

Riina Martikainen

ABORTIN MONET KASVOT

Diskurssianalyysi raskaudenkeskeytyksestä käydyistä
täysistuntokeskusteluista vuosina 1970 ja 2021

Johtamisen ja talouden tiedekunta
Kandidaatintutkielma
Joulukuu 2022

TIIVISTELMÄ

Riina Martikainen: Abortin monet kasvot – Diskurssianalyysi raskaudenkeskeytyksestä käydyistä täysistuntokeskusteluista vuosina 1970 ja 2021

Kandidaatintutkielma

Tampereen yliopisto

Politiikan tutkimus

Joulukuu 2022

Tutkimuksessa tarkastellaan abortin kehystämistä eduskunnan täysistuntokeskusteluissa vuosina 1970 ja 2021. Siinä pyritään selvittämään, millaisten diskurssien kautta abortista puhutaan ja miten niillä kehystetään aborttia eli millaisena kysymyksenä se nähdään. Tutkimuksessa lisäksi vertaillaan eri ajankohtien keskusteluja keskenään ja pyritään kiinnittämään huomiota diskursseissa ja kehystämässä tapahtuneisiin muutoksiin. Eduskunta on suomalaisen edustuksellisen demokratian merkittävin valtiollinen instituutio, jonka aseman muutokseen tarkasteluajankohtien välillä ovat vaikuttaneet vuoden 2000 perustuslainuudistus ja Suomen liittyminen Euroopan unioniin vuonna 1995. Myös puoluejärjestelmä on muuttunut vuoden 1970 jälkeen uusien yhteiskunnallisten ristiriitojen myötä vahvasti luokkasidonnaisesta hajautuneemmaksi. Abortti on ollut yhteiskunnallisesti merkittävä kysymys 1900-luvun alkuvuosikymmeniltä alkaen. Sitä ympäröivän julkisen keskustelun painopiste on aikaisemman tutkimuksen mukaan kehittynyt pääasiallisesti väestöpoliittisista näkökannoista kohti yksilön hyvinvointia korostavaa laajempialaista seksuaaliterveyden edistämistä.

Tutkimuksen teoreettisena viitekehyksenä hyödynnetään kehysteoriaa, jonka mukaan mikä tahansa kysymys (issue) voidaan nähdä hyvin erilaisista näkökulmista. Kehystämällä toimijat pyrkivät edistämään tiettyä tulkintaa korostamalla joitakin ulottuvuuksia tai piirteitä ja toisaalta jättämällä toiset huomiotta. Kehystämällä on myös seurauksensa, sillä se vaikuttaa vastaanottajien asenteisiin ja käytökseen. Tutkimusmenetelmänä käytetään kriittistä diskurssianalyysiä, jossa kielenkäyttö nähdään todellisuutta rakentavana ja jossa siihen kytkeytyvää valtaa pyritään tekemään näkyväksi. Teorian ja metodin kautta halutaankin tuoda esille sitä, että kansanedustajien täysistuntopuheet osallistuvat sosiaalisen todellisuuden rakentamiseen. Aineistona toimivat nykyisen aborttilain hyväksymistä edeltäneet täysistuntokeskustelut vuodelta 1970 sekä Oma Tahto 2020 -kansalaisaloitetta ja sen kanssa rinnakkaista lakialoitetta käsittelevät lähetekeskustelut vuodelta 2021.

Analyysissä täysistuntokeskusteluista löydetään useita diskursseja, joissa aborttia kehystetään eri ulottuvuuksien kautta. Kumpanakin ajankohtana raskaudenkeskeytysten kannalta olennaisina ulottuvuuksina diskursseissa painottuvat yksilön vapaus, tasa-arvo, elämän kunnioitukseen pohjaava moraalinen, terveys sekä yhteiskunnallinen vastuu ja yhteiskunnalliset seuraukset. Kuitenkin aikaisemman keskustelun diskursseissa monia ulottuvuuksia lähestytään yhteiskunnallisesta näkökulmasta, kun taas vuonna 2021 kehystäminen on yksilölähtöisempää. Ehkäisy ja seksuaalikasvatus korostuvat abortin kehystämässä kumpanakin ajankohtana.

Avainsanat: Abortti, seksuaaliterveys, eduskunta, täysistunto, kehysteoria, diskurssianalyysi

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck –ohjelmalla.

Sisällysluettelo

1. JOHDANTO	1
2. EDUSKUNNAN ASEMA JA PUOLUEJÄRJESTELMÄ.....	4
2.1. Eduskunnan asema valtiollisessa järjestelmässä	4
2.2. Puoluejärjestelmän kehitys	7
2.3. Täysistuntojen puhe.....	11
3. ABORTTILAINSÄÄDÄNNÖN KEHITYKSESTÄ JA SITÄ YMPÄRÖIVÄSTÄ KESKUSTELUSTA	12
3.1. Abortin politisoitumisen johtaminen vuoden 1950 aborttilakiin.....	12
3.2. Vuoden 1970 aborttilaki ja sitä edeltävä kehitys	15
3.3. Kohti nykypäivää.....	19
3.4. Kansalaisaloite ja sen pohjalta hyväksytyt lakimuutokset.....	21
4. KEHYSTEORIA.....	22
4.1. Kehystäminen ja sen vaikutukset.....	22
4.2. Kehystämisen vaikutukset ja tarkoitus	23
5. METODI JA AINEISTO	25
5.1. Kriittinen diskurssianalyysi	25
5.2. Aineisto.....	28
6. VUODEN 1970 ANALYYSI	29
6.1. Lakiuudistuksen puolesta	29
6.1.1. ABORTTI TASA-ARVON LÄHETILÄÄNÄ.....	29
6.1.2. NAISEN VAPAAN TAHDON PAINOARVO	32
6.1.3. LAILLISET ABORTIT TERVEYTTÄ SUOJAAVANA	33
6.1.4. ABORTTI LAASTARINA EHKÄISYNEUVONNAN PUUTTEILLE	34
6.1.5. ABORTTILAIN VANHANAIKAISUUS	36
6.1.6. YHTEISKUNNALLINEN AUTTAMISVELVOLLISUUS	37
6.2. Lakiuudistusta vastaan.....	38
6.2.1. ABORTTI MORAALIN VASTAISENA	38
6.2.2. ABORTIT UHKANA YKSILÖDEN TERVEYDELLE	39

6.2.3. ABORTTIEPIDEMIA	40
6.2.4. YHTEISKUNNALLINEN VASTUU PERHEISTÄ	42
6.2.5. NAISTEN KONTROLLOININ TARPEELLISUUS.....	44
7. VUODEN 2021 ANALYYSI	45
7.1. Uudistuksen puolesta	45
7.1.1. ABORTTI OSANA ITSEMÄÄRÄÄMISOIKEUTTA	45
7.1.2. ABORTTI YHDENVERTAISUUSKYSYMYKSENÄ	46
7.1.3. TRAUMATISOIVA KONTROLI.....	48
7.1.4. YHTEISKUNNALLISET VAIKUTUKSET – RESURSSIT JA IMAGO.....	50
7.1.5. VAPAA ABORTTI OSANA NYKYISYYTTÄ	51
7.1.6. ”ABORTTEJA EI VÄHENNETÄ ABORTTIOIKEUTTA RAJAAMALLA”.....	53
7.2. Uudistusta vastaan	54
7.2.1. ABORTTI ELÄMÄN TUHOAMISENA	54
7.2.2. ”TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN EDISTÄMINEN”	57
7.2.3. NAISTEN OIKEUS APUUN	58
7.2.4. PANOSTAMINEN ENSISIJAIISIIN TOIMIIN.....	60
7.2.5. ALHAISEN SYNTYVYYDEN VAARAT	61
7.2.6. ENTÄS ISÄT?	62
8. JOHTOPÄÄTÖKSET.....	63
LÄHTEET.....	66
Primäärilähteet	66
Sekundäärilähteet	66
Lait ja asetukset.....	66
Valtiopäiväasiat- ja asiakirjat.....	66
Tilastot.....	67
Sanomalehdet	67
Internet-lähteet	67
Kirjallisuus	68

1. JOHDANTO

Viime vuosia on värittänyt maailmanlaajuinen keskustelu oikeudesta aborttiin. Kehitys ei ole kuitenkaan jäänyt ainoastaan keskustelun tasolle, vaan monissa maissa on ryhdytty toimiin lainsäädännön muuttamiseksi. Merkittävää on, että lainsäädäntöä on pyritty eri maissa kehittämään täysin eri suuntiin. Abortin rajoittamispyrkimyksistä tuore esimerkki on Puolan lakimuutos, jonka myötä maan ennestäänkin tiukkaa aborttilakia tiukennettiin entisestään ja abortista tuli laitton myös sikiön ollessa vakavasti epämuodostunut (kts. esim. STT 2021). Euroopan ulkopuolella Yhdysvalloissa taas kumottiin kesällä 2022 korkeimman oikeuden ennakkopäätökset, jotka turvasivat aborttioikeuden liittovaltiotasolla (kts. esim. Väntönen & Huhtamäki 2022). Näin ollen osavaltiot saavat jatkossa itse päättää aborttilainsäädännöstään, mikä on johtanut aborttioikeuden kiristykseen monissa osavaltioissa (kts. esim. Ilkka 2022 ja Levinson-King et al. 2022).

Toisaalta monet maat ovat myös vapauttaneet sääntelyään. Kolumbiassa maan perustuslakituomioistuin päätti abortin dekriminallisoinnista vuoden 2022 helmikuussa sallien abortin 24 viikkoon asti aiemman hyvin rajoitetun mahdollisuuden sijaan (kts. esim. Karasti 2022). Euroopassa taas Pohjois-Irlannin lakia muutettiin siten, että keskeytystä haluavia tai hakevia ei voi enää syyttää rikoksesta, kuten ei heitä auttavia terveydenhuollon työntekijöitäkään. Niinpä raskauden keskeyttäminen tuli mahdolliseksi muissakin tapauksissa kuin raskaana olevan hengen tai terveyden ollessa vakavassa vaarassa. (Kts. esim. Connolly 2019.) Maiden väliset suuret erot kuvaavat osaltaan sitä, kuinka erilaisia näkemyksiä abortti poliittisena ja moraalisenä kysymyksenä herättää ja kuinka jakautuneita mielipiteet ovat.

Raskaudenkeskeytys on poliittisesti edelleen hyvin ajankohtainen kysymys, kuten esimerkit lähivuosien kehityksestä osoittavat. Lainsäädännön tiukentamispyrkimykset, ja valmiiksi tiukat aborttilait, vaarantavat naisten¹ ja raskaana olevien ihmisoikeuksien toteutumisen ympäri maailman. Maailman terveysjärjestö (World Health Organization, WHO) tuokin esille, että pääsyn epääminen ”turvalliseen, edulliseen, oikea-aikaiseen ja kunnioittavaan” aborttihoitoon

---

¹ Tunnustan sukupuolen moninaisuuden ja sen, että raskaudenkeskeytys on myös sukupuolivähemmistöjen kannalta olennainen kysymys. Olen kuitenkin päätyneet käyttämään naiset-termiä, koska aineistossa ja lähteissä sitä yleisesti käytetään. Tarkoitan sukupuolella sosiaalista sukupuolta (gender), jota tuotetaan ja muokataan vuorovaikutuksessa, sosiaalisissa käytännöissä ja rakenteissa (Butler 1990; kts. myös Lazar & Kramara). Sukupuolineutraalius ei myöskään ole aina toimivin keino yhdenvertaisuuden saavuttamiseksi, sillä se voi joissain tapauksissa johtaa sukupuoleen perustuvan syrjinnän näkymättömäksi jäämiseen ja jopa syrjiviin rakenteisiin, kuten Carolina Criado Perezin (2020) tutkimus osoittaa. En haluakaan ohittaa sitä, että raskaudenkeskeytys on naisten ja tyttöjen oikeuksille merkittävä kysymys.

on naisten ja tyttöjen ihmisoikeuksien toteutumisen kannalta ongelmallista (WHO 2022). Niin abortin kokonaan kieltäminen kuin sitä rajoittavat säännöksetkin voivat loukata useita ihmisoikeuksia, joita ovat WHO:n mukaan esimerkiksi oikeus elämään, oikeus yksityisyyteen ja oikeus hyötyä tieteellisestä kehityksestä. Lainsäädäntöön tehdyillä muutoksilla on siis huomattavia vaikutuksia naisten jokapäiväiseen elämään, mahdollisuuksiin ja ihmisoikeuksien toteutumiseen, eikä aborttia voida pitää pienenä kysymyksenä.

Suomessakin on herätty pohtimaan aborttia koskevaa lainsäädäntöä. Eduskunta hyväksyi lokakuussa 2022 lakimuutoksen, jonka myötä raskaudenkeskeytys vapautuu (kts. esim. Orjala 2022). Uudistus perustuu Oma Tahto 2020 -kansalaisaloitteeseen, joka vaati lain uudistamista ja sen tuomista nykyaikaan. Suomen vielä voimassa oleva lainsäädäntö onkin Euroopan maiden välisessä vertailussa suhteellisen tiukka. Muista Euroopan valtioista 39 maata sallii abortin pelkästään pyynnöstä (Center for reproductive rights 2021). Raskaudenkeskeytyksen sallivista maista ainoastaan Iso-Britanniassa abortin saa Suomen tapaan laajoilla sosiaalisilla perusteilla muiden myöntäessä sen pelkästään pyynnöstä. On kuitenkin huomattava, että muissakin valtioissa aborttioikeutta on rajattu toisenlaisilla toimilla, kuten pakollisella mietintäajalla, neuvonnalla ja aikarajoilla abortin saamiselle. (Ibid.) Näistä rajoituksista huolimatta Suomi on selkeässä vähemmistössä lainsäädäntönsä kanssa Euroopan maiden välisessä vertailussa.

Raskaudenkeskeytyksen ollessa Suomessakin edelleen ajankohtainen kysymys on sitä ympäröivää keskustelua hedelmällistä tutkia. Aiemmin raskaudenkeskeytykseen kytkeytyntä julkista keskustelua Suomen kontekstissa ovat tutkineet Ilpo Helén (1997) ja Ritva Nätkin (1997) väitöskirjoissaan. He kuitenkin tarkastelevat kehitystä vain vuoden 1970 lakiuudistuksen tienoille asti. Tuoreempaa ja uudempaan keskusteluun keskittyvää tutkimusta Suomesta ei suuremmin löydy. Aihe on tämänkin takia oleellinen tutkimuskohde.

Tutkielma keskittyy tarkastelemaan aborttia ympäröivää keskustelua Suomen korkeinta lainsäätövaltaa käyttävässä elimessä, eduskunnassa. Eduskunta on eri puolueiden ja poliitikkojen kohtausalusta, joka säätää kaikki lait. Niinpä siellä käydyillä keskusteluilla ja sen tekemillä päätöksillä on vaikutusta jokaisen Suomessa asuvan elämään. Eduskunnan täysistunnoissa sekä hallituksen että opposition jäsenet pääsevät ääneen, joten ne tarjoavat puheenvuoroja laajalta poliittiselta rintamalta. Täysistunnot tarjoavatkin monipuolista aineistoa poliittisia kysymyksiä käsittelevän keskustelun analysoimiseen.

Aineistona toimivat eduskunnan täysistuntojen pöytäkirjat ajankohtina, jotka ovat merkittäviä Suomen aborttilainsäädännön ja sen kehityksen kannalta. Ensinnäkin analyysin kohteena on vielä hetken voimassa olevasta laista eduskunnassa käydyt keskustelut sen säätämisen aikoihin vuonna 1970. Nykykeskustelua lähestytään Oma Tahto 2020 -kansalaisaloitteen ja sen pohjalta nyt hyväksytyin uuden lakimuutoksen kautta. Niinpä aineistoksi valikoitui kansalaisaloitteesta ja lähes samansisältöisestä kansanedustajan aloitteesta täysistunnoissa käydyt lähete keskustelut vuonna 2021. Tarkoituksena on analysoida keskustelua näinä kahtena eri ajankohtana ja näin kiinnittää huomiota myös mahdollisiin muutoksiin.

Tutkielman teoreettisena viitekehystenä toimii kehysteoria, jonka lähtökohtana on sosiaalisen todellisuuden monitulkintaisuus. Eduskuntakeskustelua analysoidaan kriittisen diskurssianalyysin keinoin. Yhdessä teoria ja metodi mahdollistavat huomion kiinnittämisen kansanedustajien täysistuntopuheisiin kytkeytyvään valtaan eli keskustelujen seurauksia tuottavaan luonteeseen. Tarkoituksena on tunnistaa ja määritellä aineistosta nousevia diskursseja sekä analysoida, kuinka raskaudenkeskeytystä aineistossa kehystetään näiden diskurssien kautta. Diskurssianalyysin yhdistäminen kehysteoriaan antaa mahdollisuuden tarkastella sitä, miten puheenvuoroissa merkityksellistetään aborttia ja millaisiin asioihin se liitetään. Lisäksi tarkoituksena on tarkastella, onko tarkasteluajankohtien välillä havaittavissa eroja diskursseissa tai kehystämisessä eli onko keskustelussa tapahtunut muutoksia johonkin suuntaan tämän 50 vuoden aikana. Tutkimuskysymykset ovatkin:

- 1. Minkäläisten diskurssien kautta aborttia käsitellään eduskunnan täysistuntojen puheenvuoroissa nykyistä Lakia raskauden keskeyttämisestä säätäessä vuonna 1970? Entä vuonna 2021 käsiteltäessä kyseisen lain muuttamista lakialoitteiden pohjalta?*
- 2. Kuinka näillä diskursseilla kehystetään aborttia?*
- 3. Onko diskursseissa ja/tai kehystämisessä havaittavissa muutoksia näiden ajankohtien välillä? Millaisia?*

2. EDUSKUNNAN ASEMA JA PUOLUEJÄRJESTELMÄ

Tätä tutkimusta varten on syytä käydä hieman läpi eduskunnan asemaa valtiollisten toimijoiden verkostossa ja tämän aseman muutosta vuosien 1970 ja 2021 välillä. Ensimmäinen alaluku keskittyy tähän. Seuraavassa alaluvussa pohjustetaan poliittista kontekstia tarkasteluajankohtina eduskuntapuolueiden muutoksen kautta. Tutkielma ei kuitenkaan keskity eri puolueiden puheenvuorojen erotteluun, joten myöskään puolueiden historiaa tai aatepohjaa ei käydä kattavasti läpi. Puolueilla on kuitenkin merkittävä rooli valtiollisessa järjestelmässämme, joten täysistuntopuheiden ymmärtämiseksi ja tulkitsemiseksi on hyödyllistä olla tietoinen puolueideologioiden suhdanteista ainakin pintapuolisesti. Kolmannessa alaluvussa tarkastellaan täysistuntoihin sijoittuvaa puhetta ja sen merkitystä.

2.1. Eduskunnan asema valtiollisessa järjestelmässä

”Valtiovalta Suomessa kuuluu kansalle, jota edustaa valtiopäiville kokoontunut eduskunta” lukee Suomen nykyisessä perustuslaissa (Suomen perustuslaki 731/1999, 2 §). Valtiollisten laitosten joukossa eduskunta edustaakin vahvimmin edustuksellista demokratiaa ja on edustusajatuksen tärkein instituutio (Nousiainen 2006, 180). Se ei kuitenkaan ole ainoa merkittävä toimija, vaan sen asemaan vaikuttavat vahvasti muutkin instituutiot: hallitus, presidentti ja poliittiset puolueet (mt., 181). Perustuslailliselta asemaltaan eduskunta ei ole ikinä ollut vahvempi, vaikka politiikka on Suomessa, kuten muissakin Euroopan valtioissa, hallitusvetoista (Raunio & Wiberg 2014, 11). Eduskunnan nykyiseen asemaan ja sen suhteisiin edellä mainittuihin muihin toimijoihin ovat vaikuttaneet suuresti vuoden 2000 perustuslainuudistus ja sitä edeltäneet muutokset sekä liittyminen Euroopan unioniin (EU).

Suomi voidaan edelleen luokitella hallitusmuodoltaan muodollisesti semi- eli puolipresidentiaaliseksi valtioksi (Raunio & Wiberg 2014, 11). Tämä tarkoittaa sitä, että eduskunnan ja sille vastuunalaisen hallituksen lisäksi valtiolliseen järjestelmään kuuluu presidentti. Jaakko Nousiainen kuvailee tällaista järjestelmää kirjoittamalla, että siinä ”parlamentaarinen peruskuvio täydentyy presidenttijohtoisilla aineksilla” (Nousiainen 2006, 184). Parlamentaarisella peruskuviolla viitataan taas parlamentarismiin, joka on valtiollinen hallintajärjestelmä, jonka tärkein piirre on hallituksen vastuunalaisuus eduskunnalle. Hallituksen täytyy siis nauttia parlamentin luottamusta. (Mt., 183.) Nykyään Suomi kuitenkin kuuluu tähän ryhmään lähinnä muodollisesti, kuten Raunio ja Wiberg asian ilmaisevat, eikä

presidentillä olekaan valtaa sisäpolitiikassa. Tilanne ei ole aina ollut sama, vaan presidentillä on ollut aiemmin huomattavasti vahvempi asema valtiollisten toimijoiden verkostossa.

Vuoden 1970 täysistuntokeskustelujen aikaan Suomessa oli edelleen voimassa vuoden 1919 valtiosääntö. Se takasi presidentille paljon itsenäistä valtaa, jonka käytössä hän ei ollut riippuvainen eduskunnasta tai hallituksesta (Jyränki 2006, 46). Lisäksi 1960- ja 1970-lukujen taite ajoittuu Urho Kekkosen presidenttikaudelle, jolloin presidentin valta-asema korostui entisestään ja Kekkosen henkilökohtaisilla kannoilla oli paljon painoarvoa ulkopoliitiikassa (Mt., 68–69). Kekkonen vaikutti ulkopoliitiikan lisäksi sisäpolitiikkaankin, vaikkei tämä ollutkaan aina yhtä suoraviivaista. Hänen toimillaan oli muun muassa vaikutusta puolueiden suhteisiin, ristiriitojen ratkaisuihin ja poliittisen keskustelun aiheisiin. (Nousiainen 2006, 275.) Presidentillä oli lisäksi merkittävä rooli hallituksen muodostuksessa (Raunio 2004, 136).

Presidentin vahvan aseman lisäksi eduskunnan asemaan vaikuttivat 1960–1970-luvuilla sen ja hallituksen välinen suhde sekä tulopoliittisen kokonaisratkaisun kehittyminen. Jaakko Nousiaisen mukaan (2006, 260) hallituksen kasvava vaikutus sisäpoliittiseen päätöksentekoon oli hyvin olennaista toisen maailmansodan jälkeisessä kehityksessä. Eduskunnan ja hallituksen välinen kommunikaatio ei taas ollut kovin toimivaa, eikä eduskunnan työskentelyn kaavamaisuus helpottanut tilannetta. Parlamentin tehtäviä hankaloitti lisäksi se, ettei sen valiokuntajako vastannut toimivasti ministeriöjako. (Mt., 254.) Myös tulopoliittisella neuvottelu- ja sopimusmekanismilla oli vaikutusta eduskunnan toimintamahdollisuuksiin, sillä järjestelyllä oli huomattavia vaikutuksia yhteiskuntapoliittiseen lainsäädäntöön hallituksen sitoutuessa, ja sitoessa eduskunnankin, viemään sovitut uudistukset läpi (mt., 271, 256).

Eduskunnan asema on kuitenkin olennaisesti muuttunut tarkasteluajankohtien välillä, mihin ovat vaikuttaneet vahvasti vuoden 2000 perustuslainuudistus ja sitä edeltävät samansuuntaiset muutokset sekä Euroopan unioniin liittyminen vuonna 1995. Perustuslainuudistusprosessin myötä eduskunnan valta on vahvistunut ja presidentin taas kaventunut (Raunio 2004, 133). On kuitenkin huomattava, että ensisijaisesti uudistus vahvisti hallituksen asemaa (Nousiainen 2006, 323). Vuodesta 1991 eteenpäin eduskunta on johtanut ja ohjannut hallituksen muodostamisprosessia presidentin sijaan (mt., 321). Lisäksi perustuslainuudistus muutti ulkopoliittista asetelmaa niin, että hallitus nousi merkittäväksi toimijaksi Eurooppa-asioiden kuuluessa ainoastaan sille ja muunkin ulkopoliittisen vastuun jakautuessa hallitukselle ja presidentille. Tämä muutos on tuonut ulkopoliitiikan parlamentaarisen hallinnan alle ja mahdollistanut siitä keskustelemisen muiden politiikan osa-alueiden tavoin. (Mt., 323.)

Suomen valtiosääntö onkin parlamentarisoitunut, mikä on lisännyt eduskunnan valtaa (Raunio & Wiberg 2014, 13). Eduskunnan toimintaedellytyksiä hallituksen valvonnassa on edistänyt myös valiokuntalaitoksen uudistaminen vuonna 1991, joka yhdenmukaisti valiokuntia vastinministeriöiden kanssa ja jonka myötä valiokuntien aktiivisuuskin on lisääntynyt (Raunio & Wiberg 2014, 16). Valvontatehtävässä on auttanut myös valvontamekanismien aktiivisempi käyttö sekä pyrkimykset elävöittää täysistuntoja (mt., 17, 26).

Perustuslainuudistuksen lisäksi Suomen EU-jäsenyydellä on ollut seurauksensa eduskunnan asemalle vuodesta 1995 lähtien. Jäsenyyden myötä kansallinen parlamentti on luovuttanut osan päätösvallostaan EU:n kansainvälisille toimielimille, mikä on toki heikentänyt sen asemaa (Nousiainen 2006, 327). Vaikutussuhde ei kuitenkaan ole näin suoraviivainen. EU-asiat kuuluvat nimittäin parlamentaarisen valvonnan alle, mikä on vahvistanut eduskunnan roolia kansainvälisissä asioissa. Tämän lisäksi jäsenyyden sivuvaikutuksena eduskunnan valiokuntien ja valtioneuvoston ministeriöiden välinen vuorovaikutus on parantanut, mikä on osaltaan edistänyt eduskunnan mahdollisuuksia. (Mt., 331.)

Kolmantena merkittävänä toimijana eduskunnan vallan kannalta ovat poliittiset puolueet. Ne ovat rakennuspalikoita, joihin Suomen valtiollinen järjestelmä nojaa (Raunio & Wiberg 2014, 26). Ne muun muassa asettavat äänestysvaihtoehdot vaaleissa ja käytännössä hoitavat poliittisen päätöksenteon hallituksessa ja eduskunnassa (Paloheimo & Raunio 2008, 11). Ministerivalinnat ja hallitusohjelman laatiminenkin ovat puolueiden ja niiden välisten neuvottelujen tulosta (Wiberg 2008, 174). Hallitus tarvitseekin puolueryhmiensä tuen pysyäkseen vallassa (Raunio & Wiberg 2014, 26). Eduskunta näyttäytyy puoluepohjaisessa parlamentarismissa ”kilpailevien voimien areenana” (Nousiainen 2006, 185). Tällöin merkittävä ero ole vain hallituksen ja eduskunnan välillä, vaan jopa tärkeämmäksi nousee hallituksen ja opposition välinen raja (mt., 316).

Hallitukseen kuuluvien puolueiden keskinäiset vuorovaikutussuhteet korostuivat 1960- ja 1970-luvuilla (Nousiainen 2006, 250). Tähän vaikutti opposition heikkous ja kykenemättömyys tarjota aitoja vaihtoehtoja hallitukselle ja sen politiikalle (Nousiainen 2006, 251–251). Tässä asemassa oppositio turvautui lähinnä yrittämään lainsäädännön viivyttämistä lepäämäänjättämismekanismien avulla (mt., 253). Mahdollisuus äänestää lakeja lepäämään yli seuraavien vaalien toi oppositiolle jonkinlaista valtaa, sillä hallituksen täytyi neuvotella opposition kanssa etukäteen varmistaakseen esitystensä hyväksynnän (Wiberg 2008, 174). Kun lepäämäänjättämissäännöstöstä vuonna 1992 luovuttiin, Suomi siirtyi Nousiaisen (2006, 298)

mukaan enemmistöparlamentarismiin aikaan. Tätä oli edeltänyt 1980-luvun alkupuolelta alkaen laadullinen muutos suomalaisessa politiikassa, jossa konfliktiherkkydestä siirryttiin tavoittelemaan konsensuaalisuutta ja yhteisymmärryksen rakentamista (Mt., 283).

Puolueilla on vaikutuksensa kansanedustajiinkin ja heidän toimintaansa parlamentissa ja hallituksessa (Wiberg 2008, 164). Puolueyhmiön tekemät linjaukset ja päätökset sitovat kansanedustajia heidän jokapäiväisessä työssään, kuten valiokunnissa ja äänestyksissä (mt., 172). Yhteisessä linjassa pysymistä seurataan ja kontrolloidaan sekä epäsuorilla että suorilla sanktioilla (Nousiainen 2006, 292). Kontrolli koskee erityisesti hallitusrintamaan kuuluvien puolueiden kansanedustajia, joita sitovat yhteistoimintasäännöt ja hallitusohjelma. Yksittäisten kansanedustajien tuleekin noudattaa hallitusohjelmassa määriteltyjä linjauksia ja hallituksen tekemiä päätöksiä. (Wiberg 2008, 172–173.) Poikkeuksena tähän ovat kuitenkin niin sanotut omantunnonasiat, joista kansanedustajien on sallittua muodostaa oma mielipiteensä ja tehdä puolueyhmiön enemmistön vastaisia kannanottoja (Nousiainen 2006, 292). Abortti kuuluu näihin, joten sitä koskevissa keskusteluissa niin oppositio- kuin hallituspuolueidenkin edustajien on mahdollista tuoda oma henkilökohtainen mielipiteensä esille. Aborttilain uudistaminen ei myöskään ole osa hallitusohjelmaa, joten sekään ei velvoita kansanedustajia.

Merkittäviä toimijoita nykyisessä suomalaisessa parlamentaarisessa (sisä)politiikassa ovat siis eduskunnan lisäksi hallitus ja puolueet (Nousiainen 2006, 316). Jokapäiväinen politiikka on pitkälti hallituksen ohjauksen alla (ibid.). Vaikka eduskunta asettaakin hallituksen toiminnalle raja-arvot, toimii se lähinnä reaktiivisesti (mt., 333). Hallitus–oppositio-jako on taas korostunut enemmistöparlamentarismiin aikakautena ja neuvottelut käydään pitkälti kummankin ryhmittymän sisällä (mt., 310).

2.2. Puoluejärjestelmän kehitys

Suomen puoluejärjestelmä säilyi suhteellisen vakaana itsenäisyyden alusta 1960- ja 1970-lukujen taitteeseen asti. Tänä ajanjaksona puolueet olivat jakautuneet kuuteen suuntaukseen, jotka erosivat aatteellisesti toisistaan. Suomen sosiaalidemokraattinen puolue (SDP) edusti, ja edustaa yhä, tietenkin sosiaalidemokraattista suuntausta. Keskusta² taas toimi agraarisen suuntauksen puolueena, ja Suomen ruotsalainen kansanpuolue (RKP) edusti nimensä mukaisesti ruotsinkielistä osaa kansasta. Konservatiivinen aatteellinen suuntaus oli Kansallisen

---

² Keskustalla on ollut sen olemassaolon aikana useampi nimi. Alun perin nimenä toimi Maalaisliitto. Keskustapuolueeksi nimi muuttui vuonna 1965 ja nykyiseksi Suomen Keskustaksi vuonna 1988. (Keskusta 2020.) Tässä tutkielmassa kutsun selkeyden vuoksi puoluetta kaikkina ajankohtina keskustaksi.

kokoomuksen (kokoomus) alaa. Näiden aatesuuntausten lisäksi kuvion täydensi liberaalinen ja vasemmistososialistinen suuntaus. (Paloheimo & Raunio 2008, 17.) Vielä 1960- ja 1970-lukujen taitteessa yhteiskuntaluokilla oli vahva vaikutus puoluejärjestelmään. Puolueet olivat jakautuneet ajamaan eri luokkien taloudellisia etuja ja niissä vaikuttivat luokkajakoon perustuvat ideologiat. (Nousiainen 2006, 250–251.)

Sosiaalidemokraattiset puolueet olivat 1960- ja 1970-luvuilla Länsi-Euroopassa hyvin vahvoilla (Paloheimo 2014, 16). Paloheimo (2014) kutsuukin 1950-luvulta 1980-luvulle ulottunutta ajanjaksoa sosiaalidemokraattiseksi suhdanteeksi. Suomessakin vuodesta 1966 eteenpäin SDP oli toinen johtavista puolueista keskustan kanssa. Samasta vuodesta lähtien kokoomus päätyi viettämään oppositiossa seuraavat pari vuosikymmentä. (Nousiainen 2006, 246.) Lisäksi tuohon aikaan toimi Suomen Kansan Demokraattinen Liitto (SKDL), joka oli alun perin perustettu kommunistien ja SDP:hen sopeutumattomien sosialistien yhteisjärjestöksi ja joka käytännössä toimi SDP:stä vasemmalla olevien liittoumana (Kuusisto 2022). SKDL edustikin edellä mainittua vasemmistososialistista aatteellista suuntausta. Aborttilaista päätettäessä SKDL oli yksi hallituspuolueista yhdessä SDP:n, keskustan, RKP:n ja Työväen ja pienviljelijäin sosiaalidemokraattisen liiton³ kanssa (Valtioneuvosto 2022). Edellä mainittujen puolueiden lisäksi eduskunnassa oli Liberaalinen kansanpuolue (liberaalit) (Suomen virallinen tilasto 1966), jonka ideologia perustui liberalismiin ja korosti yksilönvapauden merkitystä (Mickelsson 2021, 456).

Puoluejärjestelmä alkoi hajaantua 1960- ja 1970-lukujen taitteessa yhteiskuntaluokkien menettäessä merkitystään ja väestön keskiluokkaistuessa. Eduskuntaan nousikin uusia puolueita, joista yksi oli Veikko Vennamon johtama Suomen maaseudun puolue⁴ (SMP), joka sai ensimmäisen edustajansa eduskuntaan vuoden 1966 eduskuntavaaleissa. Se lohkesi keskustasta 1959 Vennamon riitauduttua puoluejohdon kanssa ja edusti populistista suuntausta. (Paloheimo & Raunio 2008, 19.) Populististen puolueiden yhteiseksi piirteiksi voidaan katsoa kansallisuusaatteeseen perustuva kriittisyys kansainvälistymistä kohtaan, nykykehityksen kritisointi sekä epäluuloisuus ja kritiikki yhteiskunnallisia eliittejä kohtaan (Taggart 2000; artikkelissa Paloheimo 2014, 23). Toisena uutena puolueena syntyi Suomen

---

³ Työväen ja pienviljelijäin sosiaalidemokraattinen liitto irtautui SDP:stä omaksi puolueekseen vuonna 1959. Taustalla vaikutti SDP:n sisäiset erimielisyydet 1950-luvulla. Puolue lopetettiin vuonna 1973 SDP:n hajaannuksen hellitettyä. (Mickelsson 2021, 135, 160–161.)

⁴ Alun perin uuden puolueen nimi oli Suomen Pientalonpoikien puolue. Suomen maaseudun puolueeksi se vaihtoi nimensä vuonna 1966. (Mickelsson 2021, 148.)

kristillidemokraatit⁵ (KD) vuonna 1958 saaden ensimmäiset kansanedustajansa vuonna 1970. Kuten arvata saattaa, KD edusti ja edustaa kristillisiä arvoja, minkä lisäksi se sijoittuu keskusta-oikeistoon vasemmisto–oikeisto-ulottuvuudella. Puolue näkeekin kristilliset arvot merkittävänä yhteiskunnalliselle elämälle ja kannattaa muun muassa perinteisiä perhearvoja. (Paloheimo & Raunio 2008, 19; Paloheimo 2008, 49–50.)

KD:n kehittymisen taustalla vaikutti 1960-luvun suomalaisessa yhteiskunnassa jalansijaa saaneet kulttuuri- ja poliittinen radikalismi. Kyseenalaisiksi joutuivat monet arvot, jotka liittyivät uskontoon, sukupuolielämään, auktoriteettien kunnioittamiseen ja avioliittoon. Kokoomuskin oli 1970-luvulle tultaessa omaksunut paljon liberaalimman ja moniarvoisuutta korostavamman linjan, vaikka aiempina vuosikymmeninä se oli painottanut perheen ja uskonnon merkitystä. (Paloheimo 2008, 49.) Sen ja keskustan ideologiasta tippui myös kansallisaatetta ja kansallista elämäntapaa korostavia arvoja, mikä taas on mahdollistanut uusien puolueiden profiloitumisen kansainvälisyysmyönteisyyden kritisoijina (mt., 46). Puolueiden väliset erot lievenivät yleisemminkin oikeiston ja vasemmiston välillä puoluejärjestelmän murtuessa (mt., 53).

Sosiaalidemokraattisten puolueiden valtakautta seurannutta ajanjaksoa Paloheimo (2014, 17) kuvailee globalisaation ja vastademokratian ajaksi. Sosiaalidemokraattiset puolueet menettivät asemiaan Länsi-Euroopassa 1980- ja 1990-luvuilta alkaen, sillä niiden harjoittama valtiokeskeinen sosiaali- ja talouspolitiikka ei globalisoituneissa oloissa kansainvälisten päätösten lisääntyessä ollut enää mahdollista. Vasemmistopolitiikkaa heikensi lisäksi monien vasemmiston tavoitteiden tai edustamien arvojen laajeneminen muidenkin puolueiden hyväksymiksi tai osaksi yhteiskunnallista todellisuutta. (Paloheimo 2014, 17–18.) Tämä kehitys on näkynyt Suomessakin; selvimmin SKDL:n alamäessä. SKDL yhdistyi vuonna 1990 kommunistisen puolueen kanssa muodostaen Vasemmistoliiton menetettyään sitä ennen merkittävästi asemiaan. Uuden puolueen kannatus olikin vain noin puolet sen edeltäjien kannatuksesta. SKDL:n/Vasemmistoliiton pienentyessä keskisuureksi kannatuksen laskun myötä kokoomus muodosti keskustan ja SDP:n kanssa 1980-luvulta alkaen kolmen suuren puolueen puoluejärjestelmän. (Nousiainen 2006, 283; Marjeta 2022.) Sosiaalidemokraattien kokema kannatuksen vähentyminen Länsi-Euroopassa ei kuitenkaan siirtynyt suoraan keskusta-oikeistoon kuuluvien puolueiden kannatukseen, vaan kaikkien perinteisten puolueiden kannatus aleni useissa maissa. (Paloheimo 2014, 17–18.) Niiden kannatuksen

---

⁵ Perustettaessa puolueen nimi oli Suomen kristillinen liitto. Kristillidemokraateiksi se vaihtoi nimensä vuonna 2001. (Paloheimo & Raunio 2008, 19.)

laskiessa puoluekentälle on noussut kaksi uudempaa puoluesuuntausta: vihreät ja populistiset puolueet (mt., 21).

Yksilökeskeisyys kasvoi suomalaisessa yhteiskunnassa 1980-luvulla, mihin liittyi myös kollektiivisubjektien hajoaminen. Luokkaidentiteetit eivät olleetkaan enää niin tärkeitä, vaan ihmiset loitontuivat niistä. Samalla yhteiskuntaan levisi postmaterialistisia arvoja, jotka eivät hyväksyneet jatkuvaa kasvua ja edistystä hyväksi pohjaksi yhteiskuntaelämälle. (Mickelsson 2021, 247.) Yhteiskunnalliselle ongelmakentälle nousikin uusia konflikteja, kuten ekologiset kysymykset, feminismi ja seksuaalinen tasa-arvo (mt., 285). Suomen ekologisen puolueen Vihreän liiton (vihreät) syntyminen ajoittuu tähän samaan aikaan. Varsinainen puolue perustettiin vuonna 1988, mutta liittona se oli ollut olemassa jo aiempina vuonna. (Mt., 263.) Kansanedustajia vihreillä on kuitenkin ollut vuoden 1983 vaaleista lähtien (Paloheimo 2008, 27). On kuitenkin huomioitava, etteivät vihreät tuoneet tätä uutta ulottuvuutta suomalaiseen politiikkaan, vaan kysymykset ympäristötuhoista ja luonnonvarojen ehtymisestä olivat näkyneet perinteisten puolueiden ohjelmissa jo 1970-luvulta lähtien (Mickelsson 2021, 288). Vihreiden politiikan keskeisenä tavoitteena on rakentaa Suomesta (ja maailmasta) kestävä sekä ekologisesti että sosiaalisesti (mt., 292).

Rauli Mickelssonin mukaan Suomessa alkoi puolueiden ja poliittisen ilmapiirin suhteen uusi kehityskausi vuodesta 2008. Tällä kaudella nationalis-populistinen ajattelutapa on noussut uudella tavalla keskiöön liikkeissä ja poliittisessa keskustelussa. Muutokseen liittyy olennaisesti feminisimiä ja ympäristönsuojelua väheksyvien teemojen nousu. Keskeiseksi yhteiskunnallisessa keskustelussa onkin noussut ristiriita konservatiivisnationalististen sekä vapaamielisten ja integraatiomyönteisten kantojen välillä. (Mickelsson 2021, 325–326.) Noussutta kansallispopulistista liikettä edustaa Suomessa vahvimmin Perussuomalaiset (PS). Perussuomalaiset perustettiin 1995 konkurssiin menneen SMP:n seuraajaksi (mt., 327). Perussuomalaiset ei siis varsinaisesti ole uusi puolue, vaikka se edustaakin Paloheimon (2014, 21) mainitsemista uusista puoluesuuntauksista toista. Kuitenkin PS:n asema on muuttunut voimakkaasti 2010-luvun eduskuntavaalien myötä. Vuoden 2011 vaalien 39 edustajanpaikan myötä se nousi yhdeksi suurista puolueista, vaikka se oli vielä pitkälle 2000-luvulle ollut pienpuolue. Vuoden 2015 vaalit jatkoivat samaa kaavaa PS:n noustessa toiseksi suurimmaksi eduskuntaryhmäksi. (Mickelsson 2021, 327.) Vuonna 2022 Yle:n toteuttamassa kannatusmittauksessakin PS on kolmantena kokoomuksen ja SDP:n jälkeen (Rytkönen 2022). PS:n kantavia teemoja ovat eliitin vastaisuus, isänmaallisuus ja kansan korostus (Mickelsson 2021, 328). Lisäksi sen jäseniä yhdistää perinteisten arvojen kunnioitus (mt., 340). Puolueen

toiminnassa ei ole aina korostunut maahanmuuttovastaisuus, vaan se on saanut vahvemman aseman vasta vuodesta 2007 eteenpäin (mt., 329).

Tiivistettynä voidaan sanoa, että Suomen puoluejärjestelmä on nykyään hajanaisempi verrattuna tilanteeseen, joka vallitsi puoli vuosisataa sitten käytyjen aborttikeskustelujen aikana. Tuolloin puolueet olivat vielä suhteellisen luokkasitoutuneita, vaikka murrosvaihe olikin jo alkanut. SMP:llä oli jo edustajia eduskunnassa, mutta merkittävämmän aseman se sai vasta vuoden 1970 vaalien myötä (Paloheimo & Raunio 2008, 19). ”Uusina” puolueina verrattuna vuoden 1970 täysistuntokeskusteluihin eduskunnassa ovat tällä hetkellä vihreät, kristillisdemokraatit ja perussuomalaiset. Lisäksi eduskunnasta puuttuu liberaali puolue, joka vielä vuonna 1970 sieltä löytyi. Tämä selittyy pitkälti sillä, että liberaalisen ideologian arvot ja periaatteet ovat saaneet merkittävän sijan muiden puolueiden toiminnassa ja ohjelmissa (Paloheimo 2008, 56). Vasemmistopuolueetkin ovat muuttuneet yksilökeskeisimmiksi yhteiskunnan kehityksen myötä (mt., 57). Lisäksi taloudellinen vasemmisto–oikeisto-akseli on antanut tilaa muille puolueita erottaville ulottuvuuksille, joista uusimman murroksen myötä merkittäväksi on noussut vastakkainasettelu integraatiomyönteisyyden ja vapaamielisyyden sekä nationalistiskonservatiivisuuden välillä. Kumpikin suuntaus on saavuttanut menestystä politiikassa. Tasa-arvoista avioliittolakia voidaan pitää vapaamielisten voittona, kun taas perussuomalaisten nousu suurten puolueiden joukkoon lukeutuu vastavoiman urotekoihin (Mickelsson 2021, 326). Vastikään hyväksytty aborttilain modernisointi, jota tämäkin tutkielma käsittelee, lienee laskettavan liberaalien saavutukseksi.

2.3. Täysistuntojen puhe

David Arter (2008, 198–199) luokittelee suomalaisen parlamentin ”työskenteleväksi” parlamentiksi muiden pohjoismaisten edustuslaitosten tavoin. Tämä tarkoittaa sitä, että täysistunnot eivät ole pääasiallinen politiikanteon paikka. Täysistuntojen sijaan pääasiallinen työskentely ja merkittävät keskustelut tapahtuvat valiokunnissa. Lisäksi työskentelevät parlamentit ovat keskittyneet asioiden yksityiskohtaiseen käsittelyyn julkisten kannanottojen sijaan. (Ibid.) Kansanedustajien haastatteluissakin korostuvat valiokuntien merkitys ja siellä tapahtuvien keskustelujen vaikuttavuus verrattuna täysistuntopuheisiin (Pekonen 2011, 8). Valiokuntien keskustelut nähdään aitoina keskusteluina, joissa tarkoituksena on vaikuttaa muihin kansanedustajiin ja heidän mielipiteisiinsä, kun taas täysistunnoissa esiintyminen ja mielipiteiden esitleminen saa pääsijan (mt., 104–105). Täysistuntoja kuvaillaan teatteriksi, joissa tapahtuvan puheen tarkoituksena on ”kannan kirjaaminen” argumentoinnin ja

keskustelun sijaan (mt., 110). Täysistuntopuheilla ei koetakaan olevan merkitystä päätöksentekoon (mt., 99).

Täysistuntojen merkitystä ei voi kuitenkaan täysin ohittaa. Ne ovat eduskunnan ainoa julkinen areena, jolla puolueyhymät tuovat näkemyksiään ja perusteluitaan esille (Pekonen 2011, 102). Lisäksi jotkut kansanedustajat pitävät täysistuntoja hyvinkin tärkeänä paikkana oman työnsä kannalta, sillä kaikilla ei ole merkittävää asemaa valiokunnissa tai omissa valiokunnissa ei käsitellä itselle tärkeitä asioita (mt., 100–101). Poliittista keskustelua ja kantoja myös linjataan täysistunnoissa, mitä pidetään merkityksellisenä (mt., 101). Pienille puolueille, joilla ei välttämättä ole paljon vaikutusvaltaa valiokunnissa, täysistuntopuheet ovat mahdollisuus tuoda näkemyksiä ja kannanottoja esille (Arter 2008, 199). Julkisenä foorumina täysistunnot myös toimivat opposition väylänä tuoda kantojaan esille hallituspuolueiden käydessä näitä keskustelua omissa sisäisissä mekanismeissaan (Nousiainen 2006, 333).

Täysistuntojen keskusteluiden tutkimisella on paikkansa. Valiokuntien toimiessa suljettujen ovien takana täysistunnot ovat ainoa eduskunnan sisäinen tutkimuskohde, jossa kaikki eduskuntapuolueet pääsevät ääneen ja kansanedustajien puheita on mahdollista analysoida suoraan. Parlamenttien voidaan myös ajatella toimivan paikkana keskusteluille, jotka kiinnostavat kansalaisia ja joilla on tältä kannalta merkitystä (Raunio & Wiberg 2014, 8–9).

3. ABORTTILAINSÄÄDÄNNÖN KEHITYKSESTÄ JA SITÄ YMPÄRÖIVÄSTÄ KESKUSTELUSTA

Tässä luvussa käydään läpi Suomen aborttilainsäädäntöä ensimmäisestä raskaudenkeskeytystä sääntelevästä laista vuodelta 1950 lähtien. Samalla käsitellään aiempaa tutkimusta suomalaisesta julkisesta keskustelusta raskaudenkeskeytyksestä. Tarkastelu aloitetaan 1900-luvun alkuvuosikymmeniltä, jolloin abortti nousi yhteiskunnallisesti merkittäväksi kysymykseksi, mikä lopulta johti ensimmäiseen aborttilakiin. Luku päättyy Oma Tahto 2020 -kansalaisaloitteen ja sen pohjalta hyväksytyyn lakimuutoksen läpikäyntiin.

3.1. Abortin politisoitumisen johtaminen vuoden 1950 aborttilakiin

Suomen ensimmäinen aborttilaki (Laki raskauden keskeyttämisestä 82/1950; jatkossa 1. aborttilaki) astui voimaan 1950. Ennen tätä raskauden keskeyttäminen oli täysin laitonta ja sitä säänteli ainoastaan rikoslain pykälät sikiönlähdettämisestä (Helén 1997, 32). Uudessa aborttilaissa raskauden keskeyttäminen sallittiin joissakin tapauksissa. Ensinnäkin se tuli

mahdolliseksi silloin, kun raskauden jatkuminen aiheuttaisi naisen ruumiilliselle tai sielulliselle terveydelle ”vakavan vaaran” (1. aborttilaki, 1 § 1 kohta). Tätä raskauden aiheuttamaa terveysvaaraa arvioitaessa huomioon tuli myös ottaa ”naisen terveyteen vaikuttavat erityisen vaikeat elämänotot” (ibid.). Abortin sai lain mukaan myös, kun raskaus oli alkanut rikoksen seurauksena, ja kun nainen ei ollut vielä kuusitoistavuotias (1. aborttilaki, 1 § 2 kohta). Kolmantena laillisena perusteena abortille olivat vanhempien periytyvät ominaisuudet, ”jotka jälkeläisissä tulisivat aiheuttamaan mielisairautta, tylsämielisyyttä tai vaikean ruumiillisen sairauden tai muun vaikean vian” (1. aborttilaki, 1 § 3 kohta). Tämä on niin sanottu eugeeninen aborttiperuste. Tässä tapauksessa lain mukaan nainen oli myös steriloitava, jos sitä vastaan ei ollut ”painavia” syitä (1. aborttilaki, 3.2 §).

Laissa yleinen takaraja raskaudenkeskeytyksille oli neljä kuukautta (erityisestä syystä viisi kuukautta) ja sen myöntämiseen vaadittiin kahden lääkärin lausunnot, joissa perusteltiin yksityiskohtaisesti päätökset (1. aborttilaki, 4 §, 5 §). Raskaudenkeskeytys voitiin suorittaa vain lääkintöhallituksen (nykyinen Valvira) siihen tarkoitukseen hyväksymässä sairaalassa siellä vakituisesti työskentelevän lääkärin toimesta. Lisäksi ensimmäisenkin lääkärin täytyi olla lääkintöhallituksen hyväksymä käsittelemään aborttiasioita. (1. aborttilaki, 7 §, 5 §.)

Raskaudenkeskeytyksiä sääntelevän lain hyväksymistä edelsi kehitys, jossa abortti politisoitui. Politisoitumisella tarkoitetaan tässä sitä, että raskauden keskeyttäminen muuttui yhteiskunnalliseksi ongelmaksi, kun se oli aiemmin ollut lähinnä rikollinen ilmiö. Abortti ei ollutkaan aina ollut yhteiskunnallisesti merkittävä kysymys Suomessa, vaan se nousi tällaiseksi 1900-luvun alkupuolella. Tähän kehitykseen vaikutti vahvasti laittomien raskaudenkeskeytysten yleistyminen. (Meskus 2003, 211.) Lisäksi syntyneisyyden väheneminen ja ennusteet väestönkasvun tulevaisuudesta nostivat rikolliset raskaudenkeskeytykset merkittäväksi yhteiskunnalliseksi puheenaiheeksi ja ongelmaksi 1910-luvulla (Helén 1997, 37). Raskaudenkeskeytysten selkeän kasvun katsottiinkin olevan suuri syy syntyvyyden alenemiselle (mt., 39).

Aborttikysymyksen kehittymistä määrittivät väestöpoliittiset päämäärät näinä 1900-luvun alkuvuosikymmeninä. Suomessa oltiin huolestuneita aborttien vaikutuksesta syntyvyyteen ja näin ollen väestönkasvuun. Laittomat sikiönlähdetykset nähtiin nimenomaan kansanterveydellisenä ongelmana, joka vaikutti kansan hyvinvointiin. (Helén 1997, 38–39.) Huolestuneisuuden kehitykseen vaikutti vallalla ollut näkemys, jonka mukaan juuri väkiluku ja hedelmällisyys olivat merkittävimmässä asemassa valtion taloudellisen hyvinvoinnin ja

sotimiskyvyn ylläpitämisessä (mt., 38). Lääkärit näkivät laittomat raskaudenkeskeytykset suurena uhkana myös naisten terveydelle ja hengelle 1930-luvulla, mutta heidän näkemyksensä olivat kuitenkin tiukasti sidoksissa väestöpoliittisiin intresseihin. He uskoivatkin ”puoskariaborttien” olevan suuri syy syntyvyyden alenemisen ja väestönkasvun hidastumisen taustalla. (Emt., 39.) Myös työläisnaisaktivistit kokivat laittomat abortit vaarallisina naisten terveydelle ja suhtautuivatkin myönteisesti abortin laillistamiseen. Heidän keskuudessaan vallitsi ajatus naisten suojelemiselta sekä miehiltä että luokka-aseman aiheuttamalta alistamiselta ja ahdingolta. Nämäkin näkemykset kuitenkin kytkeytyivät laajempiin väestöpoliittisiin teemoihin. (Helén 1997, 39–40.)

Abortin laillistamista pohtiessa eugeniikka eli rotuhygienia oli osa keskustelua. Eugeenisen aborttiperusteen laillistamisen takana olivatkin niin lääkärit kuin työläisnaisaktivistitkin. Lisäksi laajemmassakin väestöpoliittisessa keskustelussa näkemys oli laajalti hyväksytty. (Helén 1997, 40, 42.) Vuoden 1935 sterilointilaki oli jo mahdollistanut pakkosteriloinnin tapauksissa, joissa haluttiin estää tiettyjen piirteiden, kuten ”tylsämielisyyden”, periytyminen eteenpäin ja huonontava vaikutus ”rotuainekseen”, joten aborttilain säätämisen samoin perustein katsottiin olevan vain järkevää. (Helén 1997, 42.) Rotuhygieenistä aborttiperustetta perusteltiin sen kautta, että sillä suojeltaisiin jälkipolvia (Meskus 2003, 221). Lopulta aborttilaista tuli kuitenkin sterilointilakia rajoittuneempi, eikä se sallinut eugeenisia pakkoabortteja (Helén 1997, 42). Kuitenkin Nätkinin (1997, 117) mukaan laissa vallitsivat eugeeniset näkemykset väestöpoliittisten lisäksi. Tarkoituksena oli parantaa väestön laatua, eikä vain lisätä syntyvyyttä. Lisäksi väestöpoliittiseen ajatteluun kytkeytyi moraalinen ulottuvuus. Lisääntyneet raskaudenkeskeytykset huolestuttivatkin sen takia, että niiden lisääntymisen katsottiin olevan merkki yhteiskunnallisen kiinteyden ja sosiaalisen kurin pettämisestä. (Meskus 2003, 217.)

Nämä väestöpoliittiset intressit ja tavoitteet olivat keskeisiä vuoden 1950 aborttilakia suunnitellessakin. Abortin rajatulla sallimisella ei pyrittykään vapauttamaan käytäntöjä, vaan ehkäisemään laittomien raskaudenkeskeytysten aiheuttamaa kansallista haittaa lisääntymisterveydelle (Helén 1997, 39). Vallalla oli näkemys, jonka mukaan aborttiongelman ratkaisuun vaadittiin kurinpitoa ja kontrollia (emt., 42). Rikolliset abortit nähtiin pitkälti erilaisten sosiaalisten syiden ja tekijöiden aiheuttamana ongelmana. Näinpä ratkaisuja etsiessäkin sosiaalisten tekijöiden sisällyttämistä lainsäädäntöön pohdittiin. (Emt, 40.) Lopulta lakiin päädyttiin ottamaan mukaan sosiaalinen peruste abortille, mutta se alistettiin lääketieteelliselle indikaatiolle. Näin sosiaalisia syitä saisi harkita vain lääketieteellisten

perusteiden lisänä. Tällä päätöksellä pyrittiin saamaan mahdollisimman moni aborttia haluava nainen yhteiskunnallisen kontrollin piiriin. (Emt., 43.) Niinpä tämäkin myönnytys abortin laajentamiseksi palveli kurin ja kontrollin ajatusta.

Aborttilain ei kuitenkaan katsottu itsessään olevan riittävä keino ehkäisemään rikollisia raskaudenkeskeytyksiä ja niiden aiheuttamaa kansanterveydellistä haittaa. Lain edustaman kurin ei uskottu riittävän, sillä lainsäädännön tiukat aborttiperusteet jättivät suuren osan tapauksista lääkärin kontrollin ulottumattomiin. (Helén 1997, 45.) Rikollisten raskaudenkeskeytysten ehkäisemisen katsottiinkin vaativan lisäksi kahdenlaisia toimia. Ensiksikin vaadittiin laaja-alaista valistusta laittomien aborttien vaarallisuudesta ja mielipiteiden muokkaamista. Toiseksi sosiaalisten ongelmien lievittämisen katsottiin olevan olennaista naisten aborttihalujen vähentämiseksi. (Meskus 2003, 226.) Aborttikysymys antoikin pontta äitiyshuoltohankkeen kehittymiselle, ja lainsäätämistä ympäröivissä keskusteluissa tunnustettiin varsin laaja-alaisesti sosiaalihuollon ja valistuksen tärkeys. Sosiaaliturva äitiyshuoltoineen saikin kasvavaa huomiota 1930-luvulta alkaen. (Meskus 2003, 227; Helén 1997, 45.) Konkreettisiin toimiin kuuluivat esimerkiksi äitiys- ja lastenneuvolajärjestelmä, joka tuli voimaan vuonna 1944, sekä vuoden 1948 lapsilisäjärjestelmä (Nätkin 1994, 131). Kyse oli abortintorjunnasta, jolla tarkoitettiin toimenpiteitä naisten sosiaalisesti tukemiseksi ja kontrolloimiseksi (Helén 1997, 41). Tarkoituksena oli saada kaikki naiset yhteiskunnallisen kontrollin ulottuville – laajentaa väestötuotannon kurinpito koskemaan kaikkia naisia (emt., 47).

Lääkäreillä oli suuri rooli sekä uuden lain määrittelemisessä että sen toteuttamisessa ja valvonnassa. Heidän keskuudessaan olikin jo ennen vuoden 1950 lakia vakiintunut käytäntö, jossa raskaus voitiin keskeyttää keinotekoisesti, mikäli se uhkasi naisen terveyttä. Lääkärit myös toivoivat uuden lain luovan lääkäreiden keskuuteen yhtenäisen käsityksen abortti-indikaatioista eli yhdenmukaistavan käytäntöjä. Uuden lain myötä lääkärin käsitys todellisuudesta nousi yhteiskunnallisesti perustavaksi, sillä se noudatteli pitkälti heidän käytäntöjään ja mielipiteitään. (Helén 1997, 35–36.) Tämän lisäksi laki, sekä sosiaalisten perusteiden alisteisuus lääketieteellisille perusteille, antoi lääkäreille vallan kontrolloida aborttia haluavia naisia (mt., 45).

3.2. Vuoden 1970 aborttilaki ja sitä edeltävä kehitys

Kun raskaudenkeskeytyksestä tuli laillista 1950-luvulla, syntyi samalla aborttikurinpidon järjestelmä. Väestöliiton neuvolatoiminta ja valistustyö olivat sen tärkeimmät instituutiot.

(Helén & Yesilova 2003, 241.) Väestöliitto perustettiin vuonna 1941 tehtävänänsä edistää väestönkasvua (Helén 1997, 237). Ensimmäinen väestöliiton avioliittoneuvola aloitti toimintansa 1947 Helsingissä ja seuraavina vuosina toiminta laajeni muihinkin kaupunkeihin (mt., 239). Abortintorjunta oli neuvolatoiminnan taustalla vaikuttavista motiiveista tärkein (Helén & Yesilova 2003, 241). Avioliittoneuvoloista erotettiin 1940- ja 50-lukujen taitteessa sosiaalineuvoloita auttamaan naisia, jotka halusivat raskaudenkeskeytyksen (Helén 1997, 240). Näinpä avioliittoneuvoloiden päätehtäväksi jäi ehkäisyneuvonta osana avio-terveyden hoitoa ja edistämistä (Helén & Yesilova 2003, 241).

Ennen 1940-lukua laittomia raskaudenkeskeytyksiä käsittelevässä keskustelussa puhuttiin hyvin vähän ehkäisystä, sillä sitä ei pidetty soveliaana keinona aborttien kitkemiseksi (Meskus 2003, 228). Kuitenkin 1930-luvulla ehkäisy oli osa laajempaa keskustelua ja siitä vallitsi kaksi hyvin eriävää näkemystä. Oikeistoaktivistit ja lääkärit näkivät ehkäisyn uhkana väestönkasvulle ja perheelle. Heidän mukaansa ehkäisyneuvonta oli vaarallista muun muassa sen takia, että se rohkaisi aviopuolisoita rajoittamaan lapsilukuaan itsekkäistä syistä ja houkutti avioliiton ulkopuolisiin suhteisiin. Sosiaalidemokraattiset naisaktivistit taas puolsivat raskauden ehkäisyn saatavuuden laajentamista sen perusteella, että se helpottaisi työläisnaisten asemaa miesten ja luokka-asemansa alistuksen alla. Ehkäisy nähtiinkin mahdollisuutena perhe-elämän tervehtyttämisen kannalta. Sen tarkoituksena oli mahdollistaa lasten hankkiminen ja kasvattaminen taloudellisesti ja sosiaalisesti turvatummissa oloissa sekä suojata naisten terveyttä ja hyvinvointia. (Helén 1997, 220.) Samalla naisaktivistit sanoittivat ajatuksen siitä, että ehkäisyä on pidettävä aborttia parempana vaihtoehtona, joka on edelleen tärkeä osa liberaalia seksuaaliterveyden edistämistä. Työläisnaisaktivistitkaan eivät kuitenkaan kannattaneet vapaata ehkäisyä, vaan korostivat kontrollia, sillä heidänkin ehkäisynäkemystensä taustalla oli väestöpoliittinen ihanne naisesta mahdollisimman hyödyllisenä yhteiskunnalle. (Helén & Yesilova 2003, 239–240.)

Väestöliiton neuvolatoiminnan myötä perhesuunnittelua alettiin pitämään perheiden hyvinvoinnin kannalta olennaisena. Ehkäisykeinojen ei katsottukaan enää olevan vahingollisia väestönkehitykselle. Sen sijaan niiden ajateltiin olevan olennaisia aborttien torjumiselle ja edesauttavan perheiden jälleenrakennusta. (Helén & Yesilova 2003, 241–242.) ”Onnellisen perheen” väestöpolitiikka nousikin 1950-luvun loppuun mennessä syntyvyyden ja väestönkasvun korostamisen edelle (Meskus 2003, 229). Perhe ei ollut enää pelkkä väestöntuotantolaitos, vaan sen katsottiin olevan arvokas senkin perusteella, että se mahdollisti yksilöiden onnellisen ja normaalin elämän, jolloin heistä kasvoi myös yhteiskunnalle

hyödyllisiä (Helén 1997, 238). Vaikka ehkäisyneuvonnan ja -keinojen levittämisen katsottiin edistävän perheiden hyvinvointia, ei ehkäisyä kuitenkaan tarjottu vapaasti, vaan ainoastaan avioliitossa oleville tai siihen aikoville. Muunlaisen ehkäisyvalistuksen levinneisyyden katsottiin olevan haitallista kansakunnan moraalille ja perheen olemassaololle. Ehkäisyasioita kontrolloi Väestöliitto 1950- ja 60-luvulla ja aviollisuuden normi pysyi sen toiminnan peruskriteerinä koko tämän ajan. (Emt., 249–250.)

Aborttilainsäädäntöä ja Väestöliiton aviollisuuden normiin pohjautuvaa perhesuunnittelun politiikkaa alettiin kritisoida 1960-luvun alussa. Tällöin oli käynyt ilmeiseksi, ettei aborttikurinpito ollut onnistunut tavoitteessaan eli laittomien raskaudenkeskeytysten estämisessä. (Helén & Yesilova 2003, 244.) Uudistuksia vaativan liikkeen keulassa olivat seksuaaliradikaalit, jotka vaativat aborttilain uudistamisen ohella homoseksuaalisuutta koskevan lain muuttamista, seksuaalikasvatusta kouluihin ja perhesuunnittelun edistämistä 1960-luvun puolivälistä eteenpäin. Liikehdintä alkoi helsinkiläisistä ja turkulaisista lääketieteen opiskelijoista, ja sen kiintotähtenä oli seksuaalinen vapautuminen. Tämän kehityksen seurauksena perustettiin 1969 Seksuaalipoliittinen yhdistys Sexpo ry. Sen tarkoituksena oli edistää seksuaalielämää, jonka suunnannäyttäjinä toimisivat oikea tieto ja tasapainoisuus. Seksuaaliradikaalien liike aloitti Suomessa varsinaisen seksuaaliterveyden politiikan aikakauden. (Helén & Yesilova 2003, 245.) Seksuaaliradikaalien liikkeen lisäksi aborttilain uudistamista kiihdytti muissa länsimaissa käyty keskustelu abortista ja sen liberalisoimisesta sekä hankkeet, joissa liberalisoimista myös toteutettiin (Helén 1997, 232).

Aborttilainsäädännön ja -käytännön vapauttamisen vaatiminen kietoutui yksilön vapauden ympärille. Vuoden 1950 lain ei katsottukaan kunnioittavan kahta oikeutta eli ”naisen oikeutta päättää lisääntymisestään sekä lapsen oikeutta syntyä toivottuna” (Helén & Yesilova 2003, 245). Lain katsottiin olevan vahingollinen myös sillä perusteella, että se johti naisten terveyden vaarantumiseen ja pakotettuun rikollisuuteen laittomien raskaudenkeskeytysten myötä (ibid.). Huomattavaa on kuitenkin, että Suomessa ei muodostunut varsinaista naisasialiikettä, jonka ansiota raskaudenkeskeytystä koskevan lain väljennys oli, kuten monissa muissa Euroopan maissa. Raskaudenkeskeytys nähtiinkin enemmän luokkataistelukykyä kuin naiskysymyksenä, ja se kytkeytyi 1960-luvun tasa-arvoliikehdintään. (Nätkin 1997, 117–118.) Keskustelussa tärkeinä teemoina nousivat naisten välillä vallitseva epätasa-arvoisuus alueellisesti ja sosiaalisesti, sillä paremmin toimeentulevat naiset olivat jo kauemman aikaa käyneet yksityisillä lääkäreillä suorittamassa raskaudenkeskeytyksiä (Nätkin 1994, 149). Tavoitteena oli myös edistää naisten tasa-arvoa työelämässä ja suojella naisia ”työelämän

syrjiviltä rakenteilta” (Nätkin 1997, 122). Naisten valinnanvapaus oli kyllä osa keskustelua, jota aborttikysymyksestä käytiin, mutta oma tahto ei riittänyt uudenkaan lain mukaan raskauden keskeyttämisen perusteeksi (mt., 118).

Uusi aborttilaki tuli voimaan vuonna 1970 (alkuperäinen Laki raskauden keskeyttämisestä 239/1970; jatkossa 2. aborttilaki). Tärkein muutos verrattuna vanhempaan lakiin oli sosiaalisten syiden oleminen omana perusteenaan abortin saamiselle. Uuden lain mukaan raskaudenkeskeytyksen voisikin saada, kun lapsen saaminen olisi ”huomattava rasitus” ottaen huomioon ”elämänolot ja muut olosuhteet” (2. aborttilaki, 1 § 1 kohta). Toinen huomattava ero laissa oli yläikäraja ja lapsiraja, joiden mukaan riittävä peruste abortille oli naisen neljäkymmenen vuoden ylittävä ikä tai neljä synnytettyä lasta. Alaikärajakin nousi 17 vuoteen. (2. aborttilaki, 1 § 4 kohta.) Raskauden aiheuttama vaara naisen hengelle tai terveydelle sekä raskauden alkaminen rikoksen seurauksena säilyivät myös aborttiperusteina (2. aborttilaki, 1 § 1 kohta, 1 § 3 kohta). Lisäksi perusteena säilyi steriloisvaatimuksineen periytymisestä johtuva tulevan lapsen oletettu vajaamielisyys, sairaus tai ruumiinvika eli eugeeninen abortti-indikaatio (2. aborttilaki, 1 § 5 kohta, 3.2 §). Raskaudenkeskeytys oli myös mahdollista saada, jos vanhempien kyky hoitaa lasta oli rajoittunut sairauden tai häiriintyneen sieluntoiminnan seurauksena (2. aborttilaki, 1 § 6 kohta). Perusteet raskaudenkeskeytykselle siis laajenivat huomattavasti.

Lisäksi uudessa laissa korostettiin eri tavalla ehkäisyn merkitystä, sillä siinä tehtiin ehkäisyneuvonnan antamisesta pakollista raskauden keskeyttämisen jälkeen (2. aborttilaki, 4.2 §). Samassa pykälässä myös vaaditaan antamaan ”selvitys raskauden keskeyttämisen merkityksestä ja vaikutuksista” ennen abortin suorittamista (2. aborttilaki, 4.1 §). Raskaudenkeskeytyksen saamiselle asetettiin yleiseksi takarajaksi 16 viikkoa (erityisissä tapauksissa 20 viikkoa) ja edelleen edellytettiin kahden lääkärin yksityiskohtaista lausuntoa (2. aborttilaki, 5.2 §, 6 §). Uuden lain myötä kuitenkin ensimmäisenä lääkärinä eli ”lausunnonantajalääkärinä” sai toimia ”jokainen valtion, kunnan tai kuntainliiton palveluksessa oleva laillistettu lääkäri” (2. aborttilaki, 8 §), mikä lisäsi näiden lääkärrien määrää ja saatavuutta.

Helénin ja Yesilovan (2003, 245) mukaan uuden lain kulmakivinä olivat sukupuolten välisen tasa-arvon takaaminen ja naisten oikeus päättää ruumiistaan. Näin naisen valinta nousi abortin yhteiskunnallisen sääntelyn uudeksi periaatteeksi (ibid.). Valvotun aborttivapauden loivat lopulta lääkintöhallituksen ohjeet vuosilta 1970 ja 1979. Ohjeissa oli laajasti erilaisia perusteita

abortin myöntämiselle, kuten raskauden vaikutus opiskeluun ja taloudelliset olot, mikä käytännössä poisti lääkäreiden portinvartija-aseman, vaikka raskaudenkeskeytyksen anomis- ja myöntämismenettely säilyikin samana. (Mt., 246.) Helén ja Yesilova (2003, 246) kirjoittavatkin, että ensimmäisen kolmanneksen aikana raskauden kohtaloa määritti ainoastaan naisen valinta ja että ”vapaus valita abortti määriteltiin sosiaalisesti oikeudeksi”.

On kuitenkin huomioitava, että naisten yksilöllinen vapaus valita abortti ympäröitiin erilaisilla järjestelyillä, kuten vanhan lain abortinhaku- ja myöntämismenettelyn säilyttämisellä ja suunnitellulla laaja-alaisella ehkäisyvalistuksella ja sukupuolikasvatuksella. Näiden tarkoituksena oli naisten sukupuolielämän valvominen ja turvaaminen sekä sukupuolisesti vastuullisten naisten kasvattaminen. Aborttikysymyksen yhteiskunnallisessa keskustelussa vapauden parina esiintyi huoli ”naisyksilön valinnanmahdollisuuksista, terveydestä, onnesta ja tasapainoisuudesta”. (Helén 1997, 232.) Suomessa ei siis voitu puhua vapaasta aborttioikeudesta, sillä lopullinen raskaudenkeskeytyksen myöntävä päätös oli lääkärin vastuulla, eikä oma tahto ollut uudessakaan laissa riittävä peruste abortille.

3.3. Kohti nykypäivää

Suomen tämänhetkinen aborttilaki (ajantasainen Laki raskauden keskeyttämisestä 239/1970; jatkossa 3. aborttilaki) on pitkälti samanlainen vuoden 1970 alkuperäisen lain kanssa, mutta siihen on tehty joitakin muutoksia vuosikymmenten saatossa. Nykyään abortin takarajana normaaliolosuhteissa on 12 viikkoa (Laki raskauden keskeyttämisestä annetun lain muuttamisesta 564/1978). Lisäksi vuonna 1985 aborttilakiin lisättiin pykälä, jonka mukaan raskauden saa keskeyttää 24 viikkoon asti, kun sikiöllä on vaikea sairaus tai ruumiinvika, joka on todettu uudemmilla luotettavilla tutkimuksilla (lapsivesi- ja ultraäänitutkimus jne.). Tähän vaaditaan lupa Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolta (jatkossa Valvira). (Laki raskauden keskeyttämisestä annetun lain muuttamisesta 572/1985.) Viimeisimpänä olennaisena muutoksena laista poistettiin 2000-luvun alussa edellä kuvattu sterilointivaatimus (Laki raskauden keskeyttämisestä annetun lain muuttamisesta (328/2001).

Vuoden 1970 aborttilain laajennettua raskaudenkeskeytysten laillisia perusteita myöskin lailliset abortit lisääntyivät huomattavasti. Lakia valmistelevalle ja sitä ympäröivässä keskustelussa olikin lakiuudistuksen kumppanina painotettu laaja-alaista ehkäisyvalistusta ja sukupuolikasvatusta, jotka yltäisivät kaikkiin yhteiskunnan jäseniin. Tavoite kaikille tarjottavasta ehkäisyneuvonnasta täyttyi vuoden 1972 kansanterveyslain myötä (Meskus 2003, 230). Toinen jokaisen yksilön tavoitettavan raskauden ehkäisyedistämisen kannalta merkittävä

askel oli oppivelvollisuuskoulujen opetusohjelmiin sisällytetty seksuaalikasvatus (Helén & Yesilova 2003, 246–247). Näiden kahden edistysaskeleen ajaman ehkäisypolitiikan ytimenä oli ajatus siitä, että aborttia ei tulisi käyttää syntyvyydensäännöstelykeinona, vaan ehkäisyvälineiden tulisi olla ensisijaisia tässä tarkoituksessa. Tämän periaatteen takana seisovat sekä seksuaaliradikaalit että viranomaiset ja lääkärit. (Emt., 247.)

Ajatus seksuaalisesti vapautuneesta ihmisestä ja siihen kasvattamisesta on ollut suomalaisen seksuaalipolitiikan keskiössä 1960-luvun lopulta alkaen (Helén & Yesilova 2003, 248). Aborttien estäminen ja ehkäisykysymykset olivat edelleenkin osa seksuaalipolitiikkaa, mutta nyt ne kytkeytyivät osaksi monialaista seksuaalikasvatusta, eikä niiden ajateltu olevan erillisiä kysymyksiä (mt., 247). Tämä uusi politiikan painotus edustaa liberaalia seksuaalietiikkaa, jonka kiteyttää seksuaaliterveys ja sen edistäminen. Seksitautien ehkäisy ja syntyvyyden säännöstely kuuluvat edelleen käsitykseen seksuaaliterveydestä, mutta laajemmin terveys nähdään hyvin samalla lailla kuin hyvinvointi. Seksuaalisesti terve yksilö onkin kehittynyt kokonaispersoonallisesti, eheä ja tasapainoinen. Terveystien kannalta tärkeää on subjektiivinen kokemus ja tunne turvallisuudesta. Tämä laajempi määrittely tekee seksuaalisuudesta yksilön terveyden ja onnellisuuden kannalta välttämätöntä. Lisäksi keskittyminen henkilökohtaisiin tunteisiin kohdistaa huomion yksilön onnellisuuteen perheen tai avioparin onnen sijaan. (Helén & Yesilova 2003, 248.)

Seksuaaliterveyden edistämisen kannalta merkittäviä keinoja ovat kasvattaminen ja tiedottaminen. Niiden avulla seksuaalikasvattajat pyrkivät vapauttamaan ihmisiä tukahdutetun seksuaalisuuden haitoista muokkaamalla heidän tietämystään ja asenteitaan sekä poistamalla institutionaalisia esteitä seksuaalisuuden vapautumisen tieltä. Ajatuksena on, että tämän kautta sallivuus ja seksuaalinen onnellisuus lisääntyvät. Pohja-ajatuksena vaikuttaa seksuaalisuuden näkeminen yksilön voimavarana. Tätä voimavaraa myös yhteiskunnan odotetaan tukevan ja vahvistavan, kuitenkin sitä kontrolloimatta, mikä tarkoittaa lähinnä neuvonnan ja hoidon tarjoamista. Liberaaliin seksuaalietiikkaan kuulukin näkemys siitä, että seksuaaliterveyttä edistävien palvelujen saatavuus on jokaisen yksilön oikeus. (Helén & Yesilova 2003, 249.) Oikeus vapauteen ei ole siis itsessään riittävä, vaan sen lisäksi tarjotuilla mahdollisuuksilla on suuri merkitys kansalaisten vapautumisen varmistamisessa (mt., 251).

Seksuaalikasvatus on siis seksuaaliterveyden edistämisen kivijalka. Sen kautta pyritään tukemaan yksilöiden turvallista seksuaalisuuden toteuttamista (Helén & Yesilova 2003, 251). Tämä ilmenee vastuullisuuden ja vapauden yhteen kietoutumisen korostamisena. Vapaus ei

olekaan turvallista ja eheyttävää ilman vastuullisuutta, eikä ilman vastuuta voi olla aidosti vapaa. (Mt., 253.) Tavoitteena ei kuitenkaan ole pidättäytyminen, vaan ”valistaa vastuulliseen vapauteen” ja tukea oman seksuaalisuuden hyväksymistä (emt., 256). Lisäksi vastuullisen ja vapaan toiminnan ajatellaan edistävän seksuaaliterveyttä eli fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista hyvinvointia. Toisaalta tämän yhteyden nähdään toimivan kumpaankin suuntaan eli terve yksilö myös toimii vastuullisesti vaikkakin vapaasti. (Mt., 254–256.) Seksuaalisesti vastuullisesti ja vapaasti toimiva yksilö on samaan aikaan seksuaalikasvatuksen päämäärä ja ehkäisevän kasvatuksen keino. Vapaudessaan vastuullinen ihminen nimittäin osaa välttää ei-toivotut raskaudet ja seksitaudit. (Mt., 256)

Helén ja Yesilova (2003, 257) kirjoittavat, että suomalaisen seksuaalipolitiikan keskiössä on ollut koko 1900-luvun ajan kasvatusta ja terveys, vaikkakin painotus on vaihtunut kansan ja perheen hyvinvoinnista huolehtimisesta yksilölähtöiseksi 1960-luvun lopulta lähtien. Yksilön oman seksuaalisuuden korostumisen jälkeen politiikan kolmanneksi kantavaksi teemaksi on noussut henkilökohtainen vapaus. Nämä kolme periaatetta muodostavat seksuaalipolitiikan pohjan. (Ibid.) Abortti, kuten ehkäisyasiatkin, on edelleen merkittävä kysymys ja se kuuluu seksuaaliterveyskasvatuksen ydinasioihin. Se on kietoutunut osaksi laaja-alaista kenttää ja sitä käsitellään suhteessa seksuaaliseen vapauteen. Vastuullisuudella tarkoitetaan erityisesti yksilön kykyä huolehtia ei-toivottujen raskauksien ja seksitautien ehkäisemisestä. (Mt., 258.) Raskaudenkeskeytys ei siis ole kadonnut seksuaalipolitiikan ongelmakentästä kokonaan, vaikka huomio onkin kiinnittynyt laajempiin kokonaisuuksiin.

3.4. Kansalaisaloite ja sen pohjalta hyväksytty lakimuutos

Oma Tahto 2020 -kansalaisaloitteessa vaadittiin aborttilain uudistamista. Huomattavampina muutoksina aloite mahdollistaisi 12 raskausviikkoon asti raskaudenkeskeytyksen pelkästään sitä hakevan pyynnön perusteella. Lisäksi kahden lääkärin lausunnon vaatimuksesta luovuttaisiin. Vaatimuksia perusteltiin vahvasti raskaana olevan itsemääräämisoikeudella, jota nykyinen laki ei aloitteen mukaan kunnioita. Lisäksi aloitteessa vedottiin nykyisen lain vanhentuneisuuteen niin käytäntöjen kuin arvojenkin suhteen. Vanhanaikaisuutta perusteltiin myös muiden Pohjoismaiden ja Euroopan maiden lainsäädännöillä, joita tiukempi Suomen laki on. Huomioitavaa on, että aloite ei vaatinut muutoksia raskaudenkeskeytyksen viikkorajoihin tai puuttunut lääketieteellisistä syistä tai sikiödiagnostiikan perusteella tehtäviin keskeytyksiin. (Kansalaisaloite 8/2020 vp; jatkossa kansalaisaloite 2020.) Kansalaisaloitteen kanssa samaan aikaan eduskunnassa käsiteltiin kansanedustaja Mai Kivelän lakialoitetta laiksi raskauden

keskeyttämisestä annetun lain muuttamisesta (LA 82/2020 vp; jatkossa lakialoite 2020). Tämän aloitteen sisältö on merkittävältä osin samanlainen kansalaisaloitteen kanssa, joten käsittelen niitä yhdessä.

Lokakuussa 2022 eduskunta hyväksyi sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietinnön (StVM 16/2022 vp; jatkossa sosiaali- ja terveysvaliokunta 2022) pohjalta lakimuutoksen, jolla muutetaan nykyistä aborttilakia kansalaisaloitteen vaatimusten suuntaisesti. Valiokunnan mietinnössä todetaan, että osa kansalaisaloitteen ehdottamassa säännöksessä olevista kohdista vaatii jatkoselvitystä. Tämän takia valiokunta ehdottaa uuden lain säätämisen sijaan kansalaisaloitteen keskeisen sisällön toteuttamista osittaisella lakimuutoksella. Hyväksytyyn lain keskeisin muutos on abortin saaminen omasta pyynnöstä 12 raskausviikkoon saakka yhden lääkärin lausunnolla. Kahdennentoista viikon jälkeen aborttikäytäntöihin ei kuitenkaan tule muutosta. (Sosiaali- ja terveysvaliokunta 2022, 6.) Jatkossa kaikki laillistetut lääkärit voivat antaa lausunnon aborttiin (sosiaali- ja terveyslautakunta 2022, 12). Lisäksi lakiin lisätään muutoksen myötä maininta velvollisuudesta antaa psykososiaalista tukea niin raskaana olevalle kuin toisellekin osapuolelle. Laista myös poistetaan tai päivitetään joitakin vanhoja ilmauksia. Valiokunta kuitenkin pitää ehdotetun lakimuutoksen lisäksi aborttilain kokonaisuudistusta tärkeänä. (Sosiaali- ja terveysvaliokunta 2022, 7.) Aborttilain muutos tulee voimaan aikaisintaan 1.1.2023 (sosiaali- ja terveysvaliokunta 2022, 12).

4. KEHYSTEORIA

4.1. Kehyistäminen ja sen vaikutukset

Kehysteorian lähtökohtana on ajatus siitä, että mikä tahansa asia tai kysymys (issue) voidaan nähdä monesta eri näkökulmasta. Niinpä saman asiakysymyksen voi katsoa sisältävän hyvinkin erilaisten arvojen tai näkökohtien kannalta merkittäviä tekijöitä. (Chong & Druckman 2007, 104.) Kehyistämisessä korostetaan jotakin tai joitakin näistä katsantokulmista eli valitaan joku tai joitakin käsitetyin todellisuuden piirteitä ja pyritään tekemään niitä näkyvämmiksi. Kehyistämisen kannalta tärkeitä prosesseja ovatkin valitseminen (selection) ja jonkin asian tai piirteen korostaminen, sen keskeiseksi tekeminen (salience). (Entman 1993, 52.) Keskeiseksi tekeminen tarkoittaa sitä, että jostakin tiedosta (piece of information) tai asian osasesta tehdään yleisön kannalta ”huomattavampi, merkittävämpi tai muistettavampi”⁶ (mt., 53. Käännös Riina

---

⁶ ”more noticeable, meaningful, or memorable” (Entman 1993, 53)

Martikainen). Kehystäminen ei kuitenkaan rajoitu vain siihen, mitä sanotaan ja mitä painotetaan. Tärkeää ja merkittävää on lisäksi se, mitä jätetään sanomatta eli mistä huomiota pyritään ohjaamaan pois päin. (Mt., 54.)

Kehykset voidaan jakaa kehyksiin kommunikaatiossa (frames in communication) ja kehyksiin ajattelussa (frames in thought) (Chong & Druckman 2007). Kehysteoriassa ihmisten asenteiden (attitude) ajattellaankin muodostuvan kahdenlaisista arvioista. Ensinnäkin asenteisiin vaikuttavat ihmisten käsitykset jonkin tietyn kysymyksen ulottuvuuksista (dimension). Näitä arviointiulottuvuuksia voivat olla esimerkiksi ilmaisunvapaus, turvallisuus tai talous. Toiseksi asenteen muodostumiseen vaikuttavat arviot eri arviointiulottuvuuksien suhteellisista painoarvoista. Tämä tarkoittaa käytännössä esimerkiksi sitä, onko henkilön mielestä henkilökohtainen vapaus vai elämän suojeleminen tärkeämpää aborttipolitiikkaa pohtiessa. Ajattelukehukset muodostuvat näistä ulottuvuuksista, jotka vaikuttavat ihmisen arvioon jostakin asiasta, kysymyksestä tai tapahtumasta. Ihmisten asenteet eivät kuitenkaan usein ole loppuun mietittyjä tai täydellisiä, eivätkä kehykset tosiasiasa ole yhtä selkeästi määriteltävissä kuin idealisoitu malli antaa ymmärtää. (Mt., 105.)

Ajattelukehysten vastapari kommunikaatiokehukset ovat kehyksiä, jotka esiintyvät puheteoissa eli kommunikaatiossa (Chong & Druckman 2007, 106). Ajattelu- ja kommunikaatiokehysten suurin ero onkin niiden sijainnissa. Kommunikaatiokehyksissä merkittävää on se, mitä sanotaan (tai kirjoitetaan), kun taas ajattelukehukset sijoittuvat yksilön sisälle ja siihen, mitä hän pitää olennaisina näkökohtina. Kuitenkin niissä molemmissa on kyse siitä, mitä korostetaan tai mikä on keskeistä, sekä näissä oleva vaihtelu – kuten kehystämisessä yleensäkin. (Druckman 2001, 228.) Kommunikaatiokehukset edistävätkin jotakin tiettyä tulkintaa tai määritelmää jostakin (poliittisesta) asiakysymyksestä, tapahtumasta tai todellisuudesta (Chong & Druckman 2007, 106). Tässä tutkielmassa keskitytään juurikin kommunikaatiokehyksiin eli siihen, miten poliitikot kehystävät puhettaan.

4.2. Kehystämisen vaikutukset ja tarkoitus

Kommunikaatiossa käytetyillä kehyksillä on potentiaalisia vaikutuksia vastaanottajiin, jonka takia niitä on olennaista tutkia. Ne vaikuttavatkin kansalaisten asenteisiin ja tätä kautta heidän käyttökseen (Chong & Druckman 2007, 109). Kehystämisen seurauksena vastaanottajat todennäköisemmin ylipäänsä havaitsevat kehystämisen kohteen. Huomion kiinnittämisen lisäksi kehystäminen vaikuttaa vastaanottajien ymmärrykseen ja muistoihin asiasta sekä heidän arviointiinsa ja päätöksiinsä sen suhteen, kuinka asiaan tulisi reagoida ja mikä olisi oikea

toimintatapa. (Entman 1993, 54.) Kommunikaatiokehyksillä ei kuitenkaan ole samaa vaikutusta kaikkiin, eikä kehyksen olemassaolo takaa niiden vaikutusvaltaa (mt., 53–54). Lisäksi moderaattoreilla, kuten aikaisemmalla tiedolla tai omilla arvoilla, on vaikutusta siihen, kuinka suuri tai millainen vaikutus jollakin kommunikaatiokehyksellä on (Chong & Druckman 2007, 111–114).

Prosessia, jossa eliittien käyttämät kommunikaatiokehykset vaikuttavat kansalaisten ajattelukehyksiin kutsutaan kehystysvaikutukseksi (framing effect) (Chong & Druckman, 104, 109; Druckman 2001, 228). Yleisesti ottaen ihmiset muodostavat mielipiteensä heillä jo muistissa olevien uskomusten, eli kehysten, perusteella. Kaikki kehykset eivät aktivoitu kaikkia asioita arvioidessa, eivätkä kaikki aktivoituvat kehykset ole yksilön mielessä olennaisia käsillä olevan asian kannalta. Kehystysvaikutus tapahtuu, kun kommunikaatiokehyksen tai -kehysten seurauksena ihmisen kehysvarastoon tulee lisää kehyksiä tai jo olemassa olevat kehykset aktivoituvat uuden asian yhteydessä. Kehystysvaikutuksen seurauksena jostakin aktivoituvasta kehyksestä voi myös tulla vahvempi tai olennaisempi ihmisen mielessä. (Chong & Druckman 2007, 111.) Tässä tutkielmassa ei keskitytä kehystysvaikutuksiin, mutta niistä on kuitenkin olennaista olla tietoinen. Kansanedustajien puheet eduskunnassa eivät nimittäin tapahdu tyhjiössä, vaan niillä voi olla vaikutuksia keskustelua seuraaviin ja siitä lehdistä lukeviin kansalaisiin. Käytetyt kehykset voivatkin vaikuttaa yleiseen julkiseen mielipiteeseen ja tietenkin poliittiseen päätöksentekoon (Schaffner & Sellers 2010, 4).

Entmanin (1993, 52) mukaan kehystämällä ja näin ollen kehyksillä on neljä eri tarkoitusta tai tehtävää (function). Ensinnäkin kehystämällä määritetään ongelma eli se, mistä itse asiassa on kyse. Ongelmanmäärittämiseen kuuluu myös vaikutusten eli hyötyjen ja haittojen arvioiminen. Usein näitä ongelman seurannaisvaikutuksia arvioidaan yleisten kulttuuristen arvojen kautta. Toiseksi kehysten tarkoituksena on tunnistaa syitä ongelmalle eli määrittää syy-seuraussuhteita asiakysymyksen ja sitä ympäröivän maailman välillä. Kolmantena kehykset tekevät moraalisia arvioita niin ongelmasta kuin sen syistä ja seurauksistakin. Neljäs kehystämisen tehtävä on ehdottaa ratkaisuja. Kehystämisen tarkoituksena onkin sekä tarjota lääkkeitä ongelman ratkaisemiseen että oikeuttaa juuri nämä keinot yrittämällä ennustaa niiden vaikutukset. (Ibid.)

Näiden tarkoitusten saavuttamista voi tavoitella erilaisilla keinoilla puheen tasolla. Jonkin tiedon, ulottuvuuden tai piirteen voi pyrkiä tekemään keskeisemmäksi esimerkiksi toistolla, sijoittelulla (placement) tai liittämällä sen yhteen jonkun kulttuurisesti merkitsevän symbolin

kanssa (Entman 1993, 53). Poliitikotkin pyrkivät hyödyntämään kehystämistä korostamalla joitakin kysymyksen tai esimerkiksi jonkin tapahtuman piirteitä. He saattavat esimerkiksi korostaa heille suotuisan ratkaisun yhteyttä yleisesti tärkeinä pidettyihin arvoihin. (Chong & Druckman 2007, 106.)

5. METODI JA AINEISTO

5.1. Kriittinen diskurssianalyysi

Diskurssianalyysi pohjaa vahvasti sosiaaliseen konstruktivismiin, jonka perusajatus on, että todellisuus rakentuu sosiaalisessa vuorovaikutuksessa (Pietikäinen & Mäntynen 2009, 12). Lähtökohtana on, että niin kielenkäyttö kuin sitä ympäröivä maailmakin vaikuttavat toisiinsa, sääntelevät toinen toisiaan. (Mt., 13.) Kielenkäyttö nähdäänkin diskurssianalyyssissä funktionaalisenä. Tämä tarkoittaa sitä, että kielenkäytöllä on seurauksia; sillä ei ainoastaan kuvata todellisuutta, vaan myös luodaan sitä (Jokinen et al. 2016, 47). Diskurssianalyysi sopiikin hyvin käytettäväksi kehysteorian kanssa, sillä niiden perustat ovat samantapaiset: ne molemmat pohjaavat todellisuuden moniulotteisuuteen ja monitulkintaisuuteen.

Kielenkäytön todellisuutta rakentavaa luonnetta lähestytään tutkielmassa diskurssin (a discourse) käsitteen avulla. Sillä viitataan Foucault'ia mukaillen ”kiteytyneisiin, kulttuurisesti jaettuihin merkityksellistämisen (puhe- ja ajattelu)tapoihin, jotka muokkaavat puhunnan kohdetta” (Foucault teoksessa Pietikäinen & Mäntynen 2009, 25–26). Diskurssit ovat siis merkityssysteemejä, joiden kautta maailma ja sen prosessit hahmottuvat eri tavoin (Jokinen et al. 2016, 32, 34). Diskurssit ovatkin osa sosiaalisia käytäntöjä (Fairclough et al. 2011, 394). Vaikka diskurssit voivat rakentua muustakin kuin sanallisesta viestinnästä (Jokinen et al. 2016, 34), keskitytään tässä tutkielmassa puheen tarkasteluun. Tarkoituksena onkin erottaa kansanedustajien puheenvuoroista diskursseja, joiden kautta he merkityksellistävät aborttia.

Kriittisessä diskurssianalyyssissä (Critical discourse analysis, CDA) huomion kohteena on vallan ja kielen kietoutumien yhteen. Tarkoituksena on tuoda esille prosesseja, joissa luodaan ja ylläpidetään sosiaalisia hierarkioita ja valtasuhteita. Näissä prosesseissa kielenkäytöllä on merkittävä rooli. (Fairclough et al. 2011, 394–395.) Diskursseilla ja niihin liittyvillä merkityksillä onkin potentiaalisia yhteiskunnallisia seurauksia, jotka vaikuttavat yhteiskuntaan ja sen rakenteisiin laaja-alaisesti (Jokinen & Juhila 2016, 94). Näin ollen jo itsessään pääsy tietyille kielenkäytön areenoille, kuten eduskunnan täysistuntoon, on valtaresurssi, jonka kautta

on mahdollista vaikuttaa toisiin ihmisiin ja heidän tietoihinsa ja mielipiteisiinsä (van Dijk 2008, 89). Edellisessä luvussa käsitelty kehystäminen ja sen vaikutukset pyrkivät myös tuomaan kielenkäyttäjien valtaa esille. CDA tukeekin tätä tavoitetta ja toimii hyvin teorian parina.

Tutkimuksessa diskurssien ja niitä ympäröivän maailman suhde nähdään Norman Faircloughia (1992, 64–65), CDA:n vaikuttavaa kehittäjää, mukaillen dialektisenä. Ensinnäkin diskursseja sääntelevät yhteiskunnan ja kulttuurin sosiaaliset rakenteet, kuten erilaiset jaottelujärjestelmät tai luokat, tavat ja institutionaaliset toimintakehykset. Toisaalta taas diskurssit rakentavat sosiaalista todellisuutta, merkityksellistävät maailmaa. Näin ne myötävaikuttavat niitä itsejäänkin sääntelevien sosiaalisten rakenteiden, kuten normien tai instituutioiden, muodostumiseen. Tämä vaikutus voi toimia kahteen suuntaan: diskurssit sekä toisintavat yhteiskunnan rakenteita että muokkaavat niitä. (Ibid.; Fairclough et al. 2011, 394–395.)

Fairclough (1992, 64) erottelee kolme tapaa, joilla diskurssit vaikuttavat niitä ympäröivän maailman muodostumiseen: ne osallistuvat sosiaalisten identiteettien, sosiaalisten suhteiden sekä tieto- ja uskomusrakenteiden rakentumiseen. Kansanedustajien käyttämät diskurssit voivatkin vaikuttaa siihen, miten abortti nähdään yleisesti yhteiskunnassa, eli ne muokkaavat tieto- ja uskomusrakenteita. Tämän lisäksi abortista keskustellessa käytetyt diskurssit vaikuttavat kahteen muuhunkin edellä mainittuun ulottuvuuteen. Niiden kautta saatetaan esimerkiksi määritellä naiseutta ja sen merkitystä sekä naisten tai sukupuolivähemmistöjen suhdetta toisiinsa, terveydenhuoltohenkilökuntaan tai miehiin. Valta-asemassa olevien kansanedustajien puheilla on siis monenlaisia potentiaalisia seurauksia. Aborttia käsitellessä, on tärkeää kiinnittää näihin huomiota, sillä raskaudenkeskeytys on naisten oikeuksien toteutumisen kannalta merkittävä kysymys. On kuitenkin huomioitava, että yksittäisillä diskursseilla ei ole täyttä valtaa sosiaalisen todellisuuden määrittelyssä, vaan todellisuutta voisi paremminkin kuvata merkityssysteemien kentäksi, jolla nämä systeemit toimivat rinnakkain tai kilpaillen toisiaan vastaan (Jokinen et al. 2016, 32).

Kuten edellä kuvatusta dialektisestä yhteydestä diskurssien ja sosiaalisten rakenteiden välillä huomaa, kontekstilla eli tapahtumatilanteella on suuri vaikutus merkitysten syntymiseen, se on kontekstisidonnaista. Konteksti on monikerroksinen käsite ja siihen kuuluu kaikki jatkumona mikrotason kieliasusta makrotason sosiokulttuuriseen tilanteeseen. (Pietikäinen & Mäntynen 2009, 31.) Analyysissäni tarkastelen merkitysten rakentumista lähinnä laajemman yhteiskunnallisen tai kulttuurisen kontekstin kautta. En siis kiinnitä niinkään huomiota täysistuntoa määrittävään ja rajoittavaan tilannekontekstiin tai institutionaaliseen kontekstiin,

johon kuuluvat esimerkiksi puheiden pituuden ja vuorottelun säännöstely. Sen sijaan analyysissä on tarkoitus keskittyä suhteuttamaan aineistoa laajempaan yhteiskunnalliseen kontekstiin. Tämä tarkoittaa esimerkiksi kulttuuristen tapojen, normien ja luokkien sekä yhteiskunnallisen ilmapiirin tuntemista ja niiden hyödyntämistä aineistoa analysoitaessa (Jokinen et al. 2016, 39). Samalla hahmotellaan havaittujen diskurssien potentiaalisia yhteiskunnallisia seurauksia eli sitä, millaista sosiaalista todellisuutta niissä rakennetaan.

Diskurssianalyysi on hyvin aineistolähtöistä eli analyysissä nojataan aineiston yksityiskohtaisessa tarkastelussa tehtyihin havaintoihin (Suoninen 2016, 52). Löydetyt diskurssit riippuvat kuitenkin myös tutkijan tulkinnasta, eivätkä ne ole sellaisinaan löydettävissä analysoitavasta tekstistä. Analyysissä olennaista onkin vuoropuhelun käyminen aineiston kanssa. (Jokinen et al. 2016, 35.) On myös huomattava, etteivät diskurssit esiinny kokonaisina ja tarkkarajaisina, vaan niiden osasia voi löytää läpi aineiston (Suoninen 2016, 53). Nämä ohjenuorat mielessä analyysissä etsitään vastauksia tutkimuskysymyksille:

1. *Minkäläisten diskurssien kautta aborttia käsitellään eduskunnan täysistuntojen puheenvuoroissa nykyistä Lakia raskauden keskeyttämisestä säätäessä vuonna 1970? Entä vuonna 2021 käsiteltäessä kyseisen lain muuttamista lakialoitteiden pohjalta?*
2. *Kuinka näillä diskursseilla kehystetään aborttia?*
3. *Onko diskursseissa ja/tai kehystämisessä havaittavissa muutoksia näiden ajankohtien välillä? Millaisia?*

Tutkimusta ei nähdä CDA:ssa riippumattomana tahona, vaan senkin tunnustetaan olevan osa sosiaalisia käytäntöjä ja sosiaalisen todellisuuden rakentumista. Näin ollen tutkimukseen vaikuttavat ympäröivän yhteiskunnan normit samoin kuin tutkimuksella on mahdollisuus vaikuttaa niihin. (van Dijk 2011, 85–86.) Tutkimus ei ole siis irrallinen taho, joka kykenisi arvioimaan muuta maailmaa objektiivisesti sen kulkuun puuttumatta. Tutkija ei voi myöskään irrottautua omista lähtökohdistaan, vaikka hän voikin pyrkiä olemaan niistä tietoinen (Juhila 2016, 424). Tulkintojani siis ohjaavat myös oma asemani ja osallisuuteni kulttuuriin. Joku muu voisikin päätyä erilaisiin tulkintoihin, sillä tutkimusotteena diskurssianalyysi mahdollistaa monenlaisia analysoinnin tapoja (mt., 423–424). Kaikenlaiset tekstit myös sisältävät erilaisia mahdollisia merkityspotentiaaleja, joista tutkijan tulkinta realisoii ainoastaan osan (Fairclough 1992, 75; Jokinen et al. 2016, 35).

Aloitin analyysin lukemalla aineiston läpi ja kirjaamalla ylös huomioitani. Toisella kerralla alleviivasin keskusteluja eri värein havaitsemieni puhetapojen palasia keräten. Jokaisella

lukukerralla diskurssit tarkentuivat ja rakentuivat syvemmiksi. Myös analyysia auki kirjoittaessani saatoinkin vielä havaita jotain uutta tai päätyä esimerkiksi siirtämään otteita puhettavasta toiseen. Tulkinnat eri ajankohtien eroista ja yhtäläisyyksistä rakentuivatkin pääasiassa analysointiprosessin loppuvaiheessa.

5.2. Aineisto

Tutkielmassani analysoin kansanedustajien puheenvuoroja eduskunnan täysistunnoissa aborttilainsäädännön kannalta merkittävänä ajankohtina. Vuoden 1970 aborttilakia ympäröivän keskustelun osalta analysoin kolmea täysistuntoa, joissa käsiteltiin lakiehdotusta uudeksi aborttilaiksi ja joissa laki lopulta hyväksyttiin. Aineistona toimivatkin näiden täysistuntojen pöytäkirjat siltä osin kuin niissä käsiteltiin lakialoitteita laiksi raskauden keskeyttämisestä. Lakialoitteiden ensimmäinen käsittely oli eduskunnan täysistunnossa 13.2.1970 (täysistunnon pöytäkirja [jatkossa PTK] 1969 III, 3255–3257; 3259–3269; jatkossa Eduskunta 1970A). Toista kertaa lakiehdotuksia käsiteltiin 24.2.1970 (PTK 1969 III, 3333–3341; 3373–3387; jatkossa Eduskunta 1970B). Lakiehdotusten kolmas käsittely, jossa lopulta myös hyväksyttiin talousvaliokunnan mietinnön mukainen sanamuodoiltaan hiukan vapaampi laki, käytiin 27.2.1970 täysistunnossa (PTK 1969 III, 3462–3475; jatkossa Eduskunta 1970C). Sivunumerot tulevat dokumenteissa olevasta juoksevasta numeroinnista.

Nykyistä keskustelua lähestyn OmaTahto2020-kansalaisaloitteen (KAA 8/2020 vp) ja siitä eduskunnassa käydyt keskustelun kautta. Aineistonani toimii 27.5.2021 täysistunnossa käydyt lähetekeskustelun pöytäkirja (PTK 66/2021 vp; jatkossa Eduskunta 2021), jossa aloite lähetettiin sosiaali- ja terveystalouksvaliokuntaan. Samassa täysistunnossa käsiteltiin myös kansanedustaja Mai Kivelän lakialoitetta laiksi raskauden keskeyttämisestä annetun lain muuttamisesta (LA 82/2020 vp). Aloitteen sisältö ja vaatimukset ovat pitkälti samat kuin kansalaisaloitteen. Lisäksi eduskunnan täysistunnossakin sallittiin keskustelu kummastakin aloitteesta samaan aikaan, joten on syytä olettaa, että puheenvuorot koskien aloitteita ovat olennaisia kummankin kannalta. Käytänkin aineistonani kummastakin aloitteesta käytyä keskustelua. Varsinaiset lakiehdotusten käsittelyistunnot rajautuivat aineiston ulkopuolelle, sillä tutkielma oli näiden täysistuntojen aikaan jo liian pitkällä niiden sisällyttämiseksi.

6. VUODEN 1970 ANALYYSI

Tässä ja seuraavassa luvussa analysoidaan aineistona olevia vuosien 1970 ja 2021 täysistuntokeskusteluja. Löydetyt diskurssit on jaettu kahteen alalukuun sen mukaan, miten niissä suhtaudutaan lakiuudistukseen eli ovatko ne sen puolella vai sitä vastaan. Jaottelu ei kuitenkaan ole todellisuudessa näin selkeä ja suoraviivainen, vaan diskurssien häivähdyksiä on löydettävissä toiseltakin puolelta kiistaa. Olen kuitenkin päätenyt tähän jaotteluun ymmärrettävyyden helpottamiseksi. Diskurssit eivät myöskään esiinny kokonaisina ja tarkkarajaisina, kuten Suoninen (2016, 53) huomauttaa. Niinpä tässäkin aineistossa merkityssysteemit ovat kietoutuneet yhteen, toiset vahvemmin ja toiset löyhemmin, eikä rajan vetäminen niiden välillä ole aina kovin suoraviivaista. Tämän luvun analyysi keskittyy vuoden 1970 täysistuntokeskusteluihin ja niistä löydettyjen diskurssien erittelyyn. Samalla pohditaan sitä, millaisena asiana tai kysymyksenä raskaudenkeskeytys tulee nähdä eli miten sitä kehystetään diskurssien kautta.

6.1. Lakiuudistuksen puolesta

6.1.1. ABORTTI TASA-ARVON LÄHETILÄÄNÄ

Tasa-arvo nousee jatkuvasti esiin vuoden 1970 täysistuntokeskusteluissa. Tähän vetoavat varsinkin lakiuudistuksen kannattajat. Aborttilain uudistusta kehystetään sen kautta, kuinka se vapauttaa naiset alistetusta asemasta, parantaa vähävaraisempien naisten asemaa sekä keventää ei-toivottujen raskauksien kohtuuttomiksi koettuja sosiaalisia seurauksia. Tasa-arvon diskurssiin liittyy siis useampia ulottuvuuksia, eikä se ole sidottu vain sukupuolten väliseen tasa-arvoon.

”Nykyinen lakihan on luokkalaki”, toteaa eräs kansanedustaja ensimmäisessä aborttilakia käsittelevässä täysistuntokeskustelussa (Eduskunta 1970A, 3256). Tämä kuvastaa hyvin sitä, mikä tasa-arvodiskurssissa on keskeisintä. Puheenvuoroissa voimassa olevan lain katsotaan kohtelevan eri sosiaaliluokkiin kuuluvia ihmisiä eri tavalla: ”Varakkaan naisen on ollut helpompi saada ei-toivottu raskautensa keskeytetyksi kuin varattoman” (Eduskunta 1970A, 3265). Diskurssissa tuodaankin esille sitä, kuinka ylempiin ja vauraampiin luokkiin kuuluvat naiset kykenevät hankkimaan turvallisemman abortin, kun taas muut joutuvat turvautumaan ”puoskareihin” (Eduskunta 1970A, 3256, 3261; Eduskunta 1970B, 3339). Sosiaaliluokkien välisen epätasa-arvoisuuden korostuminen puheenvuoroissa sopii hyvin yhteen Nätkinin (1997, 117–118) löydöksen kanssa, jonka mukaan lakimuutosta edeltävässä suomalaisessa

keskustelussa abortti miellettiin luokkataistelukysymykseksi naiskysymyksen sijaan. Tätä näkemystä vahvistaa myös seuraava ote, jossa aborttivastaisuutta kutsutaan ”luokkasäädyn moraaliksi”:

”Vastuusta ette pääse hakemalla moraalista marttyyrin kruunuakaan, koska sekin on tunnistettu ja osoitettavissa henkilöitynäkin rahan ja luokkasäädyn moraaliksi. On edelleen rienaamista kohdaltanne esiintyä moraalin vartijoina, kun samanaikaisesti tiedätte tarkoin, miten raha on ratkaissut monen kohdalla abortin saannin.” (Eduskunta 1970B, 3339.)

Luokkataisteluun kytkeytyvät lisäksi näkemykset siitä, että lainsäädäntö kohtelee eri alueiden asukkaita eriarvoisesti. Diskurssissa muodostuukin kuva, jonka mukaan asutuskeskuksissa ja hyvätuloisemmilla alueilla asuvat ihmiset ovat etuoikeutetussa asemassa syrjäseutujen asukkaisiin nähden. Tämä näkökulma tasa-arvoisuuteen korostuu erityisesti lausunnonantajalääkärien määrästä puhuttaessa: ”Kaikkien laillistettujen lääkäreiden toimiminen lausunnonantajalääkäreinä olisi ollut oikeudenmukaisempi eritoten syrjäseudun naisille” (Eduskunta 1970B, 3340).

Usein tasa-arvosta ja abortista puhuttaessa tulee sukupuolten välinen tasa-arvo ensimmäisenä mieleen. Tällä onkin huomattava osansa tasa-arvodiskurssissa, vaikka se ei välttämättä hallitsekaan diskurssia erityisen näkyvästi. Näkyvimmin se painottuu, kun abortin saamisen helpottamisen sanotaan parantavan työmarkkinoilla naisten asemaa, jonka katsotaan olevan merkittävästi heikompi miehiin nähden (Eduskunta 1970A, 3265). Lisäksi kansanedustajat kritisoivat porvareiden haluttomuutta ”vapauttaa Suomen naista sokeilta ’kohtalon’ voimilta” (Eduskunta 1970A, 3256). Oikeiston katsotaan siis vastustavan yhteiskunnan tasa-arvoistumiskehitystä vastustamalla lakimuutosta, mikä toisaalta kytkeytyy myös luokkataistelu-ulottuvuuteen. Näin aborttia ja esitettyä lakiuudistusta kehystetään merkittävänä tasa-arvokysymyksenä.

Suoraan miesten ja naisten välistä tasa-arvoa käsittelevien lausuntojen lisäksi sukupuolten välinen tasa-arvo välittyy diskurssin muissakin ulottuvuuksissa. Edellä kuvattu sosiaaliluokkien ja eri alueiden välisen tasa-arvon painotuskin kytkeytyy osaksi keskustelua sukupuolten välisestä tasa-arvosta, sillä monissa lausunnoissa korostetaan sitä, kuinka lainsäädäntö vaikuttaa nimenomaan *naisiin* ja heidän mahdollisuuksiinsa. Kansanedustajat viittaavatkin varakkaisiin ja vähävaraisiin naisiin sekä syrjäseutujen naisiin (Eduskunta 1970A, 3256; Eduskunta 1970A, 3265; Eduskunta 1970B, 3340; Eduskunta 1970B, 3377). Naisuus ja naisten asema yleisesti onkin vahvasti läsnä sosiaaliluokistakin puhuttaessa.

Kolmantena tasa-arvodiskurssin ulottuvuutena aineistosta nousee ei-toivotun raskauden negatiiviset, pääosin sosiaaliset, seuraukset naiselle:

”Sosiaalisten olojen huomattavakaan parantaminen ei sitä paitsi auta yksinäistä naista, joka huomaa odottavansa avioliiton ulkopuolella syntyvää lasta, ympäristön painetta vastaan, surkuttelua, kauhistelua ja moralisointia vastaan. Sosiaalinen turvallisuus lisää varmuutta selvitä yksinkin lapsensa kanssa ympäristön välinpitämättömyydestä huolimatta, mutta tosiasia on yhä edelleen, että avioliiton ulkopuolella synnyttänyt nainen ja avioliiton ulkopuolella syntynyt lapsi saa seuralaisekseen ’huonon’ ihmisen leiman.” (Eduskunta 1970B, 3337.)

Kuten edellä oleva esimerkki osoittaa, avioliiton ulkopuolella raskaaksi tulleen naisen katsotaan kohtaavan raskautensa takia kovia ennakkoluuloja, jotka vaikuttavat hänen ja hänen lapsensa hyvinvointiin. Raskauden ja lapsen saamisen aiheuttamista seurauksista puhuttaessa korostuukin juuri yksinäisten äitien asema ja vaikeudet. Häpeän ja halveksunnan lisäksi aviottomien naisten kerrotaan kohtaavan hyvin konkreettisiakin ongelmia raskautensa jälkimainingeissa, joista esimerkkeinä mainitaan vaikeudet saada asuntoa, työpaikan menettäminen ja huono taloudellinen asema (Eduskunta 1970A, 3256). Raskauden katsotaan myös vaikuttavan esimerkiksi opiskeluun negatiivisesti ja johtavan sen keskeyttämiseen (Eduskunta 1970B, 3338). Diskurssissa onkin vallalla näkemys, jonka mukaan raskaudenkeskeytys auttaisi naisia onnellisemmän elämän luomisessa: ”Keskeytystoimenpide antaa tällaisissa tapauksissa tytöille mahdollisuuden kunnialliseen elämään, onnellisen kodin ja perheen perustamiselle vastaisuudessa” (Eduskunta 1970B, 3338).

Ei-halutun raskauden aiheuttamaa kärsimystä ei kuitenkaan rajata ainoastaan aviottomiin naisiin. Toisena ryhmänä esiin nousee huonossa taloudellisessa asemassa olevat naiset. Heidän asemaansa voivat lisäksi heikentää suuri lapsimäärä tai korkeahko ikä. ”Kaikki olemme säälineet varattomien suurten perheiden ylläpitäjiä, joille jatkuvasti syntyy lisää lapsia, vaikkei entisilläkään ole menestymisen mahdollisuuksia”, toteaaakin kansanedustaja Aalto puheenvuorossaan (Eduskunta 1970B, 3334). Tämän ryhmän näkyväksi tekeminen liittyy selvästi myös luokkataistelunäkökulmaan.

Kuten luokkien välisen epätasa-arvon painotus, kytkeytyy keskustelu kohtuuttomista sosiaalisista seurauksista myös osaksi sukupuolten välisen tasa-arvon korostusta. Painotetaanhan tässäkin vain *naisille* aiheutuvia seurauksia. Kannanotot liittyvätkin kiinteästi ei-toivotun raskauden epätasa-arvoisesti miesten ja naisten välillä jakautuviin seurauksiin. Puheenvuoroissa viitataan usein yksinäisiin äiteihin, jotka joutuvat kantamaan yksin vastuun tulevasta lapsesta. Eräs kansanedustaja ilmaisee asian varsin osuvasti: ”Lapsen isä varsin usein

katoaa muille markkinoille” (Eduskunta 1970A, 3262). Seurauksien kantamisen lisäksi puhujat näkevät vaatimuksen valistuneisuudesta ja ennaltaehkäisystä jakautuvan epäsuhtaisesti sukupuolten välillä. Puheenvuoroissa vaaditaankin panostamista miesten kouluttamiseen:

”Ja toisekseen miehillä on nyt niitä omia ajatuksiaan tästäkin asiasta, joka ilmeni mm. siitä, kun me olimme eduskunnan erään ryhmän mukana Ruotsissa ja puhuttiin kehitysapuasiasta ja siellä niin ikään puhuttiin siitä, mitenkä naisia pitäisi neuvoa tässä perheen lisäyksen vastustamisessa, ja minä sitten rohkenin avata suuni ja kysyin, minkä vuoksi ei voida miehiä kasvattaa tässä asiassa ja keksiä sellaisia apuneuvoja miehille, jotka estäisivät lapsen tulon tähän maailmaan noin inhimillisemmin keinoin kuin pakottamalla nainen aborttiin, niin tämä asiantuntija sanoi meille, että se nyt on sellainen asia, että kyllähän me aika paljon tällä alalla teemme, mutta me emme puhu siitä, ettemme loukkaisi miesten hienotunteisuutta.” (Eduskunta 1970B, 3377.)

Tasa-arvodiskurssi ei kuitenkaan keskity ainoastaan naisiin ja heidän oikeuksiinsa, vaikka naisten asema onkin diskurssin merkittävin osuus. Puhetavan ulottuvuutena esiintyy myös lasten yhdenvertaisten mahdollisuuksien korostaminen. Tässä diskurssin osassa tarkastelun alle otetaan se, kuinka lapsilla tulisi olla siinä mielessä vastaavat olosuhteet syntyessään, että he ovat kaikki haluttuja ja rakastettuja. Diskurssissa tämän uskotaan takaavan heille tasavertaisemmat mahdollisuudet hyvään elämään ja sen vaatimaan kehitykseen.

”Nykyisessä yhteiskunnassa jo YK:n ihmisoikeuksien julistuksenkin mukaan jokaisen naisen tulee saada ratkaista, montako lasta hän haluaa ja millaisin väliajoin. Tärkeintä kuitenkin on – painotan sitä vielä – että jokaisen lapsen oikeus on syntyä maailmaan toivottuna, rakastettuna ja odotettuna. Vasta tämä luo henkisesti suotuisat olosuhteet lapsen onnelliselle kehitykselle ja kasvulle.” (Eduskunta 1970A, 3266.)

Lasten oikeuksien näkyväksi tekeminen kulkee käsi kädessä seuraavaksi käsitellyn diskurssin kanssa, sillä lasten asema nostetaan usein esiin heti naisen valinnan painottamisen jälkeen. Luen sen kuitenkin osaksi tasa-arvodiskurssia, sillä siinä aborttia kehystetään lasten tasa-arvoisten menestysmahdollisuuksien kannalta olennaiseksi kysymykseksi.

6.1.2. NAISEN VAPAAN TAHDON PAINOARVO

Jo vuoden 1970 aborttikeskustelussa ilmenee diskurssi, joka painottaa naisen vapaata tahtoa lasten hankinnassa ja äidiksi tulemisessa.

”Naisella on todella oltava itsellään oikeus mahdollisimman pitkälle päättää omasta ruumiistaan ja henkilökohtaisista asioistaan. Ei ole oikein, että nyt voimassa olevan lain mukaan hän joutuu kerjäämään, uhkailemaan ja toimeenpanemaan lääkärin edessä hysteerisiä kohtauksia, näinhän tapahtuu, päästäkseen raskaudesta, jota ei ole toivonut.” (Eduskunta 1970A, 3261.)

Tämä ei kuitenkaan ole yhtä merkittävä kuin edeltävä tasa-arvodiskurssi tai omaa tahtoa painottava diskurssi vuoden 2021 aineistossa. Onkin huomioitava, että *vapaan tahdon*

painoarvo -diskurssissa ei ajeta vapaata aborttia ilman rajoituksia, kuten seuraavasta otteesta ilmenee: ”Siksi naiselle on suotava mahdollisimman paljon vapautta itsenäisesti päättää, mitä hän haluaa. Mutta ilman tietoja ja eri vaihtoehtojen tuntemusta nainen ei voi käyttää vapaata tahtoaan.” (Eduskunta 1970A, 3256.) Naisen valinnalle halutaan siis enemmän painoarvoa kuin vanhassa laissa sille suodaan, mutta sen ei kuitenkaan haluta olevan ainoa määräävä asia. Edellisessä lainauksessakin käytetään muotoa ”mahdollisimman paljon vapautta” sen sijaan, että puhuttaisiin täydellisestä itsemääräämisoikeudesta. Lisäksi siinä tuodaan esille, että vapaan tahdon käyttäminen vaatii ulkopuolista kontrollia tiedon ja vaihtoehtojen läpikäymisen muodossa. Näinpä on selvää, ettei tässä diskurssissa ole kysymys vapaasta abortista.

Lisäksi naisten toivottaisiin harjoittavan vapaata tahtoaan ensisijaisesti ennen raskaaksi tuloa. Tällä tarkoitetaan ehkäisyn ja perhesuunnittelun onnistunutta hyödyntämistä, jolloin raskaudenkeskeytys toimisi vain viimeisenä oljenkortena.

” – – jokaisen naisen oikeus on synnyttää vain toivomiaan lapsia ja ennen kaikkea jokaisen lapsen tulee saada syntyä toivottuna. Me [SDP] olemme sitä mieltä, että asia on pystyttävä hoitamaan lähinnä valistuksen lisäämisellä ennaltaehkäisyssä, mutta aborttilakia on saatava niin väljäksi, että sitä voidaan viimeisenä keinona käyttää.” (Eduskunta 1970A, 3261.)

Diskurssissa siis painotetaan sitä, että naisen omalla tahdolla täytyy olla merkitystä aborttipäätöstä tehdessä ja että vapauden täytyy olla mahdollisimman suuri. Kuitenkin vain harva kannattaa vapaata aborttia eli oman tahdon rajoituksetonta toteutusta. Lisäksi oman tahdon toteutumisessa korostetaan ennaltaehkäisevien toimien ensisijaisuutta, mikä kietoo valinnanvapauden yhteen ehkäisy- ja valistustyötä korostavien diskurssien kanssa. Kuitenkin jo puoli vuosisataa sitten raskaudenkeskeytystä kehystettiin yksilöiden vapauden toteutumisen kannalta olennaiseksi kysymykseksi.

6.1.3. LAILLISET ABORTIT TERVEYTTÄ SUOJAAVANA

Merkittävä ulottuvuus vuoden 1970 keskustelussa on terveys. Tämä sopii yhteen Helénin ja Yesilovan (2003, 257) artikkelin kanssa, jossa sanotaan terveyden olleen (kasvatuksen lisäksi) olennainen osa suomalaista seksuaalipolitiikkaa abortin politisoitumisesta lähtien. Lakiin uudistusmielisesti suhtautuvat näkevät vanhan lainsäädännön vaarantavan naisten terveyden ajamalla heidät laittomiin abortteihin, joiden riskit ovat merkittävästi suuremmat kuin sairaaloissa suoritettujen keskeytystoimenpiteiden:

”Abortin helpottamisella päästään siihen, että lähes kaikki keskeyttämiset suoritetaan sairaalassa pätevän henkilökunnan toimesta, mikä poistaa laittomien aborttien aiheuttaman terveydellisen ongelman. Samaan suuntaan vaikuttaa se, että keskeytystä

haluavat ihmiset hakeutuvat mahdollisimman aikaisessa vaiheessa lääkäriin, ja kun keskeytyksen hakemismenettelyä yksinkertaistetaan, voidaan keskeytykset suorittaa huomattavasti varhaisemmassa vaiheessa, kuin mitä nykyisin usein on laita.” (Eduskunta 1970B, 3335.)

Laittomien aborttien riskien lisäksi diskurssissa tuodaan esille niiden suureksi koettu määrä. Niiden aiheuttama terveydellinen uhka onkin seurausta osittain juuri määrästä, sillä se tarkoittaa tuhansien naisten altistumista jopa hengenvaaralliselle toimenpiteelle. Tältä kannalta laittomia abortteja kuvataan kansanterveydelliseksi uhaksi. Terveydellisenä kysymyksenä raskaudenkeskeytys ei piirrykään vain yksilöihin ja heidän elämiinsä vaikuttavana asiana, vaan sillä katsotaan olevan potentiaalisesti laajoja yhteiskunnallisia seurauksia.

”Aborttikomitea on arvioinut, että laittomia raskaudenkeskeytyksiä, joissa vaarannetaan naisen terveys ja henki, tapahtuu vuosittain noin 18 000. Yksistään tämä on riittävä syy aborttilainsäädännön uudistamiselle ja huomattavalle väljentämiselle.” (Eduskunta 1970A, 3256.)

”Ainakin 18 000:een nouseva laittomien aborttien määrä muodostaa vakavan kansanterveydellisen vaaran puhumattakaan niihin liittyvistä henkisistä kärsimyksistä.” (Eduskunta 1970B, 3374.)

Aborttia ei kuitenkaan liitetä ainoastaan fyysiseen terveyteen. Ei-toivotun raskauden ja mahdollisen lapsen katsotaan diskurssissa vaikuttavan myös naisen henkiseen hyvinvointiin, josta hyvänä esimerkkinä toimii seuraava ote: ”Lakiuudistus merkitsee myös sitä, että monet naiset välttyvät tarpeettomilta masennustiloilta ja epätoivoisilta yrityksiltä lähdeettä sikiö. Välttään myös itsemurhilta ja itsemurhayrityksiltä sekä monilta myöhemmin avioeroon johtavilta pakkoavioliitoilta.” (Eduskunta 1970A, 3256.) Lain vapauttamisen katsotaankin parantavan osaltaan myös mielenterveydellisiä ongelmia, joihin vanha laki naiset ajaa. Lisäksi uudistuksen kuvataan suojaavan naisia liiallisilta synnytyksiltä, jotka voivat osaltaan johtaa yllätykseen, perheriitoihin sekä elämän rappioitumiseen (Eduskunta 1970A, 3256).

Diskussin pääpiirteet tiivistää osuvasti kansanedustaja Lujan toteamus: ”Miksi me yhä edelleen ajaisimme naiset laittomiin abortteihin, jopa puoskareille ja itsemurhan partaalle?” (Eduskunta 1970A, 3262.) Kansanedustajat nostavatkin puheissaan terveyden keskeiseksi ja tekevät sen näkyvämmäksi. He siis kehystävät aborttia merkittävänä terveydellisenä kysymyksenä. Kehystämisessä painottuvat väestötason vaikutukset, eikä huomio kohdistukaan ainoastaan yksilöiden kokemiin vaaroihin tai kärsimyksiin.

6.1.4. ABORTTI LAASTARINA EHKÄISYNEUVONNAN PUUTTEILLE

Sekä lakiuudistuksen kannattajien että sen vastustajien puheenvuoroissa korostetaan ennaltaehkäisevän työn ensisijaisuutta. Kansanedustajien välillä ei olekaan erimielisyyttä siitä,

että abortti ei saa muodostua syntyvyydensäännöstelykeinoksi. Lain vapauttamisen kannattajatkin siis painottavat perhesuunnittelun ja ehkäisyneuvonnan tärkeyttä ja ensisijaisuutta. Tällä halutaan estää raskaudenkeskeytysten käyttäminen ehkäisy menetelmien tavoin. Aborttiin viitataan useissa puheenvuoroissa hätäkeinona tai -ratkaisuna.

”Lain hyväksymisen yhteydessä on erityisesti korostettava perhesuunnittelua, perhevastuuta ja ehkäisyneuvontaa koskevan valistustyön välttämättömyyttä, jotta todella estettäisiin raskauden keskeyttämisen tuleminen syntyvyyden säännöstelykeinoksi. – – Erittäin paljon edistäisi ehkäisyneuvontaa myös ehkäisyvälineiden saattaminen sairausvakuutuslain edellyttämien korvausten piiriin. Kaikki mahdollinen on tehtävä ehkäisyneuvonnan hyväksi.” (Eduskunta 1970A, 3266.)

”Lopuksi on todettava, että abortti on todella vain hätäratkaisu, johon tulee turvautua vain silloin, kun muuta ratkaisua ei ole olemassa. Se on viimeinen keino, eikä sitä voida käyttää syntyvyyden säännöstelykeinona. Perhesuunnittelua ja seksuaalivalistusta olisi ehdottomasti lisättävä.” (Eduskunta 1970B, 3374.)

”Lähes kaikki ovat kuitenkin siinä asiassa samaa mieltä, että raskaiden keskeyttämistä ei voi eikä saakaan pitää syntyvyyden säännöstelykeinona, vaan se on, kuten edellinen puhujakin mainitsi, hätäkeino, joka kuitenkin monissa tapauksissa on puolustettavissa silloin, kun mitään muuta ei enää ole tehtävissä.” (Eduskunta 1970B, 3335.)

Onkin selvää, etteivät lain kannattajatkaan halua aborttien lisääntyvän hallitsemattomasti. He kuitenkin näkevät vanhan lain väljentämisen tästä huolimatta välttämättömänä. ”Raskaudenkeskeyttämismenettelyn tehtävänä on paikata niitä aukkoja, joita on jäänyt ehkäisyneuvontaan” (Eduskunta 1970A, 3261), toteaaakin eräs kansanedustaja puheenvuorossaan. Ennaltaehkäisyyn painottuneen järjestelmän ei nähdä olevan tarpeeksi kattava, jotta kaikki voitaisiin jättää vain sen varaan. Diskurssissa keskeisenä ajatuksena onkin, etteivät yhteiskunnalliset olot ole vielä seksuaalikasvatuksen suhteen vaaditulla tasolla. Ongelmina nähdään muun muassa tietämättömyys ja moralisointi, jotka estävät tiedon levittämisen (Eduskunta 1970A, 3256–3257).

”Raskauden keskeyttämisten vähentäminen erilaisten ehkäisyvälineiden käyttöä lisäämällä riippuu kuitenkin ehkäisyneuvonnan tehokkuudesta. Pitkäjänteinen ehkäisyneuvonta on maassamme tällä hetkellä enimmäkseen suunnittelematonta ja sattumanvaraista. Kaikin puolin olisi myöskin tälle asialle eduksi, jos ainakin aviopuolisoiden käyttämät ehkäisyvälineet ja -pillerit saataisiin sairausvakuutuksen piiriin.” (Eduskunta 1970B, 3334.)

Yllä olevassa esimerkissä mainitaan myös ehkäisyvälineiden liittäminen sairausvakuutukseen. Tämä nostetaan esiin monissa puheenvuoroissa kiistan kummaltakin puolen. Kansanedustajat kokevatkin, että ehkäisyneuvonnan ja valistuksen lisäksi kansalaiset kaipaavat edullisen mahdollisuuden ehkäisyvälineiden käyttöön, jotta raskaudenkeskeytyksiä estettäisiin mahdollisimman tehokkaasti.

Laastaridiskurssissa vapaampaa aborttia kehystetään välttämättömänä myönnytyksenä sen hetkisessä yhteiskunnallisessa tilanteessa. Vaikka valistusta ja perhesuunnittelua pidetään parempana vaihtoehtona, joihin tulee panostaa, ei niiden katsota poistavan raskaudenkeskeytysten tarvetta kokonaan. Kuitenkin abortista toimenpiteenä muodostuu loppupeleissä negatiivinen kuva, sillä sitä kehystetään hätäkeinona, jonka yleisyyttä on kitkettävä kaikin keinoin. Raskaudenkeskeytystä ei kehystetäkään mitättömänä toimena, joka vertautuu ehkäisyyn, vaan sen vakavuus korostuu lausunnoissa.

6.1.5. ABORTTILAIN VANHANAIKAISUUS

Lakiuudistusta puolustavissa puheenvuoroissa todetaan yhteiskunnallisten olojen muuttuneen niin, että Laki raskauden keskeyttämisestä on jäänyt ajastaan jälkeen: ”On hartaasti toivottava, että vastalauseista huolimatta eduskunta hyväksyy mietinnön ottaen huomioon yhteiskuntarakenteen muuttumisen, maan teollistumisen, naisen aseman voimakkaan muuttumisen – – ” (Eduskunta 1970A, 3266). Diskurssin mukaan lain väljentäminen onkin muun muassa näistä syistä todella tarpeellista. Vapaampaa aborttia kehystetäänkin sen kautta, että uudet yhteiskunnalliset olot vaativat muutosta.

Toisena tärkeänä asiana puheenvuoroissa nostetaan esiin se, että vanha laki ei enää vastaa ihmisten asenteita, jotka ovat ajan saatossa muuttuneet: ”Yhteiskunnallisten olosuhteiden kehittyessä ja asenteiden raskauden keskeyttämiseen nähden muuttuessa on vuonna 1950 annetun aborttilain uudistaminen käynyt välttämättömäksi” (Eduskunta 1970A, 3264). Puheenvuoroissa korostetaan, että nykyaikana yksilöiden tulisi olla vapaampia ja moraalinkin armollisempaa: ”Vanhoillisten tuomiohenkisyys ja holhouksenalaisuuteen ihmisiä saattava pyrkimys kuuluu menneisyyteen. 1970-luvun Suomessa tulee pyrkiä parempaan.” (Eduskunta 1970B, 3340.) Vapautumisen vaatimus ei kuitenkaan ole rajatonta, vaan niin sanottuja perinteisiä arvoja, kuten perhekeskeisyyttä, pidetään lain vapauttamista puolustavissakin puheenvuoroissa tavoiteltavina:

”Toivon, että tämänkin lain hyväksymisen jälkeen suomalaiset varjeltuisivat ryhmäseksiltä ja pitäisivät edelleen suhteellisen onnellisia perheitä onnellisen yhteiskunnan perustana. Silti olen sitä mieltä, että olemme pikemminkin pahasti myöhässä kuin hetkeäkään liian aikaisia uusimaan aborttilakiamme nykyaikaa vastaavaksi.” (Eduskunta 1970B, 3334.)

Perhekeskeisyyden näkymisessä kehystämässä voi havaita vaikutteita onnellisen perheen seksuaalipolitiikasta (Meskus 2003, 229; Helén 1997, 238, 249–250), joka oli 1960-luvulla voimissaan. Vanhanaikaisuusdiskurssissa aborttia ja sen mahdollistamista kehystetään siis nyky-yhteiskunnan ja sen arvojen mukaisina tai jopa vaatimina. Aborttilain odotetaan

kehittyvän yhteiskunnan mukana. Vaikka yksilöiden vapaus nousee diskurssissa toivottavaksi asiantilaksi, näkyy diskurssissa sama reunaehtojen ylläpitäminen kuin aiemmin käsitellyssä *naisen vapaan tahdon painoarvo* -diskurssissa.

6.1.6. YHTEISKUNNALLINEN AUTTAMISVELVOLLISUUS

Vaikka valtion ja viranomaisten kontrollia kritisoidaankin tiukan aborttilain muodossa, toisaalta yhteiskunnan velvollisuutena nähdään epäsuotuisissa olosuhteissa raskaaksi tulleiden naisten auttaminen:

”Silloin, kun tällaiseen epätoivoon on syynä ei-toivottu tahaton raskaus, on velvollisuutemme auttaa tällaista naista selviytymään vaikeuksistaan suomalla hänelle mahdollisuus raskauden keskeyttämiseen. Sillähän annetaan naiselle mahdollisuus synnyttää myöhemmin suotuisemmissa ja onnellisemmissa olosuhteissa vaikkapa kymmenen lasta.” (Eduskunta 1970A, 3256.)

”Vaikka abortti toimenpiteenä kohdistuu naiseen, osoittaa suurta rajoittuneisuutta ja vanhoillisuutta sysätä tämä ongelma yksin naisen ratkottavaksi.” (Eduskunta 1970B, 3375.)

Ei-haluttujen raskauksien ei katsotakaan olevan vain naisten omia ongelmia, vaan yhteiskunnalla sanotaan olevan velvollisuus edistää heidän pärjäämistään ja hyvinvointiaan raskaudenkeskeytykset sallimalla. Tällöin myös naisten tulevaisuudennäkymät hahmottuvat suotuisempina, mikä hyödyttää naisten itsensä lisäksi yhteiskuntaakin. Auttamisvelvollisuuteen kietoutuu lisäksi ajatus siitä, että yhteiskunta on ollut osallisena naisten ahdinkoon vastentahtoisen raskauden sattuessa. Se ei ole osaltaan tarjonnut naisille tarpeeksi tietoa ja resursseja oman elämänsä hallintaan esimerkiksi ehkäisyn avulla. Näinpä yhteiskunnalla tulee olla vastuu myös niiden tilanteiden seurauksista, joihin se on naiset ajanut.

”Nykyisessä yhteiskunnassa vaaditaan naiselta entistä enemmän koulutusta. Ei ole oikein, että lukuisat nuoret tytöt, joille yhteiskunta on antanut puutteellisesti tietoa ja mahdollisuuksia, saatetaan vastentahtoisen raskautensa takia vielä vaikeampaan asemaan, ehkä vuosia kestävään hermopaineeseen ja häpeään, asuntovaikeuksiin, koulunkäynnin tai opiskelun keskeytyksiin ja työpaikan menettämiseen.” (Eduskunta 1970B, 3338.)

Diskurssissa kehystetään raskaudenkeskeytystä ja sen mahdollistamista jonkinlaisena kollektiivisena velvollisuutena, josta monikon ensimmäisen persoonan (velvollisuutemme) käyttäminen osaltaan kielii. Ei-toivottu raskaus vertautuuakin muihin epäonnisiin tilanteisiin, kuten työttömyyteen tai sairastumiseen, joissa yhteiskunnalla ajatellaan olevan velvollisuus kannatella kansalaisiaan. Tämän kautta abortti piiryy apukeinona, jolla ihmisten elämää helpotetaan vaikeassa tilanteessa.

6.2. Lakiuudistusta vastaan

6.2.1. ABORTTI MORAALIN VASTAISENA

Kantava teema aborttilain väljentämistä vastustavien puheenvuoroissa on aborttien näkeminen elämän tuhoamisena ja eettisesti vääränä. Pyrkimyksenä on korostaa sitä, että abortin suorittamisella tuhoetaan uusi yksilö ja elämä. Raskaudenkeskeytystoimenpiteeseen viitataan jatkuvasti elämän tuhoamisena ja joissakin tapauksissa jopa murhana (Eduskunta 1970B, 3381; Eduskunta 1970C, 3464; Eduskunta 1970C, 3473).

”On väitetty, että sikiö on osa naisen ruumista, jolle hän saa tehdä, mitä vain tahtoo. Näin ei ole,” sanoi asiantuntija [psykiatri Stenbäck]. ”Sikiö on uusi yksilö. Nainen on asunnon omistaja, asunnon, jossa sikiö on vuokralainen. Missä määrin nainen saa tappaa tuon vuokralaisensa, joka on jo solujen yhtymisen kautta uusi biologinen yksilö, siitä on kysymys. On siis kysymys siitä, milloin on lupa, oikeus uusi yksilö tuhoata. On kysymys suhtautumisestamme uuteen, tulevaan, jo alkaneeeseen, elämään.” (Eduskunta 1970B, 3376.)

”Köyhyys on toki hoidettava muulla tavoin kuin *lapsenmurhalla*.” (Eduskunta 1970B, 3381; kursivointi lisätty itse.)

Tässä diskurssissa uskonnolla on vahva rooli ja siihen viitataan tiuhaan. Lain väljentämisen katsotaan loukkaavaan kristinuskon perustavia arvoja: ”Olen ymmärtänyt, että luoja on luonut suunnitelmallisen ihmisen tehtäväksi, ja nyt tämä sama ihminen tulee ja väkivalloin jo aloitetun elämän tahtoo tuhoata” (Eduskunta 1970C, 3468–3469). Kristinuskolla perustellaan elämän kunnioittamisen ensisijaisuutta ja sitä käytetään lakiuudistuksen vastustamiseen: ”Kristillisen etiikan mukaan ihmistä on suojeltava. Orastavaa elämää on arvostettava. Lainsäädäntötyössä on huolehdittava, ettei elämää kannattelevia voimia tehdä turhiksi.” (Eduskunta 1970B, 3380.) Uskonto liittyy myös siihen, että aborttikysymyksen ei katsota kuuluvan ihmisen päätäntävällän alle. Se onkin jotain suurempaa, johon ihmisen ei tulisi näppejään tunkea: ”Meistä ei ole kohtalon, ihmiskohtalon, ohjaajiksi. Jos ihminen tämän tehtävän ottaa itselleen, niin hän ottaa tehtäväkseen liian suuren urakan.” (Eduskunta 1970B, 3381.)

Moraalinäkökulmaa perustellaan lisäksi sen kautta, että suomalaiset ihmiset eivät seisoo lakiuudistuksen takana: ”Tällä vasemmistoenemmistöisellä hallituksella on ollut aivan erikoinen into antaa eduskunnalle sellaisia lakiesityksiä, jotka järkyttävät kansamme omaksumia vakiintuneita moraalikäsitteitä” (Eduskunta 1970B, 3376). Kansalaisten arvojen ei uskotakaan antavan periksi raskaudenkeskeytyksen helpottamiselle. Tähän liittyen moraalidiskurssin piirteinä korostetaan lääkäreiden moraalista ja sen kunnioittamista. Lain väljentämisen katsotaan olevan lääkäreiden kannalta ongelmallista, sillä juuri he joutuisivat

suorittamaan varsinaisen keskeytystoimenpiteen. Heidän omien moraalikäsitystensä uskotaan myös olevan useissa tapauksissa aborttia vastaan, mikä edelleen vaikeuttaa heidän asemaansa.

”On merkittävää, että kaikkien asiantuntijoiden lausunnoissa on miltei kokonaan jäänyt ottamatta huomioon itse suorittajalääkäreiden kanta. – – Hän [suorittajalääkäri] myöskin kokee Hippokrateksen säännön elämän suojelemisesta melko lailla kouriintuntuvampana kuin joku toinen asian ratkaisuun osallistuva, ainakin niissä tapauksissa, joissa ehkä tulevaisuudessa kukoistavan terveelle 40-vuotiaalle naiselle joudutaan terveestä kohdusta kaivamaan kappaleina sikiö, jonka sikiön mielipidettä, uuden elämän mielipidettä, ei ole voitu edes kysyä.” (Eduskunta 1970A, 3264.)

Otteessa käytettyjen graafisten kuvailujen kautta tehostetaan näkemystä abortista moraalisesti vääränä tekona. Diskurssissa raskaudenkeskeytys nähdäänkin moraalisenä kysymyksenä, jossa elämän kunnioituksen tulisi olla ensisijainen suojeltava arvo.

6.2.2. ABORTIT UHKANA YKSILÖDEN TERVEYDELLE

Lakiuudistuksen vastustajien puheenvuoroissa ilmenee diskurssi, jossa kaikki abortit mielletään terveydelle vaarallisina toimenpiteinä, joiden riskit täytyy ottaa vakavasti. Tämä siis eroaa uudistuksen puolella olevista puheenvuoroista siinä, että diskurssissa korostetaan laillistenkin raskaudenkeskeytysten vaarallisuutta ja vahingollisuutta. Kuitenkin diskursseja yhdistää se, että niissä terveys nostetaan keskeiseksi ulottuvuudeksi.

Kansanedustajat korostavat sairaaloissa suoritettujen raskaudenkeskeytysten komplikaatioita ja mahdollisesti terveyttä vahingoittavia seurauksia:

”Kuitenkin myös lääkärin varhaisessa raskauden vaiheessa suorittamalla raskauden keskeyttämisellä on terveydelliset riskinsä. Sadasta äidistä yksitoista saa keskeytyksen jälkeen komplikaatioita. Vakavin niistä on lapsettomuus, joka uhkaa neljää äitiä sadasta. Kohdunkaulan kanavan insuffiensi, hataruus, alkaa suomalaisilla naisilla jo nyt olla yhä yleisempää. Se on seurausta viime aikana huomattavasti enentyneistä raskauden keskeyttämisistä. Kohdunsuun hataruus puolestaan lisää keskensynnytyksiä, imeväiskuolleisuutta ja ns. spontaaneja abortteja.” (Eduskunta 1970A, 3263.)

Vaikka edellisessä lainauksessa puhutaan vain fyysisistä vaaroista, kuten lapsettomuudesta, vedotaan puheenvuoroissa myös mielenterveyden ongelmiin. Diskurssissa ei varsinaisesti käytetä sanaa mielenterveys, vaan siinä puhutaan kärsimyksestä, katumuksesta ja syyllisyydestä (Eduskunta 1970A, 3263; Eduskunta 1970B, 3381). Monien naisten katsotaankin katuvan aborttiin päätymistä, mikä aiheuttaa heille henkisiä ongelmia: ”Moni joutuu kärsimykseen ja itsesyytöksiin koko elämänsä ajaksi, varsinkin jos uuden elämän voi tuhota helpolla ja mielijohdeesta, johon tällä lailla suodaan mahdollisuudet” (Eduskunta 1970A, 3260). Kuten lainauksesta ilmenee, diskurssissa viitataan usein edeltävään moraalista painottavaan diskurssiin. Terveys siis näyttäytyy merkittävänä ulottuvuutena niin lakimuutosta

vastustavien kuin sitä puolustavienkin puheenvuoroissa. Kaikkien aborttien vaarallisuutta terveydelle painottava diskurssi ei kuitenkaan ole yhtä merkittävässä roolissa aineistossa kuin edellä käsitelty laittomien aborttien vaarallisuuteen keskittynyt diskurssi.

6.2.3. ABORTTIEPIDEMIA

Aborttia ja tarkemmin lakiuudistusta vastustetaan aineistossa niiden edustamien yhteiskunnallisten uhkakuvien kautta. Lain vapauttamisen uskotaankin tuottavan kestäättömiä seurauksia, joiden myötä yhteiskunta kärsii. Lain vapauttamisen vahingollisuus tiivistyy yhden laaja-alaisen uhan, aborttiepidemian, alle: ”Viime kerralla sanoin, että on odotettavissa kauas, yli maamme rajojenkin nyt tuleva epidemia – ehkä sitä silloin sanotaan jo pandemiaksi – jolloinka tämä tauti, aborttitauti, on naisen kohdalla saanut ensimmäisen sijan” (Eduskunta 1970C, 3465). Aborttiepidemian piirteitä ovat raskaudenkeskeytysten määrän hallitsematon kasvu ja kansalaisten moraalien alentuminen.

Raskaudenkeskeytysten määrän kasvua pidetään suurena uhkana, jos lakimuutos hyväksytään eduskunnassa. Kasvun poaaminen toistuukin aineistossa jatkuvasti. Aborttien määrän kasvulla vastustetaan myös ikärajoja, jotka ovat lakiehdotuksessa yhtenä mahdollisena syynä abortin saamiseen, kuten jälkimmäisestä esimerkistä käy ilmi.

”On selvää, että jos tämä laki raskauden keskeyttämisestä hyväksytään tässä muodossa, tulevat abortit huomattavasti lisääntymään, ja tämän pitäisi kuitenkin olla äärimmäinen hätäkeino, sillä aina aborttiin liittyy määrätty riski.” (Eduskunta 1970A, 3260.)

”Maissa, joissa on menty vapaaseen aborttiin, ei tämä vastoin odotusta olekaan vähentänyt laittomien aborttien määrää. Tämä kannattaisi meidänkin täällä nyt todeta. Meilläkin on lain nyt suunnitellusti näin pitkälle väljentäminen todennäköisesti aiheuttamassa uutta aborttiaaltoa, surullista kyllä myös nuorimpien keskuudessa nyt, jos lakiin solutetut ikäraajat pysytetään.” (Eduskunta 1970C, 3464.)

Toisena lain vapauttamista seuraavana vakavana uhkana pidetään kansalaisten moraalien alentumista: ”Protestoin liian pitkälle menevää ja kevein perustein tapahtuvaa aborttilain lieventämistä vastaan. Se on omiansa alentamaan kansan moraalialia ja johtaa osaltaan vastuuttomiin elämäntapoihin.” (Eduskunta 1970B, 3376.) Lakimuutoksen katsotaankin kannustavan vääränä pidettyyn käyttäytymiseen, kuten vapaaseen seksielämään. Sen myös sanotaan johtavan elämän kunnioituksen vähenemiseen (Eduskunta 1970C, 3464).

”Mutta tämä laki, joka meillä nyt on, jos se tällaisenaan hyväksytään, se sanoo sellaisille ihmisille, jotka ovat vastuuttomia, että eläkää hyvät nuoret kuin pellossa, jossa veräjät ovat auki. Näin kävi myöskin silloin, kun penisiliini keksittiin, joka penisiliini puri erittäin hyvin sukupuolitauteihin. – – Sitä varten emme voi tällaista

lakia hyväksyä, joka sanoisi, että nyt me voimme kevytkenkäisesti elää, tuhota elämää ja tuhota terveyttä.” (Eduskunta 1970C, 3470.)

”Meidän lakiesityksemme on vallaton, hyvin vallaton. Tiedän tässä kaupungissa mm. kaksi sellaista tapausta, joissa tyttö ei ole täyttänyt vielä 16 vuotta ja hänelle on suoritettu kolme, neljä keskeytystä. Eikö tämä ole vallattomuutta. Mitä sanoo tämä tyttö silloin, kun joku mies on katsonut häntä syvälle silmiin ja kosii häntä omaksi vaimokseen? Onko tällaisesta vaimosta äidiksi. (Välihuutoja.) – Mutta mies ei aina tiedä ja voi vahingossa kosia.” (Eduskunta 1970C, 3467.)

Moraalin aleneminen on diskurssissa selkeästi negatiivisena koettu seuraus, jota ei voida hyväksyä. Puheenvuoroissa esiintyykin ajatus siitä, että vastuu sukupuolimoraalista ja sen muovaamisesta kuuluu osaltaan eduskunnalle lainsäätäjänä (Eduskunta 1970C, 3473; Eduskunta 1970B, 3379–3380). Heikentyneiden moraalikäsitysten uskotaan lisäksi johtavan vielä dramaattisempiin seurauksiin. Diskurssissa puhutaankin jopa tuhosta ja yhteiskunnan ajautumisesta mahdottomaan tilanteeseen.

”Ihmisen käyttäytymistä yhteiskunnan jäsenenä on pakko säädellä lakien kautta, eikä laki saa johtaa heikkojen sortumiseen, vaan päinvastoin, muuten joudumme mahdottomaan kierteeseen ja ihmisen tuhoutumiseen. Ne, jotka tahtovat vapauden nimissä purkaa ja hylätä lakien säännöksiä päästäkseen mielestään elämän hurmuksesta nauttimaan, ovat aikamme hippiyhteiskunnan muodossa saaneet mielestäni nykyaikaisen havaintoesimerkin siitä, mihin vastuuton vapaus johtaa: täydelliseen tuhoon, oman elämän tuhoon ja estottomiin kamaliin murhiin.” (Eduskunta 1970C, 3473.)

”Mutta erästä asiaa pelkään. Sitä nimittäin, että voimme olla asiassa liian vapaamielisiä, liberaaleja. Olemme menossa ajan hengen mukaan. Meillä on esimerkkejä valtakunnista, jotka ovat menneet 1950-luvun puolivälissä vapaan abortin tielle, mutta ovat joutuneet palautumaan taaksepäin tältä tieltä syystä, että on jouduttu mahdottomaan tilanteeseen.” (Eduskunta 1970B, 3381.)

Uudistukseen epäilevästi suhtautuvien mukaan lain väljentämisen ja sitä seuraavan aborttiepidemian uhat eivät kuitenkaan rajoitu vain raskaudenkeskeytysten hallitsemattomaan määrään ja ihmisten moraalien rappeutumiseen. Raskaudenkeskeytyspotilaiden tulvan uskotaankin aiheuttavan ruuhkaa sairaaloissa, jolloin tilaa ei jää riittävästi *todellisille* sairaille: ”Mikäli laki tulee niin vapaamieliseksi kuin näyttää, se merkitsee jo nykyisen sairaansijapulan kohdalla sitä, että todelliset sairaat ja hoitoa vaativat gynekologiset ja myöskin synnytyspotilaat jäävät sairaansijaa vaille” (Eduskunta 1970A, 3264). Myös taloudelliset kysymykset herättävät huolta, sillä lisääntyneiden toimenpiteiden ja niiden seurausten kustannusten katsotaan lankeavan yhteiskunnan harteille (Eduskunta 1970B, 3378).

Abortista rakennetaan diskurssissa kuvaa porttina, jonka avaamisella tulee olemaan kauaskantoisia ja dramaattisia yhteiskunnallisia seurauksia. Raskaudenkeskeytysten

lisääntymisen uhkakuville ja epidemia-termillä korostetaan vaaraa kansanterveydelle. Toisaalta taas puheenvuoroissa kauhistellaan moraalittoman elämäntavan ja vastuuttomuuden leviämisen mahdollisuudella, jota lain lievennyksen ennustetaan edistävän. Aborttia kehystetäänkin portinvartijakysymyksenä ihmisten käyttäytymiselle. Jos se vapautetaan, joutuu yhteiskunta löyhien moraalikäsitteiden valtaan.

6.2.4. YHTEISKUNNALLINEN VASTUU PERHEISTÄ

Aborttilain uudistusta ja varsinkin raskaudenkeskeytykseen oikeuttavien syiden laajentamista vastustetaan aineistossa vetoamalla siihen, että sosiaalisia ongelmia ja epäkohtia tulisi ratkoa muilla keinoilla kuin aborteilla. Kansanedustajat eivät koekaan oikeutetuksi raskauden päättämistä sosiaaliin syihin, kuten köyhyyteen, vedoten. Kantavana ajatuksena näissä puheenvuoroissa on se, että lapsista huolehtimista ja perheiden asemaa olisi tuettava sosiaalisella lainsäädännöllä aborttilainsäädännön muuttamisen sijaan ja että sosiaaliset syyt eivät ole riittävän painava peruste ”alkaneen ihmiselämän tuhoamiseen” (Eduskunta 1970C, 3474). Diskurssi onkin vahvasti yhteydessä *abortti moraalien vastaisena* -diskurssin kanssa.

Puheenvuoroissa nostetaan esiin yhteiskunnan vastuu lasten saannin mahdollistamisesta ja lapsiperheiden hyvinvoinnista. Eräs kansanedustaja muotoileekin asian näin: ”Yhteiskunnan tulee tarjota edellytykset uuden elämän syntymisen mahdollistamiseksi korkeittenkin elintasovaatimusten aikana” (Eduskunta 1970B, 3376). Tätä vastuuta kansanedustajat odottavat yhteiskunnan kantavan lainsäädännön kautta. Tämä koskee erityisesti sosiaalista lainsäädäntöä, jota parantamalla halutaan estää aborttien tarpeellisuus sosiaalisilla perusteilla. Sosiaaliin epäkohtiin vaaditaan ratkaisuksi muita toimia kuin aborttilainsäädäntöön puuttumista. Lisäksi alla olevissa esimerkeissä korostuu ajatus sikiöistä ihmisinä, joilla on oikeus elämään. Yhteys moraalidiskurssiin näkyikin lainauksissa selkeästi.

”Asetan sosiaaliselle lainsäädännölle niin suuret vaatimukset, etteivät taloudelliset syyt saa olla johtamassa aborttipyyntöön. Se on liian sydämetön syy alkaneen ihmiselämän tuhoamiseen ja äidinkin elämän vaarantamiseen. Lainsäädännön on oltava elämää suojeleva eikä tuhoava.” (Eduskunta 1970C, 3473–3474.)

”Se, että laissa laajennetaan sosiaalisten syiden piiriä, tuntuu pinnalta katsoen hyvin aiheelliselta, mutta asiaa tarkemmin katsoen se on juuri mitä epäoikeudenmukaisin menettely. Onko muka oikein, että köyhyyttä saisi pitää syynä abortin tekemiseen? Köyhyys nyky-yhteiskunnassa on toki hoidettava muulla tavoin kuin lapsenmurhalla.” (Eduskunta 1970C, 3464.)

Lainsäädännön uudistamisen uhkana pidetään sitä, että yhteiskunnalliset ongelmat ja epäkohdat säilyvät sellaisinaan. Lakiuudistuksen ei uskotakaan puuttuvan oikeisiin asioihin, jolloin varsinaiset ongelmakohdat eivät muutu miksikään: ”Jos abortti-indikaatioita ryhdytään

nimenomaan sosiaalisilla perusteilla väljentämään eikä sosiaalisia oloja paranneta, se tahtoo sanoa lapsiperheiden elämää ei helpoteta, saattaa tämä johtaa siihen, että sosiaaliset epäkohdat jäävät ennalleen ja abortit lisääntyvät” (Eduskunta 1970A, 3263). Lisäksi raskaudenkeskeytyksiä pidetään sopimattomana ratkaisuna ongelmien hoitamiseen: ”Edelleen katson, ettei lainsäätäjän tulisi aborttilain avulla pyrkiä korjaamaan yhteiskunnan epäkohtia” (Eduskunta 1970B, 3380).

Yhteiskunnan vastuu perheistä -diskurssiin ja sen korostamiin erilaisiin toimiin aborttilain uudistamisen sijaan kuuluvat ehkäisyneuvonta ja valistustyö. Ehkäisyneuvonnan tehostamista pidetään ensisijaisena toimenä. Se siis sisältyy asioihin, joihin yhteiskunnan tulisi panostaa aborttilakiuudistuksen sijaan. Keskustelussa pidetäänkin vääränä aborttilain käsittelemistä ennen kansanterveyslakia, jonka alle ehkäisyneuvonta kuuluu (esim. Eduskunta 1970A, 3263).

”Vuonna 1941 työnsä aloittanut maamme ensimmäinen aborttilakikomitea jo pohti sosiaalisia raskaudenkeskeyttämisindikaatioita. Tällöin viimeksi mainittuja vastustavat asiantuntijat perustelivat kantaansa sillä, että sosiaaliin epäkohtiin on pystyttävä vaikuttamaan muulla keinoilla kuin uhraamalla ihmiselämä. Nyt ihmiselämä katsotaan kuitenkin voitavan sosiaalisten syiden perusteella uhrata. Missä sosiaaliturva ja missä on neuvonta, missä on ehkäisyneuvonta?” (Eduskunta 1970A, 3263.)

Puheenvuoroissa siis vaaditaan neuvonta- ja valistustyöhön panostamista. Tällä uskotaan olevan vaikutusta ihmisten käytökseen, jolloin tarve raskaudenkeskeytyksille vähenee. Yhteiskunnan ajatellaankin olevan vastuussa kansalaisten vastuuntunnon kasvattamisesta ja näin heidän käytöksensä muokkaamisesta.

”Ensisijaisena meidän on laajennettava yleisön tietämystä ehkäisymenetelmistä, mieluiten kuitenkin nimikkeellä ’perhesuunnittelu’ tai ’perheneuvonta’ taikka ’ihmisten väliset suhteet’. Nuorille ihmisille on opetettava ihmisten välisiä suhteita nuorten ihmisten välillä eikä houkuteltava heitä kaikkia porno- ja seksikuvia vimmalla katsomaan, jotka heidän tunteitaan heiluttelevat. Seksuaaliopetuksen tehoa on siis parannettava. Tämä on saatava käyntiin sekä kouluissa, iän ja olosuhteiden mukaisesti porrastettuna, että ennen kaikkea aikuiskasvatuksessa.” (Eduskunta 1970C, 3469.)

”Tärkeämpää olisi nähdä se, että ratkaisu on loppujen lopuksi siinä vastuussa, jota asianomaiset tuntevat kodeissa ja perheissä. Tätä vastuuta on pyrittävä lisäämään valistuksen, kasvatuksen ja ennen kaikkea omatunnon kasvattamisen välityksellä.” (Eduskunta 1970B, 3382.)

Lisäksi puheenvuoroissa vaaditaan ehkäisyvälineiden sisällyttämistä sairausvakuutuslain alle: ”On naurettavaa, että sairausvakuutus vähän kerrassaan lisää ilmaiseksi lääkkeiksi saamiseen oikeutettujen sairauksien määrää, jotka kaikki ovat melko harvinaisia, mutta sitä vastoin ei hyväksy ehkäisylääkkeitä, erikoisesti ehkäisytabletteja, pillereitä, edes vähennyskelpoisiksi” (Eduskunta 1970C, 3469). Yhteiskunnan katsotaankin olevan vastuussa ehkäisyn

mahdollistamisesta, eli aborttien vähenemisestä, myös tältä kantilta. Tästä tuntuvat olevan samaa mieltä kaikki kiistan osapuolet.

6.2.5. NAISTEN KONTROLLOININ TARPEELLISUUS

”Nainen itse ei ole pätevä, varmistan vielä, arvostelemaan aborttinsa indikaatioita” (Eduskunta 1970A, 3264), on ajatus, joka kannattelee tätä diskurssia. Raskaudenkeskeytyksen katsotaankin olevan liian vaativa päätös yksilölle. Tämän takia sitä ei puheenvuorojen mukaan saisi säilyttää naiselle, vaan kontrollin tulisi edelleen pysyä lääkäreillä. Vapaan abortin ei uskota olevan naistenkaan kannalta oikein: ”Mikäli naisen annetaan vapaasti päättää keskeytyksestä, ilman että hänelle tehdään selväksi keskeytykseen liittyvät terveyden vaarat, ei toimita naista kohtaan oikeudenmukaisesti” (Eduskunta 1970A, 3263). Nainen taas saattaa tehdä väärän päätöksen, sillä hän ei kykene yksin arvioimaan kaikkia abortin tai lapsen saamisen seurauksia: ”Useasti voi käydä niin, ettei asianomainen ole harkinnut asiaa tarpeeksi, tekee liian hätiköidyn päätöksen ja saa sitten kärsiä, kun on syylistynyt itseään vain ajatellen elämän tuhoamiseen” (Eduskunta 1970A, 3260). Diskurssissa abortin rajoituksia kehystetäänkin naisia suojelevina. Sen mukaan naisia tulee suojella päätöksen aiheuttamalta katumukselta sekä henkiseltä ja fyysiseltä pahoinvoinnilta säilyttämällä ulkopuolinen kontrolli.

Naisten suojelemisen lisäksi diskurssissa painottuu katsantokanta, jossa naisten ei uskota kykenevän tekemään itsensä kannalta parhaita päätöksiä. Puheenvuorojen mukaan he eivät osakaan ottaa kaikkea tarvittavaa huomioon (Eduskunta 1970A, 3263). Heidän ei myöskään katsota olevan yllätysraskauden sattuessa, tai muutenkaan raskaana, tarpeeksi tasapainoisessa tilassa tekemään päätöstä raskaudenkeskeytyksestä:

”Onko nainen raskaudenkeskeytystä pyytäessään aina sellaisessa mielentilassa, että hän täysin kykenee harkitsemaan keskeytyksen merkityksen? Ei ole, sen voin sanoa kättilönä. Hedelmöittänyt muna aiheuttaa naiseen toksista tilaa, pahoinvointia, mielenterveyteen suoranaisesti liittyviä tekijöitä, matalapainetta ja hän ei ole sama nainen, se viehättävä tyttö, jonka mies on itsellensä valinnut. Pikemminkin naista on tarkasteltava vaikeassa kriisitilanteessa olevana ihmisenä.” (Eduskunta 1970A, 3263.)

Naisen ollessa ”vaikeassa kriisitilanteessa” ei valintaakaan lapsen pitämisestä saisi asettaa hänen harteilleen puhujien mukaan. Tämän raskauden aiheuttaman mielenhäiriön lisäksi uhaksi koetaan painostus. Varsinkin ikärajojen uskotaan johtavan vastentahtoisiin abortteihin, joihin joku muu taho naiset pakottaa. Painostuksen uhkaakin käytetään sen perusteluun, ettei aborttikäytänteitä tulisi vapauttaa. Näin valvonta säilyisi tiukemmin viranomaisilla, eikä painostukseen olisi väitetysti yhtä helppoa.

”Tästä suhteettomuudesta [naisten vs. miesten steriloinnit] ei voi tulla muuhun johtopäätökseen kuin siihen, että naiset ovat painostuksen alaisina, sillä muuten ei voi ymmärtää niiden tuhansien naisten ratkaisua tähän peruuttamattomaan toimenpiteeseen, jonka pitäisi pohjautua asianomaisen vakavaan harkintaan. Tämän seikan huomioon ottaen tuntuu siltä, että raskauden keskeyttämislaissa ei saisi olla ikärajoja, jolloin käsitykseni mukaan varsinkin nuoret tulevat painostuksen alaisiksi.” (Eduskunta 1970B, 3380.)

Tässäkin diskurssissa abortti nähdään uhkana; toimenpiteenä, jolla voi olla kauaskantoisia seurauksia raskaana oleville. Näinpä siinä on varsin usein havaittavissa viittauksia *abortti uhkana yksilön terveydelle* -diskurssiin. Uhkakuvia taas käytetään yhdessä naisten kykenemättömyyteen vetoamisen kanssa raskaudenkeskeytyksiä rajoittavien rakenteiden perusteluun. Rajoituksia siis kehystetään tarpeellisina naisten suojelemiselle itseltään ja epätoivotuilta seurauksilta. Kontrollista rakennetaankin kuvaa välttämättömänä.

7. VUODEN 2021 ANALYYSI

Tässä luvussa analysoidaan vuonna 2021 käytyä lähetekeskustelua. Jako alalukuihin on tehty samalla periaatteella kuin edellisessäkin luvussa. Tuoreiden diskurssien ja kehystämisen käsittelyn lisäksi luvussa vertaillaan löydöksiä vuoden 1970 analyysiin. Tarkoituksena on tuoda esille niin yhtäläisyyksiä kuin eroavaisuuksiakin käsiteltyjen ajankohtien välillä.

7.1. Uudistuksen puolesta

7.1.1. ABORTTI OSANA ITSEMÄÄRÄÄMISOIKEUTTA

Eduskunnassa vuonna 2021 käydyssä lähetekeskustelussa korostuu yksi näkökulma hyvin vahvasti aborttilain uudistamista kannattavien kansanedustajien puheenvuoroissa: itsemääräämisoikeus. Tässä diskurssissa abortin katsotaan olevan ihmisoikeus: ”Oikeus omaan kehoon ja turvalliseen aborttiin ovat rikkomattomia ihmisoikeuksia” (Eduskunta 2021, 40). Tämä perustuu siihen, että raskaudenkeskeytys kuuluu puheenvuorojen mukaan keholliseen itsemääräämisoikeuteen:

”Oikeus vapaaseen ja turvalliseen raskaudenkeskeytykseen on tärkeä osa kehollista itsemääräämisoikeutta. Suomen aborttilainsäädäntö vaatii ripeää korjaamista: tämä nykyinen 70-luvulla säädetty laki ei kunnioita raskaana olevan kehollista itsemääräämisoikeutta.” (Eduskunta 2021, 26.)

Puhujien mukaan jokaisella tulisi olla pääsy raskaudenkeskeytykseen itsemääräämisoikeuden ja yleisemmin ihmisoikeuksien kunnioituksen takia. Nykyisen lain ei katsotakaan kunnioittavan yksilöiden oikeutta päättää itse kehostaan, kuten yllä oleva esimerkki tuo ilmi. Kansanedustajat kritisoivatkin nykyisessä laissa vaadittuja perusteluja ja kahden lääkärin

lausuntoja juuri tällä perusteella. Heidän mukaansa yksilön oikeus ja pätevyys tehdä itse aborttipäätös tulisi tunnistaa lainsäädännön tasolla.

”Laki, joka kunnioittaa ihmisen itsemääräämisoikeutta, lähtee siitä, että raskaana olevan oma ilmoitus riittää. Kukaan muu ei voi arvioida päätöstä raskauden jatkumisesta raskaana olevaa itseään paremmin. Kukaan muu ei voi tehdä päätöstä raskaana olevan puolesta.” (Eduskunta 2021, 25–26.)

”Jokaisella on ja on oltava itsemääräämisoikeus omasta kehostaan, ja oman tahdon on oltava riittävä peruste omasta kehosta päätettäessä. Raskauden keskeyttäminen on jokaisen oma henkilökohtainen päätös.” (Eduskunta 2021, 33.)

”Oikeus omaan kehoon on ihmisoikeus, jonka toteutumisen ei pitäisi vaatia mitään perusteluja.” (Eduskunta 2021, 40.)

Lisäksi ihmisoikeusnäkökulma nostaa esille sen, että kehollisessa itsemääräämisoikeudessa on kyse hyvin perustavanlaatuisesta oikeudesta: ”Kehollisen itsemääräämisoikeuden tulisi olla kaiken lainsäädännön perusta” (Eduskunta 2021, 27). Kansanedustajien mukaan ei siis ole kyse jostakin helposti syrjäytettävästä tai ohitettavasta oikeudesta.

Kehollisesta itsemääräämisoikeudesta puhuttaessa se nostetaan merkittävimmäksi arviointiulottuvuudeksi abortin suhteen. Yksilöiden vapauden ja sen kunnioituksen merkitystä pyritään siis korostamaan. Samalla mainitsematta jätetään sikiö ja oikeus elämään, joita kansalaisaloitteeseen negatiivisesti suhtautuvat korostavat. Raskaudenkeskeytystä kehystetään siis vain tiettyjen ihmisoikeuksien kannalta jättämällä samalla toiset huomiotta. Joka tapauksessa abortti nähdään merkittävänä ihmisoikeuskysymyksenä.

Vuoden 1970 *vapaan tahdon painoarvo* -diskurssiin verrattuna itsemääräämisoikeusdiskurssi on huomattavan erilainen. Ensinnäkin se on hyvin hallitsevassa osassa kansalaisaloitetta tukevissa puheenvuoroissa, kun vuonna 1970 naisten päätösvaltaa ei korostettu lähellekään samoissa määrin. Toiseksi nykydiskurssin pohjana on aidosti vapaa abortti, joka tarkoittaa raskaana olevan täyttä määräysvaltaa raskauden keskeyttämisen suhteen. Puoli vuosisataa sitten käydyissä keskusteluissa ei taas ollut kyse vapaasta abortista, sillä silloin lakiuudistuksen kannattajatkin halusivat säilyttää jonkinlaisen ulkopuolisen kontrollin raskaudenkeskeytyspäätöksissä. Myös ennakoivan eli ehkäisyn kautta tehdyn valinnan korostus on kadonnut vuosien myötä. Raskaudenkeskeytyksen kehystäminen vapauden turvaamisen kautta onkin nykydiskurssissa rajoituksetonta.

7.1.2. ABORTTI YHDENVERTAISUUSKYSYMYKSENÄ

Tasa-arvolla ei ole yhtä suurta roolia uudessa aineistossa kuin puoli vuosisataa sitten käydyissä keskusteluissa. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, etteikö se olisi osa uuttakin keskustelua.

Kansanedustajat kiinnittävät puheenvuoroissaan huomiota tiukennuksiin, joita useissa maissa aborttilakeihin on tehty lähivuosina. Heidän mukaansa tämä kehitys on merkki siitä, että ihmisoikeudet vaativat puolustamista. Abortin sallimisen he taas näkevät juuri naisten ja tyttöjen oikeuksien puolustamisena, sillä he kuvaavat rajoittavia aborttilakeja naisten oikeuksien polkemisena. Tässä useampi puhuja vetoaa Yhdistyneiden Kansakuntien (YK) naisten oikeuksien sopimusta valvovan komitean linjaukseen, jonka mukaan raskaudenkeskeytysten rajoittaminen on naisiin kohdistuvaa syrjintää. YK onkin auktoriteetti, johon kehystämässä nojataan.

”On helppo tuudittautua ajatukseen, että ihmisoikeudet menevät kuin itsestään eteenpäin, kun vuodet vierivät ja tieto lisääntyy. Tämä ei kuitenkaan ole itsestään selvää. Konservatiivinen liikehdintä uhkaa eri puolilla maailmaa perustavanlaatuisia seksuaalioikeuksia ja ihmisten oikeutta omaan kehoonsa. Kiristynyt suhtautuminen aborttioikeuteen on esimerkki siitä, että naisten ja tyttöjen oikeudet voivat ottaa myös takapakkia. Abortin sallimisessa on kyse kaikkien raskaana olevien naisten ja tyttöjen oikeuksien puolustamisesta. YK:n naisten oikeuksien sopimusta valvova komitea on jatkuvasti todennut, että rajoittavat aborttilait ovat naisiin kohdistuvaa syrjintää — naisiin kohdistuvaa syrjintää.” (Eduskunta 2021, 40.)

”Meidän pitää puhua aborttioikeudesta. Miksi? Koska se ei tällä hetkellä toteudu yhdenvertaisesti. Sitä ei voi myöskään ikinä pitää itsestäänselvyytenä. Aborttilain tiukennuksista on valitettavasti esimerkkejä ihan lähivuosilta esimerkiksi Puolasta. Siellä demokratian rapauttaminen ja äärioikeiston nousu kulkee käsi kädessä naisten ja vähemmistöjen oikeuksien polkemisen kanssa.” (Eduskunta 2021, 28.)

Edellisissä esimerkeissä keskiössä on sukupuolten välinen tasa-arvo, sillä puhujat korostavat erityisesti naisten oikeuksien puolustamista. Sama näkökulma on esillä vuoden 1970 keskusteluissakin, kuten edellisessä luvussa nähtiin. Selkeänä erona vanhaan on kuitenkin havaittavissa se, ettei uudessa keskustelussa puhuta vain naisista ja miehistä. Jälkimmäisessä lainauksessakin viitataan naisten *ja vähemmistöjen* oikeuksiin. Vuoden 2021 aineistossa osa kansanedustajista tunnustaakin sukupuolen moninaisuuden ja näkee aborttilainsäädännön vapauttamisen myös sukupuolivähemmistöjen oikeuksien parantamisena ja puolustamisena. He huomauttavat, että naiset eivät ole ainoita, jotka voivat tulla raskaaksi, eikä abortti kysymyksenä kosketakaan vain naisia.

”Vaikka abortti on tärkeä naisten itsemääräämisoikeudelle, kyse ei ole pelkästään naisista. Kaikki raskaana olevat eivät ole naisia. Onkin tärkeää, että lainsäädännössä ei puhuta naisista vaan raskaana olevista. Tämäkin on itsessään tärkeä itsemääräämis- ja ihmisoikeuskysymys.” (Eduskunta 2021, 29.)

”Kysymys on erityisesti naisten oikeuksien puolustamisesta, mutta asia koskettaa myös monia sukupuolivähemmistöön kuuluvia ihmisiä. Itsemääräämisoikeus on ihmisoikeus, ja siksi vapaa ja turvallinen abortti on nimenomaan ihmisoikeuskysymys.” (Eduskunta 2021, 25.)

Toisena eri aikakausien keskusteluja yhdistävänä näkökulmana yhdenvertaisuuteen on eriarvoisuus pääsyssä raskaudenkeskeytykseen eri sosiaali- ja varallisuusluokkien välillä. Uudessa aineistossa viitataan suoraan siihen, kuinka vuoden 1970 aborttilakiuudistus on parantanut tasa-arvotilannetta tältä kannalta sen läpimenosta asti:

“Nykylainsäädännön voimassaoloaikana raskaudenkeskeytysmäärät ovat laskeneet, ja ennen kaikkea se on lisännyt tasa-arvoa sieltä 70-luvulta lähtien, koska varakkuusryhmien välillä olleet erot ovat tasaantuneet. Myös maailmallahan tilanne on sellainen, että varakkailta ihmisillä on aina mahdollisuus vaihtoehtoon, mutta niillä ihmisillä, jotka ovat jo muutenkin heikommassa asemassa, näitä vaihtoehtoja ei käytettävissään ole.” (Eduskunta 2021, 83.)

Huomioitavaa on se, ettei vuoden 2021 keskustelussa samalla tavalla tuoda esille tämänhetkistä eriarvoisuutta sosiaaliluokkien välillä Suomessa, vaan keskitytään nykyisen lainsäädännön ja ehdotetun uudistuksen mahdolliseen yhdenarvoistavaan vaikutukseen. Lisäksi puheenvuoroissa, kuten edellisessä esimerkissä, viitataan siihen, ettei tilanne ole yhtä auvoinen maissa, joiden aborttilait ovat Suomea tiukempia. Sosiaaliluokkien välinen yhdenvertaisuus on kuitenkin huomattavasti pienemmässä asemassa verrattuna vuoden 1970 keskusteluihin.

Kansanedustajat kehystävät aborttia merkittävänä tasa-arvokysymyksenä nykyäänkin. Painotus ei kuitenkaan ole enää uuden lainsäädännön vapauttavissa vaikutuksissa, vaan puheenvuoroissa varoitellaan lisäksi vastakkaisen kehityksen vaaroista. Luokkanäkökulma ei myöskään saa enää vastaavanlaista huomiota. Toisaalta taas sukupuolten välinen tasa-arvo on edelleen keskeisessä asemassa diskurssissa. Uudessa keskustelussa tämä sanoitetaan jopa suoremmin. Kuitenkin ulottuvuus on laajentunut siinä mielessä, ettei enää kiinnitetä huomiota vain naisiin, vaan sukupuolen moninaisuus pyritään tekemään näkyväksi puhumalla ”raskaana olevista” ja sukupuolivähemmistöistä.

7.1.3. TRAUMATISOIVA KONTROLI

Nykyisin suuri osa raskaudenkeskeytyksistä suoritetaan lääkkeillä, eikä toimenpide aiheuta samanlaista riskiä terveydelle kuin vielä puoli vuosisataa sitten, jolloin keskustelussa korostuivatkin laittomat abortit ja niiden terveyshaitat. Tästä huolimatta uudessakin aineistossa nostetaan terveys, tai paremminkin hyvinvointi, merkittäväksi asiaksi, johon abortit ja niitä säätelevä laki vaikuttavat. Huomion keskipisteenä ei enää ole fyysinen terveys, vaan mielenterveys ja henkinen hyvinvointi. Diskurssissa ei käytetäkään suoraan sanaa *terveys*, vaan siinä puhutaan traumatisoitumisesta (Eduskunta 2021, 29, 34), nöyryyttävydestä (Eduskunta 2021, 30, 34, 40) ja ”henkisestä” tai ”inhimillisestä” kuormituksesta (Eduskunta 2021, 27, 84). Näiden ilmausten kautta lakimuutosta kannattavat kansanedustajat kehystävät nykyistä

käytäntöä haitallisena aborttia hakevien henkiseen hyvinvointiin. He kuvaavat lainsäädännön mahdollistaman abortin hakijan perusteluiden epäilemisen ja kritisoinnin aiheuttavan tarpeetonta kärsimystä valmiiksi jo vaikeassa tilanteessa olevalle yksilölle. Nykyinen käytäntö nähdäänkin diskurssissa yksilöiden hyvinvointiin negatiivisesti vaikuttavana tekijänä, joka voi aiheuttaa vakaviakin seurauksia.

”Nykyinen laki edellyttää raskaana olevaa esittämään terveydenhuollon henkilökunnalle perusteluita saadakseen luvan raskaudenkeskeytykseen. Vaikka perusteluiden vaatiminen ei lopulta muodostaisi estettä raskaudenkeskeytykselle, se antaa mahdollisuuden kyseenalaistaa ja arvostella raskaana olevan henkilön motiiveja. Tämä voi olla inhimillisesti erittäin kuormittavaa.” (Eduskunta 2021, 27.)

”Oli siis raskaana olevan päätös mikä tahansa, terveydenhuollosta pitää saada halutessaan tukea ja keskusteluapua, mutta se ei saa tarkoittaa sitä, että kaikki pakotetaan samaan jäykkään, ihmisarvoa polkevaan ja pahimmassa tapauksessa traumatisoivaan kontrolliin. Meidän tehtävämme ei ole arvioida ihmisen puolesta hänen keskeytyspäätöstään vaan tukea häntä päätöksenteossa.” (Eduskunta 2021, 29.)

”Suomen aborttilainsäädäntö on yksinkertaisesti vanhentunut, ja se voi pahimmillaan olla nöyryyttävä tai jopa traumatisoiva.” (Eduskunta 2021, 34.)

Huomattavaa on, että näitä negatiivisia seurauksia hyvinvointiin tarkastellaan suhteessa nykykäytäntöihin, joiden kuvaillaan loukkaavan ihmisen oikeutta päättää itse omasta kehostaan ja elämästään. Hyvinvointivaikutusten näkyväksi tekeminen kietoutuukin tiukasti yhteen itsemääräämisoikeusdiskurssin kanssa. Näin ollen tässäkin puhuttavassa aborttia kehystetään vapauden ja sen kunnioittamisen kautta, sillä ihmisten vapauten puuttumisen kuvaillaan aiheuttavan henkistä kärsimystä ja jopa traumoja.

On selvää, ettei terveys ole kokonaan menettänyt asemaansa aborttikeskustelun diskurssissa, vaikka se ilmeneekin epäsuoremmin kuin aiemmin. Vuonna 1970 painotettiin selvästi enemmän raskaudenkeskeytysten terveyshaittoja, mikä selittynee pitkälti sen aikaisilla menetelmillä ja tilanteella, jossa laittomia raskaudenkeskeytyksiä vaaroineen oli paljon. Nykyään taas korostetaan käytäntöjen vaikutusta raskaana olevien henkiseen hyvinvointiin. Tämä osittainen terveysnäkökulman laajentuminen vertautuu yleiseen muutokseen, jossa seksuaaliterveyden ala on laajentunut käsittämään kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin (Helén & Yesilova 2003, 248), ja jota kuvailtiin luvussa 3.3. Sama kehitys näkyy kaikissa uuden keskustelun diskurssissa, joissa terveys nostetaan keskiöön. Toinen kehystämässä tapahtunut merkittävä muutos liittyy yksilöitymiskehitykseen. Vielä vuonna 1970 abortteja kehystettiin pääasiassa kansanterveydellisenä ongelmana, kun taas nykyään keskitytään yksilöiden kokemaan henkilökohtaiseen kärsimykseen. Näkökulma onkin muuttunut yksilökeskeisemmäksi.

7.1.4. YHTEISKUNNALLISET VAIKUTUKSET – RESURSSIT JA IMAGO

Yksilöiden hyvinvointi ei ole ainoa asia, johon kansanedustajat uskovat Suomen nykyisen lainsäädännön vaikuttavan haitallisesti. He nostavatkin puheenvuoroissaan esille, kuinka vallitseva tilanne kuormittaa turhaan järjestelmää ja samalla hukkaa yhteiskunnan resursseja. Lisäksi Suomen imagon uskotaan kärsivän nykyisestä lainsäädännöstä, joka on kansainvälisessä vertailussa suhteellisen rajoittava ja tiukka.

Nykyisen lainsäädännön katsotaan aiheuttavan turhaa kuormitusta järjestelmälle perusteluiden ja kahden lääkärin lausunnon vaatimisen muodossa. Ajatuksena on, että näistä vaatimuksista luopumalla terveydenhuoltojärjestelmään kohdistuva paine helpottaisi, jolloin raskaudenkeskeytykseen pääseminenkin yksinkertaistuisi ja nopeutuisi. Kahden lääkärin lausuntojen vaatimisen katsotaan lisäksi kuuluvan aikaan, jolloin abortit suoritettiin pitkälti sairaaloissa kirurgisina operaatioina. Lakimuutoksen kannattajat eivät näekään nykyistä käytäntöä tarpeellisena, vaan haitallisena järjestelmän toimivuudelle ja kestävyydelle.

”Vaatus kahden lääkärin lausunnosta pitkittää ja monimutkaistaa raskaudenkeskeytysprosessia sekä kuluttaa turhaan terveydenhuollon resursseja. Tämä säädös on peräisin ajalta, jolloin raskaudenkeskeytykset tehtiin kirurgisina operaatioina. Nykyisin valtaosa keskeytyksistä tehdään lääkkeillä, joten kahden lääkärin lausunnon edellyttäminen on jo pitkään ollut pelkkä muodollisuus.” (Eduskunta 2021, 27.)

”Nykyisellään kahden lääkärin lausunnot pitkittävät prosessia tarpeettomasti ja kuormittavat niin raskaudenkeskeytystä hakevaa kuin terveydenhuollon resurssejakin.” (Eduskunta 2021, 30.)

Järjestelmän kuormittamisen katsotaan olevan siltäkin kannalta tarpeetonta, että käytännön tasolla jokainen halukas saa Suomessa abortin, kunhan hän on hakeutunut terveydenhuollon pariin laissa määritellyjä viikkorajoja kunnioittaen. Lainsäädäntö halutaankin saada samalle viivalle käytännön kanssa, mikä toisi toivottuja vaikutuksia sekä järjestelmän kantokyvyille että raskaudenkeskeytystä hakeville yksilöille:

“Ja tämä vielä käytännössä menisi linjaan nykykäytännön kanssa. Eli käytännössä jokainen henkilö, joka Suomessa abortin haluaa näiden viikkorajojen puitteissa, sen myös saa, ja silloin me vain vähentäisimme myös tätä kuormitusta, mikä kohdistuu terveydenhuoltojärjestelmään, ja toisaalta myös henkistä kuormitusta, koska kenenkään ei ole syytä olla pidempään raskaana, jos raskaus joka tapauksessa ei jatku, eli se on myös inhimillisesti siinä mielessä oikein.” (Eduskunta 2021, 84.)

Toisena haitallisena yhteiskunnallisena vaikutuksena puhujat nostavat nykyisen lainsäädännön vaikutuksen Suomen imagoon ihmisoikeuksien mallimaana. Kansanedustajat vetoavat siis puheenvuoroissaan Suomen asemaan edistyksellisenä ja vapaamielisenä maana, joka on

profiloitunut ihmisoikeuksien vahvana puolustajana. Tämän pyrkimyksen katsotaan olevan ristiriidassa nykyisen lainsäädännön kanssa, mikä mahdollistaa Suomen toiminnan kritisoinnin ja näin ollen vaikuttaa negatiivisesti mielikuviin Suomesta: ”Minä uskon vahvasti, että Suomi ei halua vertautua naisten oikeuksia polkeviin maihin vaan päinvastoin Suomi on maa, joka haluaa edistää naisten oikeuksia” (Eduskunta 2021, 79–80). Lakiuudistuksen uskotaan lisäksi vahvistavan haluttua kuvaa Suomesta ja toimivan kannanottona maailmalla tapahtuviin aborttioikeuden rajoituksiin: ”Viimeisenä haluan sanoa, että viemällä lakimme linjaan pohjoismaisen lainsäädännön kanssa me lähetämme myös viestin niille maille, joissa naisten oikeuksia ja aborttioikeutta pyritään rajoittamaan” (Eduskunta 2021, 26).

Raskaudenkeskeytysten mahdolliset yhteiskunnalliset vaikutukset eivät ole kadonneet kansanedustajien puheista 50 vuodessa, vaikka painotus onkin siirtynyt eri asioihin. Tällä hetkellä voimassa olevaa lakia säädettäessä suurimpana rajoittuneen lain uhkana pidettiin laittomia abortteja ja niiden kansanterveydellisiä vaikutuksia, mitä käsiteltiin *Aborttilain väljennys terveyttä suojaavana* -luvussa. Lakimuutos kuitenkin hävitti laittomat abortit lähes kokonaan (Ritamies 1993, 65), jonka takia (oletettavasti) tämä uhkakuva onkin kadonnut diskursseista. Vuonna 2021 *yhteiskunnalliset vaikutukset* -diskurssissa aborttia kehystetäänkin taloudellisten vaikutusten ja mainehaittojen kautta. Kansainvälisyyskin piirtyy olennaisena ulottuvuutena abortin kannalta, kun aborttia kehystetään imagovaikutusten kautta.

7.1.5. VAPAA ABORTTI OSANA NYKYISYYTTÄ

”Kysymys on viime kädessä tietysti siitä, mikä on nykyisyyttä” (Eduskunta 2021, 24), todetaan eräässä puheenvuorossa lähete keskustelussa vuonna 2021. Aineistosta nouseekin vahvana diskurssi, jota vastaava löytyy myös sen edeltäjästä 50 vuotta aiemmin: lain vanhanaikaisuus. Puhujat katsovat, ettei vuonna 1970 säädetty laki ole nykyisen maailman ja todellisuuden tasalla. Lain sanotaan olevan vanhentunut sekä käytännön että moraalikäsitteiden tasolla. Näiden lisäksi vanhentuneisuuteen vedotaan sen pohjalta, että muut Pohjoismaat, sekä valtiot Euroopassa laajemminkin, ovat muuttaneet omia aborttilakejaan vapaammiksi Suomen katsellessa sivusta.

Diskurssin moraalialia painottava osa korostaa itsemääräämisoikeuden tärkeyttä ja sen keskeisyyttä nykyisissä yhteiskunnissa. Tämä onkin vahvasti yhteydessä *abortti osana itsemääräämisoikeutta* -diskurssiin. Kansanedustajat kuvaavat vanhan lain perustuvan ajatukselle seksuaalisesta hallinnasta, jonka ei katsota vastaavan nykypäivän eettisiä normeja: ”Kun lakia uudistettiin 1970-luvulla, vedottiin siihen, että liian liberaaliksi tulkittu laki saattaisi

johtaa ihmisten seksuaalimoraalin rappeutumiseen. Tällainen ihmisten seksuaalinen hallinta ei kuulu 2020-luvulle.” (Eduskunta 2021, 28–29.) Tämä näkemys kulkee käsi kädessä sen kanssa, että itsemääräämisoikeuden kuvataan olevan nykyisyyttä ja sen kunnioittamiseen pyrkimisen siis lain nykyaikaistamista:

”Suomen aborttilainsäädäntö vaatii ripeää korjaamista: tämä nykyinen 70-luvulla säädetty laki ei kunnioita raskaana olevan kehollista itsemääräämisoikeutta. Käsittelyssä olevan Oma tahto -kansalaisaloitteen tavoitteena on korjata asia ja päivittää lainsäädäntömme nykypäivään. Kun lainsäädäntö vanhentuu ja yhteiskunta muuttuu, on tämän talon tehtävä toimia.” (Eduskunta 2021, 26.)

”Puoli vuosisataa sitten raskaudenkeskeytys tehtiin kirurgisesti sairaalassa, mutta nykyään 97 prosenttia keskeytyksistä tehdään lääkkeellisesti raskauden alkuvaiheessa. Aborttilakimme on päivitettävä siis myös sen vuoksi, että hoitokäytännöt ovat tämän 50 vuoden aikana muuttuneet paljon ja laki on myös näin ollen lääketieteellisesti vanhentunut. Hoidon kehittymisen lisäksi myös arvot ja asenteet ovat muuttuneet. Laki on uudistettava perustuvaksi raskaana olevan itsemääräämisoikeuteen, ja siksi olen valmistellut tämän lakialoitteen aiheesta.” (Eduskunta 2021, 79.)

Edellisistä esimerkeistä on nähtävissä lisäksi hyvin se, että muutoksen katsotaan olevan lähtöisin yhteiskunnasta, asenteiden muutoksesta. Näkemyksen mukaan moraalikäsitteet ovat muuttuneet, minkä takia lakiakin tulisi uudistaa. Lisäksi jälkimmäisessä esimerkissä kuvataan aborttitoimenpiteen kokeneen mullistuksen vanhan lain hyväksymisen jälkeen. Toimenpiteen katsotaankin olevan niin erilainen, että laki on auttamatta jäänyt jälkeen kehityksestä.

Suomalaisen yhteiskunnallisen kehityksen ja aborttitoimenpiteen muutoksen lisäksi lakia pidetään puheenvuoroissa vanhentuneena kansainvälisessä vertailussa: ”Moni ei tiedä sitä, että myös Suomen nykyinen aborttilainsäädäntö on Euroopan tiukimpia” (Eduskunta 2021, 28–29). Tiukan lain ei siis katsota edustavan nykyisyyttä siinäkään mielessä, että moni muu Euroopan valtio on vapauttanut lainsäädäntöään 2010- ja 2020-lukujen vaihteen tienoilla. Vertailussa viitataan varsinkin muihin Pohjoismaihin, joista Suomi poikkeaa aborttilainsäädännön suhteen. Näin kansainvälisyyttä kehystetään merkittävänä ulottuvuutena abortin kannalta. Kansanedustajat vetoavatkin siihen, että Suomen tulisi uudistaa lakiaan ja tuoda se samalla yleispohjoismaiselle tasolle:

”Mistä tässä kansalaisaloitteessa ja sen kanssa samansisältöisessä lakialoitteessa, jonka edustaja Kivelä ansiokkaasti on jättänyt, oikein on kysymys? Kysymys on lainsäädännön päivittämisestä, nykyisen aborttilainsäädännön tuomisesta tähän päivään ja samalle linjalle muiden Pohjoismaiden kanssa.” (Eduskunta 2021, 83.)

Lainsäädännön muutosvaatimukset ovat 50 vuodessa muuttuneet, mutta niiden kehystäminen vanhentuneen lainsäädännön kautta on säilynyt. Uusi diskurssi onkin hyvin samanlainen vuoden 1970 *aborttilain vanhanaikaisuus* -diskurssin kanssa. Niissä molemmissa vapaamman

abortin sanotaan vastaavaan nykypäivää. Kuitenkin tuoreista puheenvuoroista uupuvat viittaukset perheeseen, jota vanhassa aineistossa vielä nostettiin esille. Vuoden 2021 diskurssin ajama vapaus onkin ehdottomampaa ja yksilölähtöisempää kuin aiemmin, eikä se sisällä samalla lailla moraalisia raja-aitoja vapaudelle.

7.1.6. ”ABORTTEJA EI VÄHENNETÄ ABORTTIOIKEUTTA RAJAAMALLA”⁷

Ehkäisyllä ja sen painotuksella on merkittävä rooli vuoden 2021 keskustelussa, niin kuin sillä oli vuoden 1970 aineistossakin. Kaikki kansanedustajat tuntuvat olevan samaa mieltä ehkäisyn ja valistuksen tärkeydestä huolimatta heidän kannastaan lakiuudistukseen. Kiistan kohteena ei olekaan se, etteikö aborttien ehkäiseminen ole tavoiteltavaa, kuten lain vapauttamista kannattavat kansanedustajat itsekin tuovat esille: ”Yhteisymmärrys vaikuttaa kuitenkin olevan siitä, että ei ole tietenkään tavoiteltavaa, että ei-toivottuja raskauksia tulisi tai että raskaudenkeskeytysten määrä kasvaisi” (Eduskunta 2021, 32). He eivät kuitenkaan pidä abortin saamisen helpottamista tämän tavoitteen kannalta olennaisena kysymyksenä. Tärkeämpinä ja oikeasti toimivina keinoina korostetaan seksuaalikasvatusta ja -oikeuksia sekä ehkäisyn saatavuutta.

”Haluan painottaa, että vapaa ja turvallinen abortti ei ole ristiriidassa sen tavoitteen kanssa, että epätoivottujen raskauksien määrä vähenee. Abortteja ei vähennetä aborttioikeutta rajaamalla vaan toimivalla terveydenhuollolla, ehkäisyn saatavuutta parantamalla ja seksuaalioikeuksia edistämällä.” (Eduskunta 2021, 26.)

”Tehokkaita keinoja pitää raskaudenkeskeytysten lukumäärä jatkossakin alhaisena ovat esimerkiksi vaikuttava sosiaalipolitiikka, toimiva terveydenhuolto, laaja ehkäisyn saatavuus ja laadukas seksuaalikasvatus. Esimerkiksi maksuttoman ehkäisyn tarjoaminen nuorille on todistetusti kustannusneutraali ja tehokas keino vähentää abortteja ja seksitauteja.” (Eduskunta 2021, 27.)

Puheissaan kansanedustajat vetoavat tutkimuksiin ja tilastoihin, joiden mukaan aborttilain kiristäminen on vähintäänkin toimimaton keino aborttien ehkäisemiseksi ja pahimmillaan hyvin haitallinen naisten terveydelle ja oikeuksille. Näin lain väljentämistä kehystetään rationaalisena valintana, joka perustuu objektiiviseen ja luotettavaan tietoon.

”Tutkimusten mukaan lain uudistaminen ei lisäisi aborttien määrää. Tiukempi aborttilaki vain tekee aborteista turvattomampia ja vaarallisempia. Eettinen tapa vaikuttaa ei-toivottujen raskauksien määrään on edistää ihmisten hyvinvointia ja taata laajat seksuaaliterveyspalvelut.” (Eduskunta 2021, 80.)

”On kuitenkin hyvin tiedossa ja myös tilastollisesti osoitettavissa, että sellaisilla toimilla, että abortin saamista vaikeutetaan, saati kielletään, niin kuin jossakin päin

---

⁷ Eduskunta 2021, 26

maailmaa on tehty, aborttien määrä ei vähene. Aborttien saamisen vaikeuttaminen ei siis ole tähän toimiva keino.” (Eduskunta 2021, 83.)

Diskurssissa abortit nähdään edelleen toimenpiteenä, joka halutaan pitää mahdollisimman harvinaisena. Niinpä abortin kehystäminen negatiivisena ja vakavana toimenpiteenä ei ole kauheammin muuttunut vuodesta 1970, vaikka tätä ei ilmaista yhtä suoraan kuin ennen. Raskaudenkeskeytykseen ei viitatakaan enää hätäkeinona, jonka myötä suhtautumisesta ei muodostu yhtä jyrkkää kuvaa.

Valistuksen ja ehkäisyn painotus ei ole myöskään kadonnut. Niitä kuitenkin kehystetään eri tavalla, sillä vuoden 1970 aineistossa puhutaan paljon perhesuunnittelusta (Eduskunta 1970A, 3266; Eduskunta 1970B, 3334, 3335, 3337, 3374, 3377) ja ehkäisyneuvonnasta (Eduskunta 1970A, 3261, 3266; Eduskunta 1970B, 3334, 3335, 3338, 3340, 3377; Eduskunta 1970C, 3463), kun taas vuonna 2021 puhutaan seksuaalikasvatuksesta (Eduskunta 2021, 27, 29, 32, 47, 83) ja seksuaaliterveyden edistämisestä (Eduskunta 2021, 27, 80). Tässä on havaittavissa kaksi merkittävää eroavaisuutta. Ensinnäkin perheen painottaminen puuttuu uudesta diskurssista kokonaan eli katsantotapa on muuttunut yksilölähteisemmäksi. Vuoden 1970 keskustelussa näkyikin tältä kannalta ”onnellisen perheen” politiikka aviollisuuden normeineen (Meskus 2003, 229; Helén 1997, 238, 249–250). Aiemmassakin tutkimuksessa on huomattu keskustelun muuttuneen yksilökeskeisemmäksi perheen ja kansan huomioimisen sijaan (Helén & Yesilova 2003, 257). Toiseksi ehkäisy on osittain sulautunut osaksi seksuaaliterveyden ja -kasvatuksen laajempaa kokonaisuutta. Tästä kehityksestä Helén ja Yesilovakin (2003, 258) kirjoittavat artikkelissaan. Kuitenkin ilmaisen tai ainakin edullisen ehkäisyn vaatimus on säilynyt ennallaan.

7.2. Uudistusta vastaan

7.2.1. ABORTTI ELÄMÄN TUHOAMISENA

Aborttilain väljennyksen vastustaminen eettisesti vääränä on merkittävä osa kansalaisaloitetta koskevaa keskustelua. Tässä diskurssissa korostuvat pitkälti samat asiat kuin jo puoli vuosisataa sitten vastaavassa diskurssissa. Puheenvuoroissa painotetaan oikeutta elämään ihmisoikeutena ja sen ensisijaista asemaa suhteessa muihin oikeuksiin, kuten itsemääräämisoikeuteen. Keskiöön nouseekin kysymys siitä, milloin elämä ja näin ollen oikeudet alkavat. Uskonnolla taas ei ole tuoreessa aineistossa yhtä suurta roolia kuin vanhemmassa, vaikka sitäkin kyllä tuodaan esille ja se näkyy moraalikäsitysten pohjana.

Ensimmäisenä diskurssin tärkeänä piirteenä on oikeuden elämään korostaminen, kuten tästäkin lainauksesta ilmenee: ”Tärkein ihmisoikeus on oikeus elämään. Yleensä olemme tästä asiasta yksimielisiä tässä salissa, mutta jostain syystä tämä perustavanlaatuinen tosiasia halutaan joidenkin toimesta sivuuttaa niissä tapauksissa, kun puhutaan esimerkiksi raskaudenkeskeytyksestä.” (Eduskunta 2021, 35.) Puheenvuoroissa painotetaan sitä, että kaikkien muiden ihmisoikeuksien pohjana on oikeus elämään. Sen katsotaan siis olevan niistä kaikkein merkittävin. Kehystämällä nostetaankin juuri elämän merkitys keskustelun kannalta tärkeimmäksi ulottuvuudeksi.

Oikeus elämään taas liitetään raskaudenkeskeytykseen sen kautta, että yksilöllisen ihmiselämän katsotaan alkavan jo hedelmöitymisestä tai ainakin pian sen jälkeen, jolloin ihmisoikeudet kuuluvat myös alkioille tai sikiölle⁸. Tämä on diskurssin tärkeimmistä piirteistä toinen. Eräs kansanedustaja muotoilee asian näin: ”Abortissa ei ole kysymys vain naisen oikeudesta omaan kehoonsa, vaan myös oikeudesta kajota kuolettavasti lapsen kehoon” (Eduskunta 2021, 23). Raskaudenkeskeytyksen ei siis katsota koskevan ainoastaan sitä hakevaa naista, vaan myös hänen sisällään kasvavaa lasta. Kannanottojen mukaan aborttitoimenpiteellä päätetään toisen ihmisen ja yksilön elämä. Tätä näkemystä tukee se, että sikiöön viitataan *lapsena* lääketieteellisten termien sijaan.

”Väitän, että täällä ei yksinkertaisesti uskalleta katsoa silmiin sitä tosiasiaa, että kun aborttia hakeva nainen tulee lääkärin vastaanotolle, niin siinä on kaksi ihmistä lääkärin lisäksi. Siinä on tämä nainen, jolla on toki oikeus omaan kehoonsa, mutta siinä on myös lapsi, joka tulisi myös huomioida ja jolla on myös omat oikeutensa. Ja tosiasia on se, että ihmisen elämä alkaa hedelmöitymisestä.” (Eduskunta 2021, 31.)

”Kun nainen tulee raskaaksi, hänelle ei ala kasvaa uutta ruumiinosaa tai mutaatiota. Sen sijaan hänen sisällään alkaa kehittyä uusi elämä, uusi ainutlaatuinen perimä ja erillinen ihminen. Oma tahto 2020 -aloite puhuu naisen kehosta ja oikeudesta valita. Raskauden keskeytys kuitenkin koskee lapsen kehoa, lasta, jolla on oma DNA ja oma tulevaisuus. Myös Lääkäriliitto toteaa, että vaikka sikiö on äitinsä sisällä, se ei ole äitinsä ruumiinosa.” (Eduskunta 2021, 35.)

Lisäksi sikiötä inhimillistetään kuvaamalla sen kehitystasteita ja rinnastamalla se syntyneisiin lapsiin: ”Jo 12 viikon ikäisellä vauvalla on kuitenkin esimerkiksi omat verisolut, sykkivä sydän, vatsa, munuaiset ja maksa. Myös aivot toiminta on hyvin rekisteröitävissä. 20 viikon ikäinen sikiö muistuttaa jo rakenteeltaan täysikasvuista vauvaa. Vain kolme viikkoa

---

⁸ Lääketieteessä ensimmäisen kahdeksan viikon ajan alkaen hedelmöitymisestä puhutaan alkioista. Tämän jälkeen puhutaan sikiöstä synnytykseen tai muuhun raskauden päättymiseen asti. (Kustannus Oy Duodecim 2020; Kustannus Oy Duodecim 2016A; Kustannus Oy Duodecim 2016B.) Jatkossa tässä tutkielmassa puhutaan selkeyden vuoksi sikiöstä riippumatta raskauden kestosta.

myöhemmin vauva pystyisi jo selviämään hengissä kohdun ulkopuolella.” (Eduskunta 2021, 35–36.) Sikiöstä luodaan oma itsenäinen elävä yksilönsä, joka muistuttaa fyysisiltä piirteiltään vastasyntyneitä ja näin ollen ihmisiä yleensäkin. Tämän myötä myös abortti näyttäytyy puheenvuoroissa elämän tuhoamisena, tappamisena. Kuvaava esimerkki tästä on ”myöhäisten aborttien epäkohta”, kuten eräs kansanedustaja tätä puheenvuorossaan luonnehtii (Eduskunta 2021, 23–24). Puhujat pitävätkin ongelmallisena sitä, että epäiltäessä sikiön vammaisuutta raskaudenkeskeytyksen voi suorittaa 24. viikkoon asti, vaikka heidän mukaansa sikiöllä on mahdollisuus selvitä kohdun ulkopuolella 22. raskausviikosta lähtien. Tätä pidetään lasten ja vammaisten oikeuksien vastaisena, mitä korostetaan myös voimakkailla kuvauksilla:

”Kuitenkin meillä Suomessa tehdään tämän 22 raskausviikon jälkeen kymmeniä keskeytyksiä joka vuosi — lapsia, jotka voisivat keskoshoidon turvin jäädä elämään. He saattavat elää aborttisyntytyksen jälkeen jopa tunteja, mutta heitä ei hoideta, koska heidän elämänsä on määrätty lopetettavaksi. Lapsi saattaa liikkua ja itkeä, mutta häntä ei oteta hoitoon vaan jätetään kuolemaan. Kun pientä keskoslasta tehohoitetaan, niin viereisestä huoneesta saatetaan viedä hävitettäväksi samanikäistä abortoitua Down-vauvaa, jonka sydän vielä lyö. Mielestäni tämä on sellainen vakava asia, joka tulisi rohjeta täälläkin käsitellä, koska tässä nyt ei ole kysymys pelkästä abortista vaan kaikkien mittapuiden mukaan lapsensurmasta.” (Eduskunta 2021, 23–24.)

Keskustelussa raskaudenkeskeytystä kutsutaan *lapsensurmaksi* (esim. Eduskunta 2021, 24.), mikä tiivistääkin tämän diskurssin ydinajatuksen siitä, että raskaudenkeskeytyksessä tuhoetaan elämä, tapetaan ihminen. Kristinuskollakin on osansa tämän näkemyksen perustelemisessa, vaikka se ei ole yhtä vahvassa roolissa kuin vuonna 1970. Kuitenkin puheenvuoroissa esimerkiksi siteerataan Raamattua (Eduskunta 2021, 46) ja vedotaan elämän pyhyteen Jumalan luomana: ”Jokainen elämä on mittaamattoman arvokas ja ainutlaatuinen. Elämä on Jumalan luomana pyhää. Ihmisen elämä alkaa hedelmöitymisestä ja on jo idullaan. Olemme alusta saakka ihmisiä. Suojellaan oikeutta elämään.” (Eduskunta 2021, 37.) Aborttien kuvataan siis olevan kristinuskon edustamien moraalikäsitteiden ja eettisten normien vastaisia.

Abortin kehystäminen elämän tuhoamisena näkyy myös siinä, että kansanedustajat nostavat adoption mahdollisuuden raskaudenkeskeytyksen vaihtoehdoksi: ”Eikö näille lapsille löytyisi esimerkiksi adoption kautta syliä maassa, jossa niin moni on lapseton vastoin toiveitaan?” (Eduskunta 2021, 39.) Adoptiosta puhutaankin ”elämää säilyttävänä vaihtoehtona” (Eduskunta 2021, 21). Sitä tarjotaan ratkaisuksi tilanteeseen, jossa raskaana oleva ei syystä tai toisesta halua lasta. Näin vahvistetaan näkemystä siitä, että jokainen alkanut elämä on arvokas: ”Jos omilla vanhemmilla ei ole voimavaroja ottaa lasta vastaan, niin kyllä avoimia sylejä ja sydämiä löytyy jokaiselle syntyvälle lapselle. Eli jokainen syntyvä vauva on arvokas ja on toivottu

johonkin kotiin.” (Eduskunta 2021, 23.) Tässä ei oteta ollenkaan kantaa siihen, onko raskauden saattaminen loppuun raskaana olevan kannalta oikeudenmukaista. Kehystämisessä tärkeää onkin myös se, mitä jätetään sanomatta. Kun aborttia kehystetään elämän tuhoamisena, jää sen varjoon raskaana olevan tahto.

7.2.2. ”TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN EDISTÄMINEN”⁹

Terveys näkyy näkökulmana aborttilakiuudistusta vastustavien puheenvuoroissa samoin kuin sen aiemmin nähtiin olevan läsnä kiistan toisen osapuolen diskursseissa. Lisäksi painotus on kehittynyt samaan suuntaan vastapuolen kanssa eli mielenterveyden kysymyksiin. Aborttien fyysisiin vaaroihin ei enää vedotakaan samalla tavalla kuin vuonna 1970. Puhujat katsovat raskaudenkeskeytysten olevan suuri riski niiden ihmisten mielenterveydelle, jotka päätyvät toimenpiteeseen. Mahdollisina seurauksina pidetään masennusta, itsetuhoisuutta ja syyllisyyden aiheuttamaa muuta pahoinvointia. Kansanedustajat kiistävätkin puheissaan näkemyksen, jonka mukaan nykyinen aborttitoimenpide on turvallinen. Kehystämisen tukena vedotaan auktoriteetteihin eli tässä tapauksessa tutkimuksiin.

”Sitten oikeus vapaaseen ja turvalliseen aborttiin: Miten voi olla turvallinen abortti, jos se lisää merkittävästi mielenterveysongelmien riskiä? Itsemurhariski abortin jälkeen on suomalaisten tutkijoiden mukaan arvioitu noin kolme kertaa suuremmaksi kuin synnytyksen jälkeen. Ruotsista tutkimus muutaman vuoden takaa: vuoden jälkeen abortista yli puolet oli masentuneita, kaksi prosenttia vakavasti, syvässä masennuksessa, ja niin edelleen.” (Eduskunta 2021, 31.)

”Raskauden keskeyttämisen traumaattisuutta ja myöhemmässä elämänvaiheessa monilla ilmenevää syyllisyyttä vähätellään. Niistä ei oikeastaan saisi edes puhua. Kuitenkin yli puolet raskauden keskeytyksen läpikäyneistä oli masentuneita ja alakuloisia vielä vuosi keskeytyksen jälkeen ja 2 prosenttia sairastui vakavaan masennukseen. [Puhemies: 7 minuuttia!] Suomalaisen tutkimuksen mukaan naisten itsemurhariski raskauden keskeyttämisen jälkeen arvioidaan kolminkertaiseksi synnyttäneisiin naisiin nähden.” (Eduskunta 2021, 36.)

”Terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen” on puhujien itsensä mukaan heidän päämääränsä, kuten eräs kansanedustaja omat tavoitteensa tiivistää (Eduskunta 2021, 41). Lakiuudistuksen katsotaan olevan tämän tavoitteen vastainen, sillä sen myötä abortin hakijoiden ei enää tarvitsisi perustella toimenpiteeseen hakeutumista, eikä kahden lääkärin lausuntoja vaadittaisi. Tässä diskurssissa abortin vapautta rajoittavien toimenpiteiden nähdäänkin erityisesti suojaavan naisten hyvinvointia mahdollistamalla tuen ja miettimisajan:

”Tarvitaan kiireetön, levollinen vastaanotto, jossa käydään asioita läpi ja jossa nainen selvittää omaa tahtoaan. Välittömän etenemisen sijaan tarvitaan paremminkin 5—7

---

⁹ (Eduskunta 2021, 41)

päivän harkinta-aika, niin kuin monessa Euroopan maassa jo nykyisin on. Tämä on tärkeää naiselle itselleen ei vain perusteltujen päätösten tekemiseksi vaan myös naisen oman hyvinvoinnin edistämiseksi ja ikävien pitkäaikaisvaikutusten minimoimiseksi.” (Eduskunta 2021, 21.)

Diskurssissa korostetaan terveyden ja hyvinvoinnin ensisijaisuutta suhteessa oikeuksien toteutumisen varmistamiseen: ” – – onko tärkeämpää pyrkiä edistämään hyvinvointia ja onnellisuutta vai onko tärkeämpää huolehtia, että kaikki oikeudet tulevat käytetyiksi?” (Eduskunta 2021, 41.) Kehystämällä pyritään luomaan asetelma, jossa hyvinvoinnista halutaan tehdä merkittävä arvosteluperuste. Samalla yritetään horjuttaa vastapuolen itsemääräämisoikeuden keskiöön nostavaa kehystämistä. Tätä tavoitellaan kyseenalaistamalla näkemys siitä, että oikeus päättää itse omasta kehostaan olisi hyvinvoinnin kannalta merkittävämpää kuin tukea tarjoavat pakolliset lääkärikäynnit.

7.2.3. NAISTEN OIKEUS APUUN

Tiiviisti *Terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen* -diskurssin kanssa käsikädessä kulkee näkemys siitä, ettei raskaana olevaa saisi jättää yksin keskeytyspäätöksen kanssa. Tuen katsotaan olevan välttämätöntä naisten itsensäkin ja heidän hyvinvointinsa kannalta, kuten edellisessä kappaleessa nähtiin. Sen lisäksi että naisten ajatellaan kaipaavan tukea oman tahtonsa selvittämiseksi, puhujat painottavat naisten oikeutta apuun ja laadukkaaseen hoitoon, jota uusi laki heidän mukaansa horjuttaisi. Vanhaan keskusteluun verrattuna diskurssissa onkin tapahtunut ainakin hiukan kehitystä kontrolliajattelusta kohti yksilön oikeuksia korostavaa puhetta.

Painotuksessa havaitusta muutoksesta huolimatta diskurssissa on esillä samoja asioita kuin vuoden 1970 keskustelussakin. Naisia halutaan edelleen suojella katumukselta ja muilta negatiivisilta henkisiltä seurauksilta, kuten edellisestä diskurssista kävi ilmi. Näinpä täyden määräysvallan siirtäminen naisille ei ole puhujien mielestä naisten kannalta oikein. He perustavat näkemyksensä siihen, että pakolliset lääkärikäynnit tarjoavat naisille mahdollisuuden käsitellä mahdollisesti vaikeaa tilannetta, selvitellä omaa tahtoaan ja löytää ratkaisuja:

”Naisen oma tahto ei välttämättä toteudu, jos ei saa mahdollisuutta käsitellä yllätysraskautta, jos ei saa tietoa vaihtoehtoista tai jos päätökseen vaikuttaa raskauden keskeytystä toivova ja siihen painostava kumppani, vanhempi tai viranomainen. – – Monet jäävät pohdintansa, eettisen ja tunnetason ristiriidan ja ahdistuksensa kanssa todella yksin. Oman tahdon sijaan huoli ja pelko voivat määritellä naisen päätöstä.” (Eduskunta 2021, 22.)

Samassa puheenvuorossa oman tahdon selvittämistä vaikeuttaviksi syiksi mainitaan esimerkiksi vaikea elämäntilanne ja henkilön oman historian traumat (Eduskunta 2021, 22). Lisäksi puhujat vetoavat raskauden aiheuttamiin fyysisiin ja psyykkisiin oireisiin, jotka hämärtävät raskaana olevan ajattelukykyä:

”Mielestäni tässä ei ole huomioitu sitäkään, että raskauden ensimmäisten viikkojen aikana aika usein kärsitään pahoinvoinnista, väsymyksestä ja matalasta mielialasta, jolloin abortti voi tuntua houkuttelevalta vaihtoehdolta, vaikka sitten jos päästään muutama viikko eteenpäin, niin mieliala jo huomattavastikin muuttuu.” (Eduskunta 2021, 23.)

Raskaana olevien ei siis uskota olevan kykeneviä itse arvioimaan omaa tilannettaan rationaalisesti tai tekemään päätöksiä itsensä kannalta parhain päin. Raskauden aiheuttamien oireiden lisäksi puhujat uskovat painostuksen vaikeuttavan aborttipäätösten tekemistä. He kokevatkin, että lain vapauttaminen lisää painostuksen uhkaa poistamalla valvontamekanismin eli lääkärikäynnit lausuntoineen: ”Aina on olemassa mahdollisuus, että naisia myös painostetaan aborttiin. Luottamuksellisessa keskustelussa lääkärin tai muun ammattiauttajan kanssa tämänkin voi kertoa julki.” (Eduskunta 2021, 38.)

Edeltävät diskurssin piirteet ja niiden sisältämät ajatukset ovat hyvin samanlaisia kuin vanhemmassa aineistossa, jossa myös ollaan huolissaan naisten kyvystä tehdä päätöksiä raskaana ollessaan. Kuitenkin uudessa diskurssissa näitäkin asioita käsitellään hiukan erilaisessa valossa. Aiemmissä esimerkeissä näkyy, kuinka niissäkin puhutaan raskaana olevan omasta tahdosta ja sen selvittelyn tukemisesta valvontamekanismien säilyttämisellä. Tämän lisäksi puheenvuoroissa puhutaan naisten oikeudesta parempaan hoitoon ja tukeen:

”Suomalaistytöt ja -naiset ansaitsevat myös yllätysraskaustilanteissa parempaa terveydenhuoltoa kuin mitä tämä aloite tarjoaa, ja sen vuoksi en voi tätä kannattaa. On kuitenkin tärkeää aloittaa keskustelu siitä, mikä oikeasti on hyvää hoitoa yllättäen raskaaksi tulleelle naiselle, pariskunnalle ja lapselle.” (Eduskunta 2021, 22.)

Diskurssissa onkin havaittavissa muutos yksilökeskeisempään lähestymiseen, johon on tullut mukaan myös oikeusajattelu. Vanhemman aineiston *naisten kontrolloinnin tarpeellisuus* -diskurssissa keskitytään lähinnä naisten kontrolloimiseen ja suojelemiseen sen sijaan, että heidän oikeuksilleen asetettaisiin painoarvoa. Vanhassa kehystämisen tavassa siis keskitytään naisten hallintaan, kun taas uudempi näkemys korostaa heidän tukemistaan. Lisäksi kansanedustajat kehystävät tuen tarjoamista yksilöiden oikeuksien kautta, mikä eroaa vuoden 1970 aineistossa havaitusta diskurssista. Huomattavaa on, että niin uudessa kuin vanhassa vastaavassa diskurssissakin vaaditaan kontrollimekanismien säilyttämistä, joten tässä ei sinänsä ole tapahtunut muutosta. Enemmänkin muutos paikantuu siihen, millaisten näkemysten

ja periaatteiden kautta näitä vaatimuksia perustellaan. Enää ei vedota ainoastaan naisten rationaaliseen päätöskyvyttömyyteen ja seurauksilta suojeluun, vaan mukaan on hivututtanut kehystämisen heidän oikeuksiensa kautta.

7.2.4. PANOSTAMINEN ENSISIJAIISIIN TOIMIIN

Vuoden 1970 diskurssissa *yhteiskunnallinen vastuu perheistä* sosiaalinen lainsäädäntö ja ehkäisyn edistäminen nähdään ensisijaisina toimina abortin saamisen helpottamiselle. Tämä sama painotus on nähtävissä vuoden 2021 keskustelussa. Puheenvuoroissa tuomitaankin raskaudenkeskeytyksen käyttäminen sosiaalisten ongelmien ratkaisijana. Lisäksi niissä tuodaan esille yhteiskunnallisia toimia, joita tulisi tehdä kansalaisaloitteen hyväksymisen sijaan. Keinoina mainitaan pääasiassa tuen takaaminen ja ehkäisyneuvonnan tehostaminen.

”Sen [aborttilain väljentämisen] sijaan tulisi vahvasti kehittää tukitoimia naisille, jotka ovat tulleet raskaaksi vaikeassa elämäntilanteessa, ja onhan aivan kestävämpää, että hyvinvointi-Suomessa vuosittain tehdään lähes 9 000 raskaudenkeskeytystä sosiaalisin perustein. Kyllä sosiaalisia ongelmia tulisi ratkoa sosiaalipoliittisin keinoin, ei elämää lopettamalla – –” (Eduskunta 2021, 23.)

”Mielestäni on hyvin erikoista, ristiriitaista ja epäjohdonmukaista, että sosiaalisiin ongelmiin tai vaikeuksiin tarjotaan ratkaisuna ihmiselämän päättämistä. Eihän sen niin pidä olla. Ihmiset tarvitsevat tukea, eivät abortteja.” (Eduskunta 2021, 39.)

Sosiaalipoliittisia toimia korostamalla diskurssissa annetaan vaikutelma, jonka mukaan abortit johtuvat pitkälti sosiaalisista syistä. Lisäksi sosiaalipoliittisten toimien vaatiminen ja ehkäisyn korostus liittyvät vahvasti moraaliseen diskurssiin samoin kuin vanhemmassakin keskustelussa. Vuoden 2021 kohdalla rinnakkainen diskurssi on siis *abortti elämän tuhoamisena*. Sosiaalisia ongelmia ei pidetäkään tarpeeksi merkittävinä syinä elämän lopettamiselle, kuten edellisestäkin lainauksesta käy hyvin ilmi.

Raskaana olevien tukemisen lisäksi ehkäisyneuvonta ja seksuaalikasvatus nähdään diskurssissa ensisijaisena toimena suhteessa abortteihin. Kansanedustajat korostavatkin niihin panostamisen tärkeyttä ja paremmuutta verrattuna ehdotettuun lakimuutokseen.

”Vastuullinen raskauden ehkäisyn käyttäminen ja tarvittaessa myös jälkiehkäisy on Suomessa mahdollista. Tällöin vältettäisiin pitkälti aborttipohdintaan joutuminen. Ehkäisyneuvonta mainitaan aloitteessa vain ohimennen, vaikka juuri ehkäisyyen ja seksuaalikasvatukseen tulisi voimakkaasti panostaa.” (Eduskunta 2021, 22.)

”Ja sen takia minä todella toivon, että me voisimme yhdistää voimia siihen, että me pyrittäisiin antamaan sitä hyvää kasvatusta, myös vastuullista seksuaalikasvatusta, ja tietoa ehkäisystä ja ihan tietoa siitä, että jos on yhdynnässä, niin siitä voi tulla raskaaksi ja iso osa tulee raskaaksi, ja että meidän nuoret myös tietäisivät, että pitää huolehtia

ensin ehkäisystä ja sitten vasta mennä intiimikontaktiin, koska tämäkin on osalla tämän päivän nuorista hukassa.” (Eduskunta 2021, 44.)

Diskurssissa aborttilain väljentämistä ja sosiaalipoliittisia toimia, eli tuen ja ehkäisyn tehostamista, kehystetään toisilleen vaihtoehtoisina ja vastakkaisina toimina. Puheenvuoroissa siis luodaan joko tai -asetelma niiden välille. Abortit myös nähdään pitkälti sosiaalisista syistä johtuvina, jonka takia sosiaalisten olojen parantamista painotetaan parempana ja ensisijaisena toimena. Vuoden 1970 diskurssi rakentui yhteiskunnallisen vastuun varaan. Tuoreessa diskurssissa yhteiskunnan vastuuta lasten saamisen mahdollistamisesta ja perheiden hyvinvoinnin takaamisesta ei sanallisteta yhtä suoraan. Tämä kuitenkin edelleen näkyy siinä, kuinka viitataan ”hyvinvointi-Suomessa” tapahtuviin liiallisiin raskaudenkeskeytyksiin (Eduskunta 2021, 23) ja vaaditaan yhteistä panostusta nuorten kasvattamiseen ”me”-persoonapronominia käyttäen (Eduskunta 2021, 44). Diskurssit ovatkin hyvin samantapaisia, vaikka *yhteiskunnan vastuu perheistä* -diskurssi kokosikin sisäänsä asioita hiukan laajemmalta alalta ja vaati yhteiskunnallisen vastuun kantamista suuremmin.

7.2.5. ALHAISEN SYNTYVYYDEN VAARAT

Yhteiskunnalliset uhat eivät ole täysin hävinneet raskaudenkeskeytyksen helpottamisen vastustajien puheista, vaikka ne ovatkin huomattavasti pienemmässä roolissa kuin vuonna 1970. Enää ei puhutakaan aborttiepidemiasta ja sen tuhoisista seurauksista, kuten aiemmassa paikoin hyvin värikkäässä täysistuntokeskustelussa. Kuitenkin aborttien lisääntymistä pidetään edelleen jonkinlaisena uhkana: ”On mahdollista, että Suomessa aborttien määrä myös lisääntyisi ihan sinne muiden Pohjoismaiden tasolle, mikäli tämä laki tulisi voimaan” (Eduskunta 2021, 23). Seurauksia ei kuitenkaan enää kehystetä dramaattisina ja kestäättöminä, kuten edellisen lainauksen suhteellisen hillitty sanamuoto havainnollistaa.

Aborttien uhka nähdään uudessa diskurssissa pääasiassa siinä, että se osaltaan vaikuttaa Suomen alhaiseen syntyvyyteen ja sen mukanaan tuomiin ongelmiin. Puheissa yhteiskunnan haluttaisiinkin edistävän ja edustavan lapsiystävällisyyttä, jolloin syntyvyydenkään ei uskota olevan nykyisen kaltainen ongelma. Raskaudenkeskeyttämisen helpottamisen taas nähdään olevan tämän tavoitteen vastaista.

”Maassamme ollaan huolissaan alhaisesta syntyvyydestä ja sen kielteisistä vaikutuksista muun muassa työvoiman saatavuuteen ja hyvinvointipalveluiden rahoitukseen. Abortin helpottamisen sijaan meidän tulee siis keskittyä toimiin, jotka helpottavat lapsen vastaanottamista. Yhteiskuntamme tulisi olla aidosti lapsiystävällinen ja lapsen oikeudet tunnustava.” (Eduskunta 2021, 39.)

Alhaisella syntyvytydellä taas kuvaillaan olevan merkittäviä vaikutuksia huoltosuhteeseen ja sen vajeeseen, joka on huomattava yhteiskunnallinen ongelma Suomessa. Aborttioikeuden jopa vihjataan olevan mahdollinen syy vajeelle eli koko ongelman aiheuttaja:

”Meillä on suuri huoltosuhdevaje tässä maassa, ja me ollaan täällä valitelu sitä, että meillä on syntyvytyys hyvin heikkoa — heikkoa suhteessa siihen, kuinka paljon tarvittaisiin lisää käsiä kantamaan tätä ikääntyvää väestöä ja sitä huoltovajetta. Meillä on noin reilu 40 vuotta ollut tämä aborttioikeus Suomessa, ja sen aikana — jos lasketaan, että keskimäärin vaikka 10 000 aborttia olisi tehty vuodessa — täällä on kuitenkin 400 000 lasta kuollut ennen kuin he ovat syntyneet. Ja yllätys yllätys, tämä sama on huoltosuhdevaje — meillä on ehkä hiukan pienempikin huoltosuhdevaje — se on nimenomaan tämä syntymättömien lapsien osuus. Tämä sama dilemma on kaikissa länsimaissa, joissa tehdään paljon abortteja.” (Eduskunta 2021, 43–44.)

Pelko tai pelottelu raskaudenkeskeytysten seurauksista ei ole siis kokonaan kadonnut keskustelusta, mutta tällä diskurssilla on paljon pienempi rooli tuoreessa aineistossa. Kun vuoden 1970 täysistuntokeskusteluissa aborttiepidemia oli yksi merkittävimmistä diskursseista, jää sitä vastaava diskurssi vuonna 2021 pieneen sivurooliin. Tähän on voinut mahdollisesti vaikuttaa sama yksilöitymiskehitys, joka on noussut esille edellä käsitellyissä diskursseissa. Suomalaisen yhteiskunnan ryhmäidentiteetit heikkenivätkin 1980-luvulla (Mickelsson 2021, 247), kuten luvussa 2.2. nähtiin. Yksilöitymiskehitys on mahdollisesti voinut vaikuttaa siihen, ettei raskaudenkeskeytyksen kehystäminen yhteiskunnallisten näkökulmien kautta ole enää yhtä yleistä kuin se oli vielä 1970-luvulla.

7.2.6. ENTÄS ISÄT?

Vuoden 2021 aineistosta löytyy yksi selkeästi uusi diskurssi, jolle ei löydy vastinetta vuoden 1970 täysistuntokeskusteluista: isien oikeudet. Tämä ei kuitenkaan ole suuressa roolissa puheenvuoroissa, vaan seuraa yleensä sivujuonteena *abortti elämän tuhoamisena* -diskurssia. Pienestä roolistaan huolimatta puhetapa on mainitsemisen arvoinen juuri uutuusarvonsa takia. Vuoden 1970 aineistossahan raskaudesta puoliksi vastuussa oleviin miehiin viitattiin – silloin harvoin kuin heidät ylipäänsä mainittiin – lähinnä (kelvottomina) vastuunpakoilijoina (esim. Eduskunta 1970A, 3262).

Tämän diskurssin kautta keskiöön siis nostetaan isät, joiden mielipiteitä tulisi myös kuunnella ja kunnioittaa. Puheenvuoroissa painotetaankin miesten oikeuksia ja heidän tahtonsa merkitystä.

”Isän tahdosta, isän kuulemisesta, aloitteesta ei puhuta mitään. On isiä, jotka olisivat halunneet pitää lapsen ja huolehtia ja kasvattaa lasta mutta joilta on tämä mahdollisuus viety, kun nainen on yksioikoisesti oman tahtonsa mukaisesti tehnyt abortin.” (Eduskunta 2021, 22.)

”Keskeytyspyyntöä ei tarvitsisi perustella, eikä siihen tarvitsisi edes kysyä lapsen isän mielipidettä. Tässä mennään ehdottomasti liian pitkälle. Raskaus saa alkunsa miehestä ja naisesta, joten jos mies haluaa lausua mielipiteensä asiaan, niin siihen tulisi säilyttää mahdollisuus jatkossakin.” (Eduskunta 2021, 36.)

Edeltävissä lainauksissa näkyy, kuinka aborttia kehystetään miestenkin oikeuksien kannalta olennaiseksi kysymykseksi. Tästä oiva esimerkki on varsinkin ilmaus ”raskaus saa alkunsa miehestä ja naisesta” (Eduskunta 2021, 36), jolla pyritään tekemään miehen eli isän rooli näkyväksi ja merkittäväksi. Samalla hienovaraisesti kritisoidaan kansalaisaloitteen hyväksymistä kannattavien tapaa painottaa naisten oikeuksia ja vapaata tahtoa ottamatta kantaa miesten tahtoon.

8. JOHTOPÄÄTÖKSET

Analyysissä löydetään laaja-alaisesti erilaisia diskursseja eduskunnassa käydyistä täysistuntokeskustelusta. Onkin huomattavaa, ettei keskustelua dominoi ainoastaan yksi, tai kaksikaan, puhetapaa, vaan aborttia merkityksellistetään monella eri tavalla. Tämä ei silti tarkoita, että kaikki löydetyt diskurssit olisivat tasavertaisia ja yhtä näkyviä. Toiset diskurssit ovatkin hallitsevammassa asemassa aineistossa, kun taas toiset jäävät niiden varjoon.

Tutkimuksen tarkoituksena oli tarkastella, (1.) millaisia diskursseja täysistuntokeskusteluissa esiintyy, (2.) miten niiden kautta raskaudenkeskeytystä kehystetään ja (3.) millaisia muutoksia edellisissä kohdissa on tapahtunut tarkasteluajankohtien välillä. Vuonna 1970 aborttilain vapauttamisen puolella olevista diskursseista merkittävimpinä nousevat tasa-arvoa ja terveyden suojelemista painottavat diskurssit. Uudistuksen kannattajat kehystävätkin aborttia väylänä edistää tasa-arvoa sosiaaliluokkien välillä ja vapauttaa erityisesti heikommassa asemassa olevat naiset sorron alta. Toisaalta heidän puheenvuoroissaan painottuvat laittomat raskaudenkeskeytykset ja niiden vaarat kansanterveydelle ja yksilöille, jolloin abortista piirtyy kuva terveyttä edistävänä. Vuoden 2021 keskustelussa vapaan tahdon näkökulma on noussut hallitsevimmaksi. Aborttia kehystetään jo vuonna 1970 vapauden kannalta merkittäväksi kysymykseksi, mutta diskurssi jää suhteellisen pieneksi; varsinkin verrattuna tasa-arvoon. Puolella vuosisadassa diskurssista ovat lisäksi kadonneet valvontaa vaativat äänet.

Raskaudenkeskeytysten helpottamisen vastustajien diskursseista kaksi hallitsevinta vuonna 1970 ovat elämän suojelemista painottava diskurssi ja abortin yhteiskunnallisista vaaroista varoittava aborttiepidemia-diskurssi. Puheenvuoroissa aborttien katsotaankin loukkaavan perustavanlaatuisia moraalikäsitelmiä ja kristinuskon vaalimaa oikeutta elämään. Raskauden ja

raskaudenkeskeytyksen kuvaillaan kuuluvan ihmisten päätäntävällän ulkopuolella. Aborttiepidemian kautta raskaudenkeskeytystä taas kehystetään kysymyksenä, joka ajaa koko yhteiskunnan kriisiin yleistymisensä myötä. Oikeuden elämään nostaminen keskiöön on säilynyt vuoteen 2021 asti, mutta yhteiskunnalliset uhkakuvat ovat saaneet väistyä pieneen sivurooliin. Myöskään uskonto ei ole kehystämässä niin keskeistä, vaikka Raamattuakin siteerataan, vaan elämän kunnioitusta lähestytään selvemmin sikiön oikeuksien kautta.

Terveys näkyy ulottuvuutena kumpanakin ajankohtana kummallakin puolella kiistaa. Vuonna 1970 painotetaan kuitenkin enemmän kansanterveyttä ja terveydellisten uhkien vaikutusta yhteiskuntaan, kun taas tuoreessa aineistossa keskiöön nousee yksilö ja hänen mielenterveytensä. Terveysnäkökulmassa tiivistyykin hyvin kehystämisen tavoissa tapahtunut muutos, jossa yhteiskunnallinen painotus on väistynyt sivummalle yksilölähtoisemmän lähestymistavan tieltä. Vuoden 1970 diskursseissa yleisemminkin korostetaan joko yhteiskunnallista vastuuta tai yhteiskunnallisia seurauksia, jotka eivät ole yhtä näkyvä osa uudempaa keskustelua. Tästä toinen hyvä esimerkki on se, kuinka uudistusten vastustajat lähestyvät naisten kontrolloinnin tarpeellisuutta ja kannattajat taas yhteiskunnan auttamisvelvollisuutta. Vuonna 1970 puhutaankin siitä, kuinka yhteiskunnan täytyy suojella naisia joko harkitsemattomilta aborttipäätöksiltä tai epätoivottujen raskauksien taakalta ja laittomien aborttien vaaroilta. Vuoden 2021 keskustelussa kontrollitoimia taas kehystetään enemmänkin sen kautta, että naisilla on oikeus apuun ja tukeen. Uudistusten kannattajatkään eivät enää painota yhteiskunnan velvollisuutta auttaa läheskään yhtä voimakkaasti, vaan henkilökohtaisen vapauden kunnioittaminen saa näkyvämmän aseman.

Ehkäisyneuvonnalla ja seksuaalikasvatuksella on myös huomattava asema läpi aineiston, vaikka lähestymistapa hieman vaihtelee kannasta ja ajankohdasta riippuen. Voikin sanoa, että tässä tutkimuksessa Helénin ja Meskuksen (2003, 257) huomio suomalaisen seksuaalipolitiikan kivijaloista kasvatuksesta, terveydestä ja tuoreempaan vapaudesta pitävät ainakin osittain paikkansa raskaudenkeskeytyksenkin suhteen. Kuitenkin kehystäminen terveyttä painottaen on vuonna 2021 huomattavasti vähäisempää kuin vuonna 1970. Lisäksi abortista keskusteltaessa myös moraalilla on hyvin merkittävä asema, minkä uudistusten vastustajien hallitsevimmat diskurssit selkeimmin osoittavat.

Tutkimuksen aineiston ulkopuolelle jäivät valiokunnan mietinnön pohjalta käydyt täysistuntokeskustelut, joissa tuore lakimuutos hyväksyttiin. Lähetekeskustelut olivat kuitenkin monipuolisia, joten niissäkin riitti analysoitavaa. On silti mainittava, että

myöhemmissä keskusteluissa olisi saattanut ilmetä jotain, joka jäi nyt analyysin ulkopuolelle. Jatkotutkimuksen kannalta tätä tutkimusta rikastuttaisi sen tarkasteleminen, millainen toimijuus tai identiteetti naisille raskaudenkeskeytystä käsittelevissä keskusteluissa rakentuu ja millaisia muutoksia ajan saatossa on mahdollisesti tapahtunut. Toisaalta näkökulmaa avartaisi median diskurssien tutkiminen ja niiden vertaaminen täysistuntokeskusteluihin.

LÄHTEET

Primäärilähteet

Eduskunta (2021). Eduskunnan täysistunnon pöytäkirja 27.5.2021. Saatavilla eduskunnan sivuilla PTK 66/2021 vp.

Eduskunta (1970A). Eduskunnan täysistunnon pöytäkirja 13.2.1970. Saatavilla eduskunnan sivuilla PTK 1969 III: 3255–3257; 3259–3269.

Eduskunta (1970B). Eduskunnan täysistunnon pöytäkirja 24.2.1970. Saatavilla eduskunnan sivuilla PTK 1969 III: 3333–3341; 3373–3387.

Eduskunta (1970C). Eduskunnan täysistunnon pöytäkirja 27.2.1970. Saatavilla eduskunnan sivuilla PTK 1969 III: 3462–3475.

Sekundäärilähteet

Lait ja asetukset

Ajantasainen Laki raskauden keskeyttämisestä 24.3.1970/239. Saatavilla <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1970/19700239>.

Alkuperäinen Laki raskauden keskeyttämisestä 24.3.1970/239. Saatavilla <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1970/19700239>.

Laki raskauden keskeyttämisestä (kumottu) 17.2.1950/82.

Laki raskauden keskeyttämisestä annetun lain muuttamisesta 14.7.1978/564.

Laki raskauden keskeyttämisestä annetun lain muuttamisesta 12.7.1985/572. Saatavilla <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1985/19850572>.

Laki raskauden keskeyttämisestä annetun lain muuttamisesta 6.4.2001/328. Saatavilla <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2001/20010328>.

Suomen perustuslaki 11.6.1999/731. Saatavilla <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>.

Valtiopäiväasiat- ja asiakirjat

Kansalaisaloite (2020). ”OmaTahto2020 – Päivitetään Suomen aborttilaki 2020-luvulle!” KAA 8/2020 vp. Saatavilla https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/KasittelytiedotValtiopaivaasia/Sivut/KAA_8+2020.aspx.

Lakialoite (2020). ”Lakialoite laiksi raskauden keskeyttämisestä annetun lain muuttamisesta”. LA 82/2020 vp. Saatavilla https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/KasittelytiedotValtiopaivaasia/Sivut/LA_82+2020.aspx.

Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunta (2022). Valiokunnan mietintö StVM 16/22 vp. Saatavilla https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Mietinto/Sivut/StVM_16+2022.aspx.

Tilastot

Suomen virallinen tilasto (1966). *Suomen virallinen tilasto 29 A – Kansanedustajain vaalit 1966*. Helsinki: Tilastollinen päätoimisto. Saatavilla <https://www.doria.fi/handle/10024/104344>.

Sanomalehdet

Connolly, Marie-Louise (2019). ”Northern Ireland abortion law changes: What do they mean?”. *BBC* 22.10.2019. Artikkel.

Ilkka, Ilmo (2022). ”Korkeimman oikeuden abortti-päätös repii Yhdysvaltoja – ja yllättäen myös republikaani-puoluetta”. *Helsingin sanomat* 3.8.2022. Artikkel.

Karasti, Karla (2022). ”’Tämä on historiallista’ – Kolumbiassa päätettiin maanantaina abortin laillistamisesta”. *Helsingin sanomat* 22.2.2022. Uutinen.

Levinson-King, Robin, Chloe Kim & Paul Sargeant (2022). ”Abortion: What does overturn Roe v Wade mean?”. *BBC* 29.6.2022. Artikkel.

Orjala, Anne (2022). ”Abortin saaminen helpottuu – katso, miten kansanedustajasi äänesti”. *Yle* 26.10.2022. Uutinen.

Rytkönen, Eelis (2022). ”Ylen kannatusmittaus: Keskusta on mittaushistorian pohjalukemissa, perussuomalaisten kannatus nousut”. *Yle* 6.10.2022. Artikkel.

STT (2021). ”Puolassa on voimassa lähes täydellinen aborttikielto – Puola on liittynyt niiden maiden joukkoon, joissa naisilla ei ole mitään sanottavaa”. *Yle* 3.7.2021. Artikkel.

Väntönen, Elina & Hanna Huhtamäki (2022). ”Korkein oikeus kumosi laajan abortti-oikeuden Yhdysvalloissa – Presidentti Biden: ’Surullinen päivä maallemme’”. *Helsingin sanomat* 24.6.2022. Uutinen.

Internet-lähteet

Center for reproductive rights (2021). *European abortion law: a comparative overview*. Saatavilla <https://reproductiverights.org/european-abortion-law-comparative-overview-0/>. Luettu 17.12.2022.

Keskusta (2020). *Keskustan koko historia*. Saatavilla <https://keskusta.fi/meista/historia/keskustan-koko-historia/>. Luettu 27.10.2022.

Kustannus Oy Duodecim (2020). *Terveyskirjasto – Odottavan äidin käsikirja: Raskauden kesto ja laskettu aika*. Saatavilla <https://www.terveyskirjasto.fi/odk00008>. Luettu 15.9.2022.

Kustannus Oy Duodecim (2016A). *Terveyskirjasto – Lääketieteen sanasto: alkio*. Saatavilla <https://www.terveyskirjasto.fi/ltt00128/alkio>. Luettu 15.9.2022.

Kustannus Oy Duodecim (2016B). *Terveyskirjasto – Lääketieteen sanasto: sikiö*. Saatavilla <https://www.terveyskirjasto.fi/ltt03127/sikio?q=siki%C3%B6>. Luettu 15.9.2022.

Kuusisto, Janne (2022). *Työväenliike – Kansandemokraattien järjestöperhe*. Saatavilla <http://www.tyovaenliike.fi/tyovaenliikkeen-vaiheita/alasivu-6/kansandemokraattinen-jarjestoperhe/>. Luettu 25.10.2022.

Marjeta, Petri (2022). *Työväenliike – Vasemmistoliiton synty*. Saatavilla <http://www.tyovaenliike.fi/tyovaenliikkeen-vaiheita/alasivu-8/vasemmistoliiton-synty/>. Luettu 25.10.2022.

Valtioneuvosto (2022). *Hallituksen tiedot ja kokoonpano: 51. Koivisto / 22.3.1968-14.5.1970*. Saatavilla <https://valtioneuvosto.fi/tietoa/historiaa/hallitukset-ja-ministerit/raportti/-/r/m1/51>. Luettu 15.10.2022.

WHO (2022). *Fact sheets – Abortion*. Saatavilla [Abortion \(who.int\)](http://www.who.int). Luettu 17.12.2022.

Kirjallisuus

Arter, David (2008). *Scandinavian politics today*. Toinen painos. Manchester: Manchester University Press.

Butler, Judith (1990). *Gender trouble – Feminism and the subversion of identity*. New York: Routledge.

Chong, Dennis & James N. Druckman (2007). "Framing theory". *Annual Review of Political Science* 10 (1): 103–126.

Criado Perez, Carolina (2020). *Näkymättömät naiset – Näin tilastot paljastavat miten maailma on suunniteltu miehille*. Suom. Schroderus, Arto. Helsinki: WSOY. Alkuperäinen teos julkaistu 2019.

Druckman, James (2001). "The implications of framing effects for citizen competence". *Political Behavior* 23 (3): 225–256.

Entman, Robert M. (1993). "Framing: Toward Clarification of a Fractured Paradigm". *Journal of communication* 43 (4): 51–58.

Fairclough, Norman, Jane Mulderrig & Ruth Wodak (2011). "Critical Discourse Analysis." Teoksessa Dijk, Teun A. van (toim.) *Discourse Studies: A Multidisciplinary Introduction*. Lontoo: Sage Publications, 394–417.

Fairclough, Norman (1992). *Discourse and social change*. Cambridge: Polity Press.

Helén, Ilpo (1997). *Äidin elämän politiikka: Naissukupuolisuus, valta ja itsesuhde Suomessa 1880-luvulta 1960-luvulle*. Helsinki: Gaudeamus.

Helén, Ilpo & Katja Yesilova (2003). "Vietti, väestö ja valinta – Seksuaaliterveyden kerrostumat Suomessa". Teoksessa Helén, Ilpo & Mikko Jauho (toim.), *Kansalaisuus ja kansanterveys*, Helsinki: Gaudeamus, 233–259.

Jokinen, Arja & Kirsi Juhila (2016). "Valtasuhteiden analysoiminen". Teoksessa Jokinen, Arja, Kirsi Juhila & Eero Suoninen (toim.). *Diskurssianalyysi – Teoriat, peruskäsitteet ja käyttö*. Tampere: Vastapaino, 75–104.

Jokinen, Arja, Kirsi Juhila & Eero Suoninen (2016). "Diskursiivinen maailma: Teoreettiset lähtökohdat ja analyttiset käsitteet". Teoksessa Jokinen, Arja, Kirsi Juhila & Eero Suoninen (toim.). *Diskurssianalyysi – Teoriat, peruskäsitteet ja käyttö*. Tampere: Vastapaino, 23–50.

Juhila, Kirsi (2016). "Tutkijan positiot". Teoksessa Jokinen, Arja, Kirsi Juhila & Eero Suoninen (toim.). *Diskurssianalyysi – Teoriat, peruskäsitteet ja käyttö*. Tampere: Vastapaino, 411–443.

- Jyränki, Antero (2006). ”Kansanedustuslaitos ja valtiosääntö 1906–2005”. Teoksessa Mylly, Juhani, Ville Pernaa, Mari K. Niemi & Laura Heino (toim.), *Eduskunnan muuttuva asema*, Helsinki: Edita Publishing Oy, 9–334.
- Lazar, Michelle & Cheris Kramara (2011). ”Gender and power in discourse”. Teoksessa Dijk, Teun A. van (toim.) *Discourse Studies: A Multidisciplinary Introduction*. Lontoo: Sage Publications, 247–271.
- Meskus, Mianna (2003), ”Väestön elinvoima ja tahallinen keskenmeno – Raskauden keskeyttämisen politisoituminen 1900-luvun alun Suomessa”. Teoksessa Helén, Ilpo & Mikko Jauho (toim.), *Kansalaisuus ja kansanterveys*, Helsinki: Gaudeamus, 211–232.
- Mickelsson, Rauli (2021). *Suomen puolueet – Vapauden ajasta maailmantuskaan*. Kolmas, uudistettu laitos. Tampere: Vastapaino.
- Nousiainen, Jaakko (2006). ”Suomalainen parlamentarismi”. Teoksessa Mylly, Juhani, Ville Pernaa, Mari K. Niemi & Laura Heino (toim.), *Eduskunnan muuttuva asema*, Helsinki: Edita Publishing Oy, 179–335.
- Nätkin, Ritva (1994). ”Väestöpolitiikka, abortti ja äitiys – hyvinvointivaltion ammattilaisten ja naisten suhteen tarkastelua”. Teoksessa Anttonen, Anneli, Lea Henriksson & Ritva Nätkin (toim.), *Naisten hyvinvointivaltio*, Tampere: Vastapaino, 129–155.
- Nätkin, Ritva (1997). *Kamppailu suomalaisesta äitiydestä – Maternalismi, väestöpolitiikka ja naisten kertomukset*. Helsinki: Gaudeamus.
- Paloheimo, Heikki (2008). ”Ideologiat ja ristiriitaisuudet”. Teoksessa Paloheimo, Heikki & Tapio Raunio (toim.), *Suomen puolueet ja puoluejärjestelmä*, Helsinki: WSOY, 27–59.
- Paloheimo, Heikki (2014). ”Politiikan pitkät syklit ja poliittisen kentän uusjako”. *Politiikka: Valtiotieteellisen yhdistyksen julkaisu* 56 (1): 15–28.
- Paloheimo, Heikki & Tapio Raunio (2008). ”Puolueiden rooli ja tehtävät demokratiassa”. Teoksessa Paloheimo, Heikki & Tapio Raunio (toim.), *Suomen puolueet ja puoluejärjestelmä*, Helsinki: WSOY, 11–25.
- Pekonen, Kyösti (2011). *Puhe eduskunnassa*. Tampere: Vastapaino.
- Pietikäinen, Sari & Anne Mäntynen. 2009. *Kurssi kohti diskurssia*. Tampere: Vastapaino.
- Raunio, Tapio (2004). ”The Changing Finnish Democracy: Stronger Parliamentary Accountability, Coalescing Political Parties and Weaker External Constraints”. *Scandinavian political studies* 27 (2): 133–152.
- Raunio, Tapio & Matti Wiberg (2014). ”Eduskunta Suomen poliittisessa järjestelmässä”. Teoksessa Tapio Raunio & Matti Wiberg (toim.) *Eduskunta. Kansanvaltaa puolueiden ja hallituksen ehdoilla*. Helsinki: Gaudeamus, 7–38.
- Ritamies, Marketta (1993). ”Have the aims of the Finnish abortion law been reached?” *Yearbook of Population Research in Finland* 31: 62–71.
- Schaffner, Brian F. & Patrick J. Sellers (2009). ”Introduction”. Teoksessa Schaffner, Brian F. & Patrick J. Sellers (toim.) *Winning with words: The Origins and Impact of Political Framing*, 1–8. New York: Routledge.

Suoninen, Eero (2016). ”Kielenkäytön vaihtelevuuden analysoiminen”. Teoksessa Jokinen, Arja, Kirsi Juhila & Eero Suoninen (toim.). *Diskurssianalyysi – Teoriat, peruskäsitteet ja käyttö*. Tampere: Vastapaino, 51–74.

van Dijk, Teun (2008). *Discourse and power*. Houndmills: Palgrave Macmillan.

Wiberg, Matti (2008). ”Puolueet eduskunnassa ja hallituksessa”. Teoksessa Tapio Raunio & Matti Wiberg (toim.) *Eduskunta. Kansanvaltaa puolueiden ja hallituksen ehdoilla*. Helsinki: Gaudeamus, 163–184.